

TECHNIEK- & PRAKTIJKBOEK

KRACHTIGE COMPOSITIES

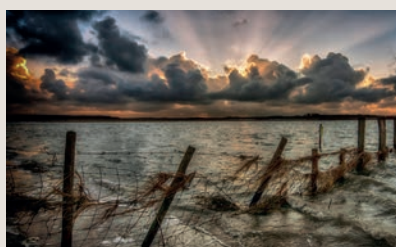
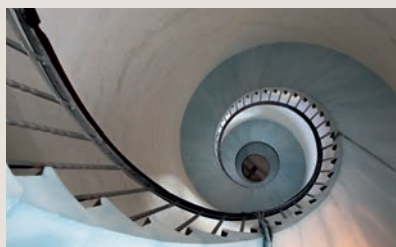

Uitleg met veel
fotovoorbelden

Leer de regels
én laat ze los

Controle over
je compositie

KRACHTIGE COMPOSITIES

Inhoud

5

Hoofdstuk 1: Over Krachtige composities

We vertellen je wat je in dit cursusboek allemaal gaat leren. Ook lees je meer over de foto op de cover van dit boek.

9

Hoofdstuk 2: De compositieregels

Welke compositieregels zijn er nog meer naast die bekende regel van derden en de gulden snede, en waarom maken ze een compositie zo sterk? Dat leer je hier!

27

Hoofdstuk 3: Verbeter je compositie

In dit hoofdstuk leer je dat een interessante compositie van meer zaken afhangt, zoals het standpunt, de lijnen in beeld en de brandpuntsafstand.

61

Hoofdstuk 4: Landschap

Wil je indrukwekkende landschappen fotograferen die ook echt lijken op wat je in real life ziet? Hierin nemen twee experts je mee in hoe zij te werk gaan. Ook krijg je nog meer praktische tips.

81

Hoofdstuk 5: Natuur

Huisdieren en zelfs de natuur kunnen het je knap lastig maken om krachtige composities te maken. Het lijkt tenslotte alsof er niet veel te regisseren valt, maar vergis je daar niet in. Er is meer mogelijk dan je denkt!

99

Hoofdstuk 6: Architectuur

Rechte lijnen en geen omvallende gebouwen: in dit hoofdstuk leer je hoe je dat voor elkaar krijgt. Of hoe je er op een goede manier juist gebruik van kunt maken.

117

Hoofdstuk 7: Portret

We leren je alles over het maken van intrigerende portretten. Wat maakt een portret een krachtig portret? Welke compositie doet recht aan jouw model? Hoe ga je om met het aanwezige licht als je buiten fotografeert?

135

Hoofdstuk 8: Macro

De perfecte macrofoto vertelt een verhaal en creëert een surrealistische wereld. En dat doe je onder andere door zo creatief mogelijk naar je compositie te kijken. Je leert ook hoe je slim scherpstelt op zoiets kleins.

151

Hoofdstuk 9: Nabewerking

Een andere uitsnede maken of achterover gevallen gebouwen weer rechtop zetten. Met Lightroom Classic of Photoshop kun je dat zo voor elkaar krijgen.

HOOFDSTUK 1

Over Krachtige composities

Zoom Academy

Dit cursusboek Krachtige composities is gemaakt in combinatie met de gelijknamige online cursus op Zoom Academy. De online cursus is altijd en overal toegankelijk. Hij blijft bovendien altijd beschikbaar, en je kunt hem volgen op je computer, tablet of smartphone.

➔ Dit cursusboek is zowel los verkrijgbaar als in combinatie met de online cursus. Heb je de combinatie aangeschaft, dan kun je jouw vragen direct stellen via het onderdeel 'Stel een vraag' in de online cursusomgeving. Hier kunnen medecursisten je helpen, en jij kunt anderen helpen door hun vragen te beantwoorden. Ga naar www.zoomacademy.nl om de online cursus te volgen.

Dit cursusboek en de online cursus samen vormen de optimale combinatie om alles over een goede en krachtige compositie te leren. Je leert over de technische aspecten én hoe je deze in de praktijk toepast. Je kunt dit boek natuurlijk ook gewoon gebruiken zonder de online cursus aan te schaffen. Je hebt hiermee namelijk de perfecte cursus in handen om jouw foto's op te laten vallen. ■

➔ Bij elke foto staat de maker genoemd, met een Zoom-profiel: **Voornaam Achternaam** (📧 zoomnaam)
Zoek het profiel op voor meer foto's van deze fotograaf, via:
www.zoom.nl/profiel/zoomnaam

Maak gebruik van lijnen

Hollandse schilders maakten er dankbaar gebruik van. Bekende schilders zijn Saenredam met zijn kerkinterieurs en Pieter de Hooch met zijn vloertegels. Met het lijnenspectief gaven de schilders een driedimensionale verhouding aan een plat vlak, zoals een tekening of een schilderij. De theorie achter het lijnenspectief geldt nog steeds, dus ook in een foto werkt het goed.

Je kunt verdwijnpunten in allerlei richtingen gebruiken, maar horizontaal naar een punt in de achtergrond wordt het meest toegepast. De lijnen kunnen naar een punt leiden, maar je kunt ook twee punten gebruiken.

Dit ga je leren

Een foto met een rommelige achtergrond, een gebouw dat uit het lood staat of een foto zonder diepte of uitstraling. Elke fotograaf kampt weleens met dit soort onvolmaaktheden, maar met dit boek maak jij uiteindelijk gegarandeerd je droomplaat!

De compositie zorgt voor het verschil tussen een slechte, een matige en een écht sterke foto. Hiervoor bestaan basisregels en als jij die goed kent, kun je zelf gaan spelen met deze regels. Laat jouw foto's opvallen tussen al die andere platen door een krachtige compositie! Uiteindelijk komt het aan op je eigen inzicht en creativiteit om jouw foto's net dat extraatje te geven.

Praktijk

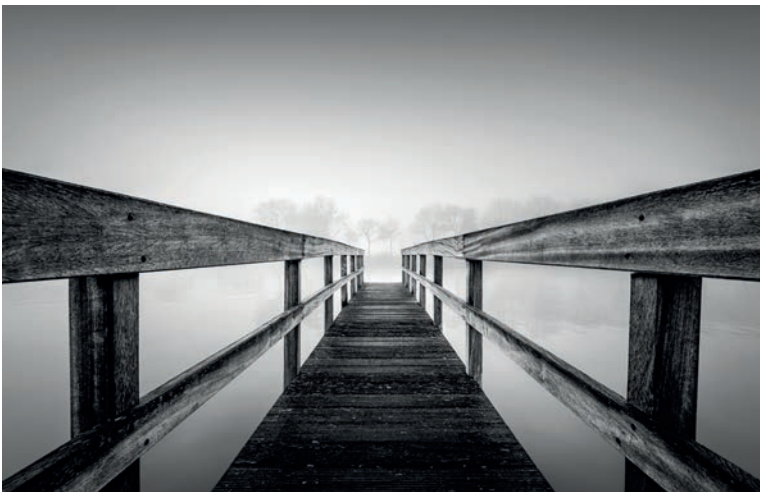
Na deze cursus ken je niet alleen elke compositieregel, maar heb je hem ook meteen in de vingers. Daarvoor hebben we een speciale cursusopbouw gebruikt. Je start elk praktijkhoofdstuk met een aantal fotovoorbeelden. Hierbij leggen we uit waarom de gebruikte compositie werkt en waarom die zorgt voor een krachtig beeld. Dat

kan zijn omdat een bepaalde compositieregel is gebruikt, maar dat hóéft dus niet.

Op deze manier gaan we aan de slag met landschappen, natuurfoto's, architectuurbeelden, portretten en macrofoto's. Naast de praktijkvoorbeelden leer je over al deze onderwerpen ook meer specifieke technieken. Zo zorg je dat jouw 2D-foto overkomt als een echt 3D-beeld – alsof de kijker erbij was.

Techniek

Je leert allerlei technieken die je kunnen helpen om een krachtige foto te schieten. Zoek bijvoorbeeld een duidelijke voorgrond, maak gebruik van (on)scherpte of laat lijnen de blik van de kijker door de foto leiden. Bovendien leren we je alles over de klassieke compositieregels, zoals de regel van derden, de gulden snede en de driehoeksmethode. Want wie de regels meester is, die mag ze breken!

← Christophe Staelens (Instagram: stophensteph_zoom)
NIKON D750 · ISO 400 · F 8 · 1/50 SEC · 16 MM

Over de cover

Op de cover van dit cursusboek staat een foto van Rotterdam die direct opvalt. Het beeld heeft prachtige kleuren én een krachtige compositie. We vragen Martine meer over haar foto.

Martine de Groot (www.zoom.nl/profiel/mytruecolours) vertelt ons hoe deze foto gemaakt is.

Compositie

Toen ik op een dak stond met uitzicht op de Coolingsingel in Rotterdam, sprong het Beursgebouw World Trade Center mooi in het oog, vanwege de ovale vorm en de reflectie van de stad in de glazen ramen van het gebouw. Ik besloot dit als hoofdonderwerp te fotograferen. Door wat in te zoomen en de portretmodus te gebruiken, kwam de nadruk al op het WTC te liggen. Verder heb ik er bij het kadreren voor gezorgd dat er een inlopende lijn vanuit de rechter benedenhoek komt. Die lijn kun je doortrekken tot de onderkant van het WTC naar de linker horizon. Hierdoor krijg je – naast de horizontale en verticale lijnen – ook een diagonale lijn in de foto. Ook heb ik erop gelet dat de letters World Trade Center links-onder in beeld zijn.

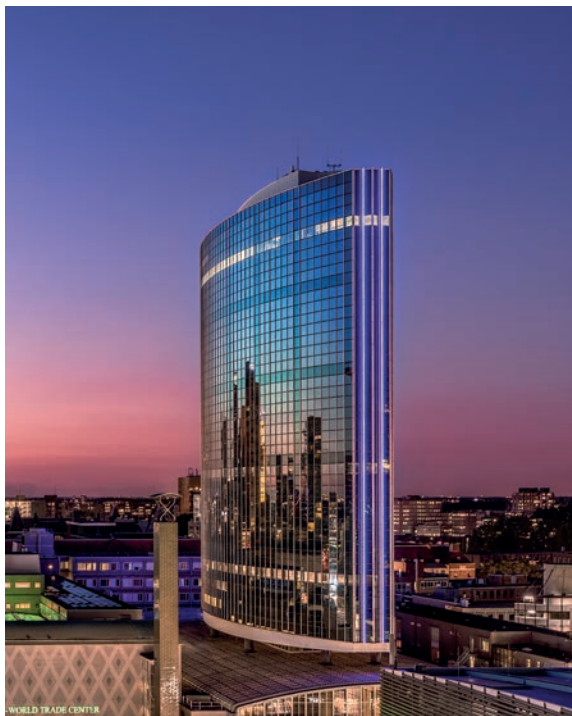
Instellingen

Ik gebruikte mijn Canon 6D II met

de Canon 16-36mm f/4L IS USM bij 35 mm. De iso zette ik op 100 en het diafragma op F 7,1. Aangezien het al wat donker werd, krijg je grote verschillen tussen licht en donker. Om

toch zoveel mogelijk hooglichten en schaduwen in beeld te krijgen, heb ik de foto in drie belichtingsstanden geschoten en later samengevoegd tot HDR. ■

→ Martine de Groot
([@mytruecolours](https://www.instagram.com/mytruecolours))
CANON 6D II · ISO 100 · F 7,1 ·
30, 20 EN 13 SEC · 35 MM

HOOFDSTUK 2

De compositieregels

Waarom compositie- regels?

Deze cursus gaat over het maken van een krachtige compositie. Er zijn een aantal compositieregels die je hiermee kunnen helpen. In dit hoofdstuk kijken we naar deze regels. Maar waarom zijn deze er eigenlijk?

← Bij het maken van je compositie, bepaal jij wat je in beeld brengt. Je moet proberen het prachtige 3D-beeld vast te leggen in een 2D-compositie.

➤ Als je iemand vraagt naar compositieregels, worden al snel de regel van derden en de gulden snede genoemd. Niet gek: dit zijn de bekendste regels. Maar waarom deze regels er zijn en hoe je ze gebruikt, dat weet lang niet iedereen. Daarom starten we met de vraag: waarom zijn er compositieregels en waarom zou je ze gebruiken? Of juist níét?

Wat betekent compositie?

Als je het woord 'compositie' in de Van Dale opzoekt, vind je het volgende: "ordening van

de verschillende delen tot één geheel". Met betrekking tot fotografie zou je dus kunnen zeggen dat het doel van een compositie is: de beeldelementen zodanig rangschikken dat er een aantrekkelijke foto ontstaat. Om dat proces wat makkelijker te maken, zijn er compositieregels opgesteld. Deze kunnen je helpen om orde te scheppen in de chaos aan beeldinformatie. Je wilt namelijk een driedimensionaal beeld vastleggen als tweedimensionaal beeld. De kijker zal het nooit precies zo zien en ervaren als jij dat doet tijdens het maken van de foto.

Wat werkt en wat niet?

Er zijn een aantal bekende en minder bekende regels. Wat wel en niet werkt voor jouw foto, ligt aan de situatie. In de ene situatie werkt de ene regel beter dan de andere en soms kun je zelfs twee regels met elkaar combineren voor een nog beter resultaat. Het is dus heel nuttig om de compositieregels te kennen én te weten hoe je ze toepast. Je zult daardoor op den duur interessantere beelden maken dan de onwetende kiekjesmaker. Naarmate je er meer kent en beheerst, kun je in steeds meer situaties de best mogelijke foto maken. En ... als je ze goed kent, dan kun je er ook bewust voor kiezen om er eens van af te wijken. Meer hierover lees je aan het einde van dit hoofdstuk, vanaf pagina 22.

Hoe werkt het?

Tijdens het fotograferen bepaal jij wat je precies in beeld brengt. Welke elementen neem je wel op in je beeld en welke niet? Wat wordt precies je uitsnede? Hoe hoog plaats je de horizon? En waar komt je hoofdonderwerp? Dit alles vormt samen het bepalen van je compositie. Door bijvoorbeeld het hoofdonderwerp op een specifieke plek in het beeld te plaatsen, wordt een foto bijna als vanzelf interessanter om naar te kijken. Hoewel we spreken van compositieregels, moet je het eigenlijk meer als richtlijnen of aanbevelingen zien. Dus niet echt als keiharde regels. Je hóéft je er dus niet altijd en overal aan te houden. In plaats van ze strikt toe te passen, mag dat ook best wat losjes. ■

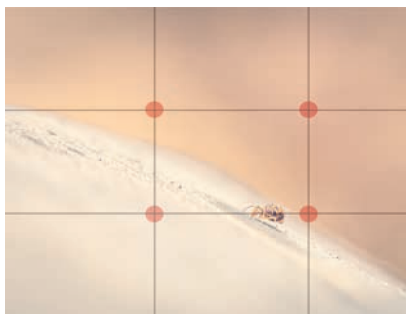
Regel van derden

Misschien wel de bekendste en meest toegepaste compositieregel is de regel van derden. Daarom starten we daar gelijk mee. Wat kun je met deze regel?

➤ Veel beginnende fotografen hebben de neiging om het onderwerp van de foto in het midden te plaatsen. Dit levert echter lang niet altijd de mooiste balans in het beeld op. De regel van derden kan je helpen om een interessanter beeld te maken.

Vier lijnen

Bij de regel van derden verdeel je het beeld met twee horizontale

➔ Het oog van dit piepkleine diertje, een spring-spin, bevindt zich precies op de onderste horizontale lijn.

Bert Vounck (@skyart)

CANON R6 · ISO 3200 · F 5 · 1/25 SEC · 100 MM

Middelste scherpstelpunt

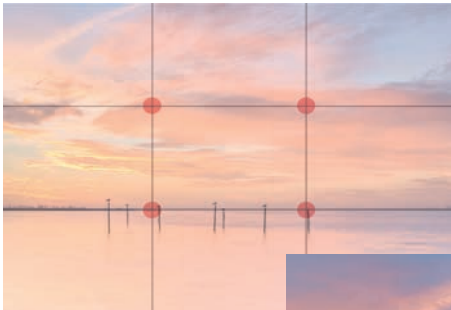
➔ Heel vroeger bevond het enige scherpstelpunt zich ook in het midden. Je moest het onderwerp dus wel in het midden plaatsen om erop scherp te stellen, en vervolgens het kader aanpassen en de foto maken. Ook toen camera's gebruik konden maken van meerdere scherpstelpunten, bleef het middelste punt nog lange tijd het nauwkeurigste punt. Met moderne (systeem)camera's maakt dit allang niet meer uit.

en twee verticale lijnen in gelijke delen. Zodoende krijg je een raster met negen even grote vlakken. De blik van de kijker vindt gemakkelijker een rustpunt op één van deze lijnen. Het kruispunt tussen een horizontale en verticale lijn is helemaal een topplek: zo'n snijpunt trekt nog gemakkelijker de aandacht.

Werken met deze regel

Probeer één of meer belangrijke beeldelementen op deze lijnen in de foto te plaatsen. Dat kun je het best al tijdens het fotograferen doen. Dan heb je namelijk de flexibiliteit om een stap naar links/

→ De horizon staat precies op de onderste lijn, en het rechter paaltje kruist met de rechter verticale lijn. Dat maakt dit een heel sterke en rustige foto.

Karin de Bruin (@karindebruin)
CANON 5D IV · ISO 50 · F 18 · 2,5 SEC · 55 MM

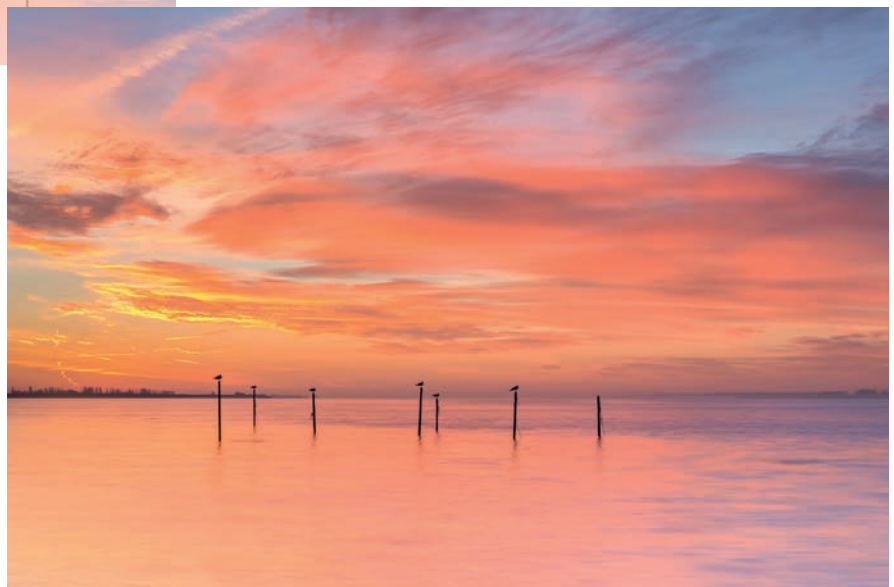
HET KRUISPUNT VAN TWEE LIJNEN TREKT PAS ECHT DE AANDACHT

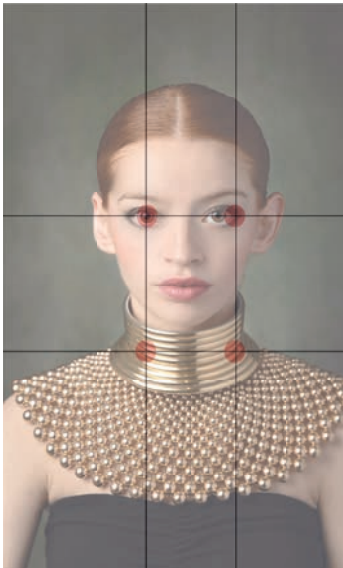
rechts of voren/achteren te doen om je compositie te wijzigen en een mooi beeld te maken. Bij sommige camera's kun je hulpmiddelen in beeld tonen tijdens het fotograferen, en vaak is de regel van derden dan een van de opties.

Probeer bij het maken van een portret bijvoorbeeld de persoon op de linkerlijn te zetten, kijkend naar rechts. Dan heb je gelijk ruimte in de kijkrichting van je model. Bij een landschapsfoto kan er bijvoorbeeld een steen bij de linker verticale lijn liggen en een pittoresk huisje op de rechter verticale lijn. Of laat bij een macrofoto een oog van een insect precies op één van de lijnen of zelfs kruispunten vallen.

Vlakverdeling

De hulplijnen van de regel van derden zijn ook erg handig om een mooie vlakverdeling te maken. Is er een bijzondere lucht te zien, maar is het landschap wat minder spannend? Plaats de horizon dan in de buurt van de onderste horizontale lijn. Zo krijgt de lucht alle aandacht die hij verdient. Andersom plaats je de horizon bij de bovenste horizontale lijn als je een prachtig landschap ziet, maar de lucht saai is. Positioneer de beeldelementen in de lucht of het landschap liefst in de buurt van een lijn of op een kruispunt. Zo stuur je de blik van de kijker naar het voor jou belangrijke beeldelement. ■

→ In dit portret trekt het linkeroog de meeste aandacht. Dit oog is ook prachtig op het kruispunt van de lijnen geplaatst (model: Nova Valk).

Elaine Hovenier (@elaine_hovenier)

CANON R6 · ISO 100 · F 4,5 · 1/160 SEC · 70 MM

Gulden snede

De gulden snede lijkt nogal op de regel van derden: ook hierbij verdeel je je foto in negen vlakken. Alleen zijn dat hierbij geen gelijke vlakken. Wat kun je met deze regel?

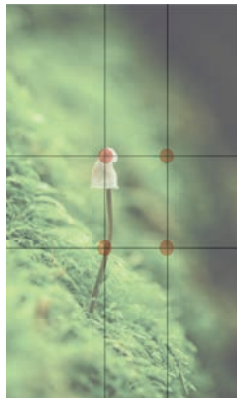
Deze vuistregel lijkt sterk op de regel van derden en wordt daar vaak mee verward. Ook hier delen namelijk twee horizontale en verticale lijnen een vlak in negenen. Het verschil is dat niet alle vlakken even groot zijn: de lijnen zitten ten opzichte van de regel van derden meer in het midden van het beeld. Wel geldt ook bij deze compositieregel dat beeldelementen op de lijnen of kruispunten een beeld spannender maken.

Oorsprong

De verschillende compositieregels zijn niet van de ene op de andere dag vastgesteld door een of ander comité fotografen. Ze zijn in de loop van de tijd ontstaan. Zo ontstond in de Renaissance het besef dat de gulden snede in een schilderij of tekening als 'esthetisch' werd ervaren. Kunstenaars als Leonardo da Vinci pasten de regel dan ook regelmatig toe in hun werk.

Het getal 1,6

De gulden snede (ook wel gouden ratio genoemd) bestaat inmiddels ruim tweeduizend jaar. Hij heeft een sterk wiskundige achtergrond: het getal 1,6 wordt wel de gouden ratio genoemd. Wil je zelf berekenen waar de lijnen van de gulden snede komen? Neem de

→ De steel van de paddenstoel bevindt zich op de linkerlijn van de gulden snede, en het kopje precies op het kruispunt.

Lidia Sloof-Rozendaal
(@itsjustme)

SONY A68 · ISO 2500 · F 2,8 ·
1/125 SEC · 70 MM

horizontale maat van de foto en deel die door 1,6. Als resultaat krijg je de afstand tussen de linkerzijde van de foto en de rechterlijn. Met dezelfde afstand vanaf de rechterzijde kun je nu de linkerlijn trekken. Neem daarna de verticale maat van de foto en deel die door 1,6. Met het resultaat van deze deling kun je nu de twee horizontale lijnen trekken. Het getal 1,6 komt niet vanuit het niets: de gulden snede komt veelvuldig voor in de natuur. Onze vingertjes hebben bijvoorbeeld deze verhouding, en de takken aan bomen zijn ook zo verdeeld.

Mede hierdoor is het voor onze blik en hersenen onbewust een fijne verhouding in het beeld. Op dit natuurlijke aspect van deze regel gaan we straks bij de gulden spiraal ook nog even in.

In de praktijk

Een voordeel van de gulden snede ten opzichte van de regel van derden is dat je de onderwerpen net iets minder ver naar de buitenranden van de foto plaatst. Zo blijft er wat meer vrije ruimte langs de randen over, en zit een onderwerp niet zo'n beetje tegen de beeldrand aangepast. ■

EEN VOORDEEL
IS DAT JE DE
ONDERWERPEN
MINDER VER
NAAR BUITEN
PLAATST

Gulden spiraal

De gulden spiraal is een gebaseerd op dezelfde regels als de regel van gulden snede. Hij komt veel in de natuur voor, waardoor zo'n compositie vaak prettig oogt. Hoe werkt de gulden spiraal en hoe is deze ontstaan?

➤ De gulden spiraal wordt ook wel de fibonaccispiraal genoemd. Fibonacci was een Italiaanse wiskundige, die in een van zijn boeken een reeks getallen noemt en uitlegt. De reeks start met 0 en 1, en de volgende getallen zijn steeds een som van de twee vorige getallen (0, 1, 1, 2, 3, 5, 8, 13, 21 etc). Hij schreef dat elementen in de natuur, zoals een populatie konijnen, op deze manier vermenigvuldigt. De verhouding van de opeenvolgende getallen van deze reeks, blijkt de gulden snede te benaderen: 1,6.

De gulden spiraal

De spiraal waar we het over hebben, wordt gevormd vanuit een rechthoekig vlak, waarin de lange en de korte zijde de verhouding 1 : 1,6 hebben. Hierin wordt telkens een lijn getekend met dezelfde verhouding vanaf de zijkant, waardoor steeds kleinere vierkanten ontstaan. Trek je hierin een ronde lijn van hoek naar hoek, dan krijg je de vorm die ook bekend is als de gulden spiraal.

De gulden spiraal

We zagen al even hoe de gulden

Relatie met natuur

➔ We noemden het bij de gulden snede al even: de relatie met de natuur. De getallen van Fibonacci, en daarmee soms ook de gulden spiraal, komen voor in allerlei elementen in de natuur. De reeks is bijvoorbeeld terug te vinden in de bloemen van een artisjok en in de spiralenstructuur van een zonnebloem. De spiraal zie je bijvoorbeeld terug in een ontvouwende varen en een slakkenhuis.

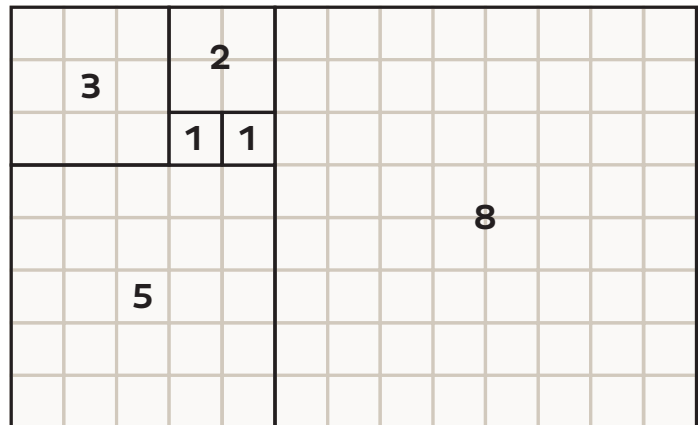
➔ Bij deze foto wordt je blik de foto in getrokken, langs de trapreling, zo de vuurtoren in. De spiraal loopt overigens niet 'volgens de regels' vanuit de hoek het beeld in, maar je ziet wel duidelijk het inleidende effect.

Anne Ponsen (@pooh1963)
CANON 7D II · ISO 6400 · F 8 ·
1/200 SEC · 17 MM

spiraal eruitziet. In jouw foto's kun je die proberen deze vorm bewust te gebruiken. Dat kan op een heel zichtbare manier. Bij bijvoorbeeld een trappenhuis kun je de vorm vaak duidelijk terug laten komen. Het kan ook subtieler, namelijk door de ronde lijn te gebruiken om de focus op een bepaald punt te brengen. Dit zie je mooi in deze foto van Anne Ponsen. Je komt met deze gulden spiraal trouwens net op een ander 'eindpunt' uit dan de snede van de lijnen van de gulden snede. ■

→ Je ziet dat in deze verhoudingen de reeks terugkomt.

Centrale compositie

Bij de besproken vuistregels komt één plek nooit op een lijn: het midden van de foto. Daar zorgen die regels juist voor. Maar maakt dat het midden ook tot een verboden plek?

↘ Vaak is een centrale plaatsing inderdaad statisch of saai vanwege het gebrek aan spanning. Maar een centrale compositie is niet per definitie fout! Denk aan een macro-opname van een spin waarbij zijn acht poten denkbeeldige lijnen naar een centrum vormen. Bij zo'n opname werkt een centrale compositie juist heel goed. Dat is ook het geval bij portretten. Veelal worden de modellen beeldvullend in beeld gebracht. De ogen zitten dan meestal praktisch in het midden, op de verticale lijn, waardoor de aandacht van de kijker direct daarnaartoe geleid wordt.

Symmetrie

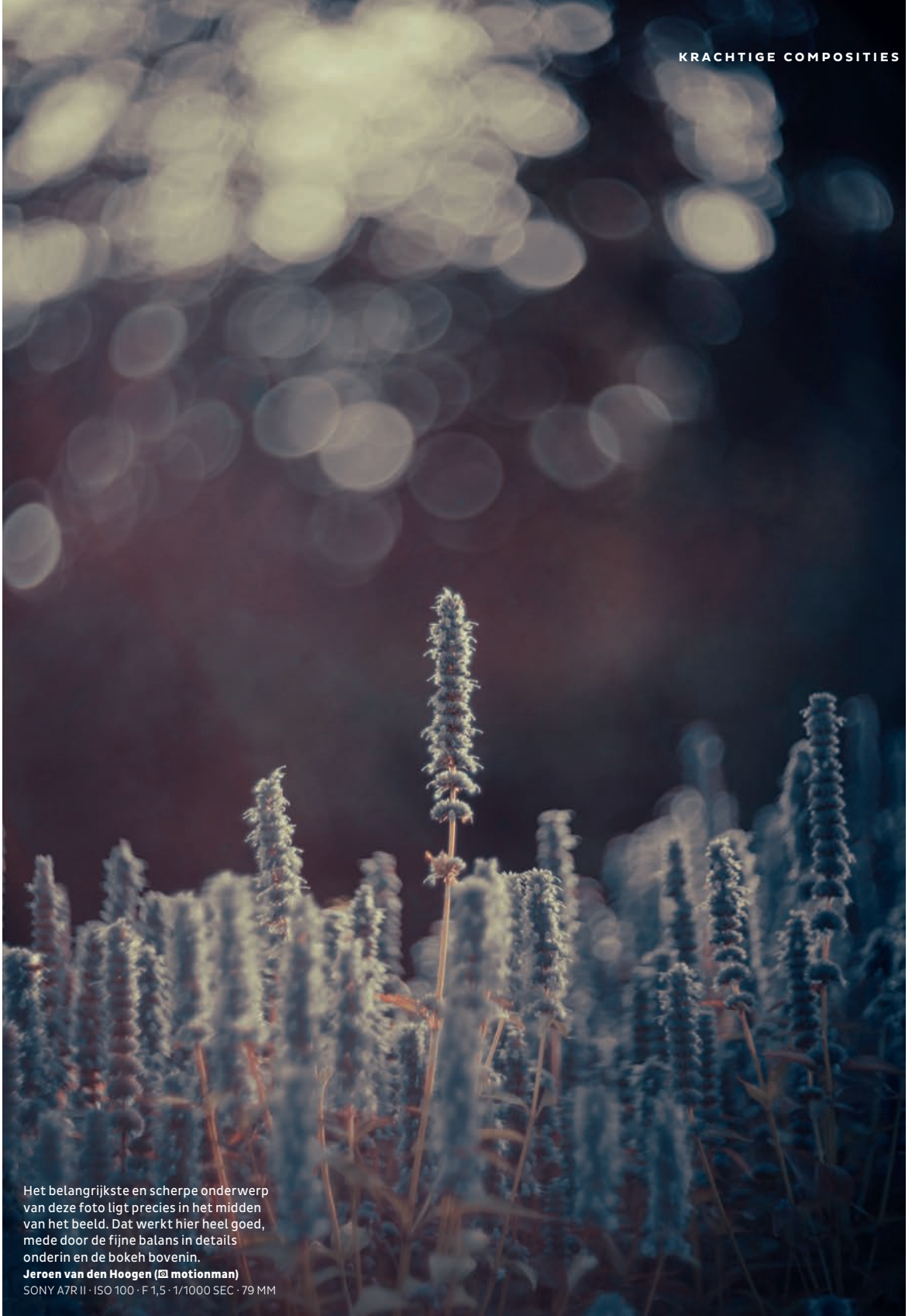
Een bijzondere vorm van een centrale compositie is symmetrie. Neem de perfecte weerspiegeling in gedachten, waarbij het origineel en de weerspiegeling zo goed als identiek aan elkaar zijn. Zo'n foto wint aan kracht wanneer je slim gebruikmaakt van een centrale

compositie. We spreken van symmetrie als twee helften van een object in een bepaald opzicht elkaars spiegelbeeld zijn. Zo hangt de schoonheid van een menselijk gezicht onder andere af van de symmetrie ervan. Op zichzelf garandeert symmetrie echter niet dat een voorwerp mooi gevonden wordt. Veel symmetrische objecten zijn zelfs ronduit saai. Symmetrie ontleent haar kracht juist aan een samenspel met andere factoren, zoals structuur, textuur, kleur en lichtval. Symmetrie geeft een rustige aanblik en brengt balans in het beeld.

EEN CENTRALE
COMPOSITIE
ZORGT NIET PER
DEFINITIE VOOR
EEN SAAI BEELD

Basale vormen

Een handige methode om symmetrie in je foto's te verwerken, is het toepassen van denkbeeldige vormen. Het meeste effect hebben basale vormen, zoals cirkels, driehoeken en vierkanten. Door belangrijke elementen in een landschap zo te fotograferen dat ze door een denkbeeldige driehoek, cirkel of vierkant worden verbonden, ontstaat er een symmetrische balans die we als prettig en vertrouwd ervaren. Oefen er eens mee in het veld en probeer, zodra je de balans in je compositie eenmaal hebt gevonden, de afstanden tussen de verschillende beeldelementen te veranderen. Bij een driehoek werken twee lange zijden plus één korte vaak spannender en dynamischer dan drie zijden die even lang zijn. Waarom? Simpel: omdat de driehoek dan een pijlvorm krijgt, die letterlijk naar je onderwerp wijst. ■

Het belangrijkste en scherpe onderwerp van deze foto ligt precies in het midden van het beeld. Dat werkt hier heel goed, mede door de fijne balans in details onderin en de bokeh bovenin.

Jeroen van den Hoogen (@motionman)

SONY A7R II · ISO 100 · F 1,5 · 1/1000 SEC · 79 MM

Driehoek en diagonaal

Je beeld verdelen in schuine vlakken of driehoeken is ook een manier om meer speelsheid te creëren in je compositie. Twee methodes hiervoor zijn de driehoeksmethode en de diagonaalmethode. We bespreken ze in het kort.

DRIEHOEK

Bij de driehoeksmethode trek je een lijn precies dwars door je beeld, van hoekpunt naar hoekpunt. Vervolgens trek je nog twee lijnen vanuit de andere twee hoekpunten, haaks op de diagonale lijn.

In de praktijk

Volg je deze lijnen, of gebruik je de gevormde vlakken, dan krijg je vaak een heel dynamische foto. Dit kan goed werken bij architectuur, maar ook bij bijvoorbeeld natuurfotografie. Je kunt ervoor kiezen om een

object de lijn te laten volgen, en het interessantste punt van je beeld op een kruising te plaatsen. Dit krijgt dan nog extra de aandacht.

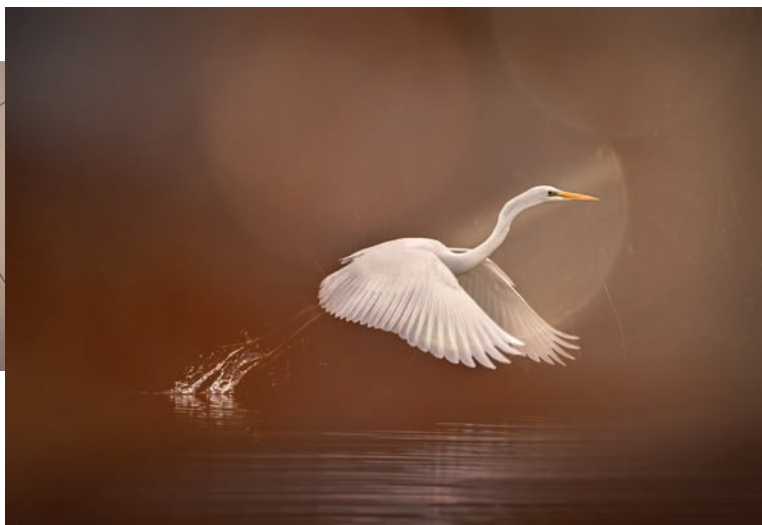
Je kunt dit al tijdens het fotograferen toepassen. Probeer dan vooral de schuine lijn van hoek tot hoek

→ Deze zilverreiger volgt prachtig de schuine lijn vanuit de hoek linksonder naar rechtsboven. Het hoofd bevindt zich ook nog eens in de buurt van een snijpunt.

Natascha Verbij (@nverbij)

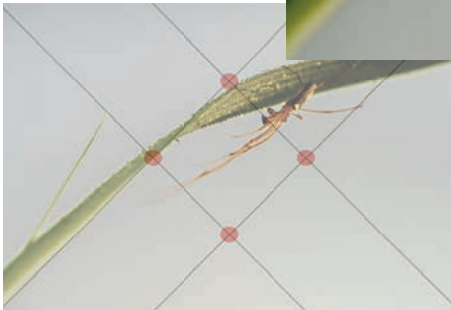
CANON 90D · ISO 1600 · F 8 · 1/1000 SEC · 600 MM

→ Het riet volgt hier de lijn vanuit de linkeronderhoek van de diagonaalmethode.

Jeroen van Alphen (@jrvanalphen)

SONY A7R IV · ISO 400 · F 2,8 · 1/2500 SEC · 100 MM

in te beelden. Het plaatsen van je hoofdonderwerp op een snijpunt is lastig om bij het fotograferen al te doen. Dit wordt vaak in de nabewerking bereikt door een uitsnede van het beeld te maken.

Driehoeken in beeld

Deze driehoeksmethode is overigens anders dan een andere driehoeksvorm binnen de compositieleer. Je kunt namelijk ook een interessante compositie maken door drie objecten binnen je beeld in een de vorm van een driehoek te plaatsen. Dat hoeven niet dezelfde objecten te zijn. Een (frontaal) portret bevat zo'n driehoek van

nature: de ogen en mond trekken hierdoor vaak gelijk de aandacht.

DIAGONAALMETHODE

De diagonaalmethode is een recente compositieregel, ontdekt door de Nederlandse Edwin Westhoff. Hij ontdekte dat bij veel beelden de regel van derden vaak nét niet opging: belangrijke beeld-elementen bevonden zich net niet op één van de lijnen of kruispunten. Waar dan wel? Op de lijnen en kruispunten van een diagonale lijn van 45 graden vanuit de beeldhoeken. Deze toevallige ontdekking staat te boek als de diagonaalmethode en

vindt de laatste jaren steeds meer bijval. De diagonaalmethode zelf is dus niet nieuw, het patroon is alleen nog niet zo heel lang geleden ontdekt.

Vier diagonale lijnen

Bij deze methode worden vier diagonale lijnen getrokken, op 45 graden vanuit de hoek. En net als bij de regel van derden en de gulden snede, is het visueel interessant om een onderwerp op een willekeurig punt van deze lijnen te plaatsen of op een snijpunt tussen twee lijnen. In de praktijk wordt deze methode vaak pas in de nabewerking toegepast.

Eén aspect van de diagonaalmethode passen veel fotografen onbewust al wel tijdens het fotograferen toe: als er schuine lijnen in een beeld voorkomen, kan het aantrekkelijk zijn deze lijnen vanuit de hoeken van het kader te laten lopen. ■

PLAATS HET
INTERESSANTSE
PUNT OP EEN
KRUISSING VAN
LIJNEN

Snijd je foto ook eens anders uit: bij een portret hoeft niet het hele hoofd in je kader te passen.

Jordi Posthuma (@jordibrw)

SONY A77 II • ISO 320 • F 1,8 •
1/320 SEC • 45 MM

Afwijken van de regels

Compositieregels zijn er niet voor niets. Maar móét je ze altijd gebruiken? Is een foto per definitie slecht als je geen gebruikmaakt van de regels? Nee hoor, maar dit moet je wel bewust doen.

Lak aan de regels hebben

Als je dit hoofdstuk gelezen hebt, dan is duidelijk dat er in de fotografie nogal wat regels en standaarden zijn die ervoor moeten zorgen dat jouw foto's technisch 'kloppen'. Die compositieregels zijn er niet voor niets, want als je ze consistent toepast, worden je foto's er gemiddeld gezien daadwerkelijk beter van. Toch kan het ook interessant zijn om eigenwijs te zijn. Want het leuke aan regels is dat je ze ook kunt omzeilen of breken.

Een reden om je ook eens niet aan de regels te houden, is dat de regels praktisch en handig zijn, maar soms ook zorgen voor voorspelbare en misschien zelfs saaie beelden. Soms worden foto's die precies de regeltjes volgen al snel cliché. Denk dan bijvoorbeeld aan een foto van de zee: de horizon op een derde vanaf de onderkant, de fraaie wolkenlucht vormt de bovenkant. Prima beeld, maar niet wereldschokkend innovatief of

verrassend. Zo'n situatie kan met uitstekend geschikt zijn voor een portie experiment op het gebied van je compositie.

Hoe kun je hier dan mee gaan spelen? We geven we een aantal opties.

Wissel van lens

Een gemakkelijke manier om eens te proeven aan het avontuur zit waarschijnlijk gewoon in je eigen fototas. Bij veel fotosituaties heb je misschien gelijk een idee over welke lens daar het beste bij past. Een portret? Dan neem ik de 85 mm. Een landschap? Dan is de 35 mm prima geschikt! Dat is natuurlijk ook zo, maar het kan verfrissend zijn om eens te kijken hoe je een onderwerp op een andere manier kunt benaderen. Neem dus eens een 35mm-objectief voor het

portret en een 85mm-lens voor de landschapsfoto. Je zult zien dat deze benadering zorgt voor een frisse blik op je onderwerp en een beroep doet op je creativiteit.

Andere uitsnede

De uitstraling van een foto heeft veel te maken met hoe de verschillende beeldonderdelen in beeld zijn gebracht. In de klassieke zin ligt het voor de hand om je onderwerp in zijn geheel te fotograferen, maar het kan een verfrissend idee zijn om daar eens anders naar te kijken. Door middel van kadreren of digitaal croppen kun je heel verrassende resultaten behalen. Snijd je onderwerp eens halverwege af, of breng enkel de onderzijde in beeld. Dit heeft een vervreemdend effect en zorgt voor unieke beelden die een veel

FOTO'S DIE DE REGELS
VOLGEN, ZIJN SOMS CLICHÉ

Een landschapsfoto hoeft niet altijd in liggend formaat. En je hoeft ook niet per se een van de andere regels te volgen.

Andre van der Meulen (@avdmeulen)

FUJIFILM X-T2 · ISO 200 · F 10 · 2X 60 SEC · 11,5 MM

gefotografeerd onderwerp toch weer een fris aanzien kunnen geven.

Denk eens aan scheef

Kies er eens voor om je onderwerp in een hoek te benaderen en 'scheef' te fotograferen. Dit wordt door veel fotografen als 'fout' gezien; het is dus wachten op commentaren als 'pas op, de zee loopt leeg!' of kreten van gelijke strekking. Laat je desondanks niet tegenhouden en probeer het toch eens, want je camera flink wat graden kantelen kan heel dynamische en verrassende beelden opleveren waarbij het onderwerp een krachtige rol speelt. Zorg er overigens wel voor dat het beeld flink scheef is, want bij een beeld dat maar enkele graden scheef is genomen, denkt iedereen dat je gewoon een 'rechte' foto wilde maken maar daar niet in geslaagd bent. Dat wil je natuurlijk voorkomen.

Staand vs. liggend

Sommige beelden worden min of meer automatisch liggend gemaakt en sommige juist staand. Wees je daarvan bewust en kies eens voor een andere oriëntatie. Een foto krijgt een heel andere dynamiek als je verandert van staand naar liggend en andersom. Je onderwerp krijgt een andere context en wellicht zijn er beeldelementen die opeens een nieuwe of andere rol krijgen als je wisselt van oriëntatie.

Bij het fotograferen van een boom ben je wellicht gewend om voor een staande oriëntatie te kiezen. Op die manier past de boom er mooi in zijn geheel op en krijgt die boom ook de volledige aandacht. Toch kan het ook fraai zijn om eens een liggende

foto te maken van dezelfde boom waarbij andere beeldelementen ook een rol krijgen in de foto. Die elementen en de extra context die je op deze manier automatisch inbouwt, kunnen een hoop spanning en kracht aan zo'n foto toevoegen.

Verander van pose

Bij het voorgaande punt hadden we het uiteraard over het gekozen kader, en niet over de pose van de fotograaf tijdens het maken van de foto. Maar probeer zelf ook eens af te wisselen tussen staand en liggend. Een foto die je normaal gezien rechtopstaand zou maken, kan een heel ander beeld worden als je op de grond gaat liggen, omdat je blik op het onderwerp volkomen verandert. Dat onderwerp krijgt daardoor een andere rol in je foto. Een standbeeld gefotografeerd vanaf een (erg) laag standpunt zorgt voor een heel andere foto

dan een standpunt op ooghoogte. Probeer dus zo nu en dan eens een ander (bijzonder) standpunt uit voor interessante composities.

Spelen met perspectief

Verandering van perspectief kan je onderwerp een vreemd voorkomen geven, maar dat effect kun je natuurlijk ook in je voordeel gebruiken. Zo kan het leuk zijn om met het perspectief in je beeld te spelen en bijvoorbeeld de verhoudingen door de war te gooien. Denk eens aan de obligate foto die iedere toerist maakt bij de toren van Pisa in Italië: de grote toren lijkt opeens heel klein en de kleine persoon ineens heel groot; een grappig effect dat je op veel plekken kunt gebruiken. Er zijn dus een heleboel manieren om te experimenteren met je compositie. Neem die vrijheid en ga dat experiment aan, want in de digitale fotografie kan het geen kwaad om eens wat meer beelden te maken en te zoeken naar avontuurlijke composities. Maar: probeer dit pas uit als je de regels kent. ■

1 De fotografe fotografeerde dit blauwe druifje van onderaf. Dat geeft een totaal andere sfeer dan vanuit een ander standpunt.

Sandra Molenaar
(@sansfotografie)

NIKON D3200 · ISO 100 · F 7,1 ·
1/125 SEC · 35 MM

2 Met een drone kun je natuurlijk helemaal vanuit een bijzonder standpunt fotograferen. Zorg dat je de compositie extra ruim neemt door de extreme lensvervalsing. Zo heb je meer ruimte in de nabewerking voor het rechtzetten.

Arjan Stijtsma
(@arjansijtsma)

DJI AIR 2S · ISO 100 · F 2,8 ·
1/400 SEC · 8 MM

De compositieregels

Test jezelf

JUIST OF ONJUIST?

- 1 De blik van de kijker vindt gemakkelijk een rustpunt op één van de kruispunten van de regel van derden.
- 2 Een definitie van compositie is: de beeldelementen zodanig rangschikken dat er een aantrekkelijke foto ontstaat.
- 3 Een centrale compositie werkt heel goed als je ook symmetrie kunt toepassen.

MEERKEUZE

- 4 Hoe wordt de gulden spiraal ook wel genoemd?
 - A Slakkenspiraal.
 - B Fibonaccispiraal.
 - C Trappenhuisritme.
- 5 Welke methode kun je lastig toepassen tijdens het fotograferen?
 - A De diagonaalmethode.
 - B De gulden snede.

OPDRACHT

Pak je camera erbij en open de instellingen. Is het bij jouw cameramodel mogelijk om tijdens het fotograferen al een overlay in beeld te tonen met een of meer van de compositieregels? Schakel deze mogelijkheid dan in en test of je er betere composities mee maakt.

1. Juist, 2. Juist, 3. Juist, 4. B, 5. A.

DE JUISTE ANTWOORDEN

HOOFDSTUK 3

Verbeter je compositie

Standpunt

De uiteindelijke compositie van je foto's wordt door meer aspecten beïnvloed dan je misschien denkt. We behandelden de compositieregels al, maar een minstens zo belangrijk, daarmee samenhangend aspect dat nogal eens vergeten wordt, is het standpunt.

➤ Veel fotografen maken enkel foto's vanuit het 'basis' standpunt: op ooghoogte. Dat is best logisch, want zo bekijken we de wereld immers het grootste gedeelte van de tijd. Je eindresultaat hangt echter in grote mate af van het standpunt dat je kiest. Daarom is het belangrijk om altijd goed over je standpunt na te denken. Een kleine verandering in standpunt kan, afhankelijk van je onderwerp, een grote verandering in het eindresultaat betekenen.

Oefenen

Probeer het maar eens uit in de praktijk. Het onderwerp is daarbij niet zo van belang: neem bijvoorbeeld een willekeurige boom op straat. Kies nu een standpunt en maak een foto. Vervolgens maak je nog vier foto's met nét iets andere standpunten. Ietsje naar rechts of links, en een stuk naar boven of onder. Je zult zien dat de foto's flink van elkaar zullen verschillen, zeker als je naar de relatie tussen de boom op de voorgrond en de elementen op de achtergrond kijkt.

Verhoudingen

Veranderingen in standpunt die op dezelfde afstand tot je onderwerp plaatsvinden (de camera beweegt

naar links, rechts, onder of boven) zorgen vooral voor een andere relatie tussen het onderwerp en de achtergrond. Verander je van plaats én van

afstand tot je onderwerp, dan zul je zien dat ook de perceptie of de beleving van dat onderwerp in je beeld verandert. Als je dichterbij komt, neemt je onderwerp een

1 Een boom kun je op tientallen manieren fotograferen! Door een extreme groothoek zoals een fisheylens te gebruiken, krijg je een bijzonder perspectief en kun je meer drama creëren.

Andre van der Meulen
(@avdmeulen)

FUJIFILM X-T2 · ISO 200 · F 1 ·
1/2 SEC · 8 MM

2 Met een drone heb je helemaal een uniek standpunt: een super-vogelvluchtperspectief.

Arjan Sijtsma (@arjansijtsma)
DJI AIR25 · ISO 100 · F 2,8 ·
1/500 SEC · 8 MM

grotere en belangrijkere plaats in. Je onderwerp krijgt in dat geval steeds meer de 'hoofdrol' en de achtergrond een duidelijke 'bijrol'. Ga je juist achteruit, dan 'trekt' je onderwerp zich terug in de achtergrond en wordt minder nadrukkelijk aanwezig. Je hebt dan een neutraler of – zo je wilt – saaier beeld, waarbij de beeldelementen meer met elkaar in balans zijn. Probeer dit maar eens met dezelfde boom die je net ook hebt gefotografeerd. Je zult zien dat de boom in iedere foto, afhankelijk van het gekozen standpunt, een andere rol vervult. Het is handig een paar van de meest voorkomende standpunten te kennen. Zo kun je, afhankelijk

van de situatie en het beeld dat je wilt creëren, afwisselen tussen standpunten. Probeer ook eens een standpunt uit wat wat meer out of the box is, want dit kan verrassende resultaten opleveren.

Ooghoogte

Fotograferen vanaf ooghoogte is voor veel fotografen het meest-gebruikte standpunt, eenvoudig-weg omdat we heel de dag door op deze manier naar de wereld kijken. We zijn gewend om situaties op deze hoogte te zien en daardoor zijn we automatisch geneigd om ook op deze hoogte te fotograferen. Het kan verfrissend zijn om ook eens naar een ander standpunt te kijken, al is het voor veel onderwerpen

prima om ze op ooghoogte te fotograferen. Sommige situaties vragen er zelfs om. Het maken van een portret doe je over het algemeen op ooghoogte van je model, ook omdat een mens van onder of van bovenaf gezien niet altijd flatteus op de foto staat. Ook landschapsfotografie wordt vaak op ooghoogte beoefend.

Als je op ooghoogte fotografeert, probeer dan alle beeldelementen die op ooghoogte zijn boven de horizon uit te laten komen. De andere elementen, die zich onder ooghoogte bevinden, mogen juist onder die horizon terechtkomen. De horizon komt op deze manier vaak min of meer centraal in je beeld te liggen.

2

De definitie van ooghoogte is natuurlijk niet altijd hetzelfde, want de ogen van je kat zitten op een veel lagere plek dan die van een menselijk model. Bij dieren is het dan ook vaak een leuk en speels idee om op hun ooghoogte te fotograferen. Dat geeft de dieren een echte hoofdrol in je foto en zorgt ervoor dat ze er mooi prominent en imposant op staan. Je maakt dan echt 'contact' met het dier in kwestie.

Kikvorsperspectief

Het kikvorsperspectief wordt ook wel het kikkerperspectief genoemd, en die beeldende naamgeving maakt al duidelijk wat dit voor een standpunt betreft: laag bij de grond, waarbij je het onderwerp van onderen benadert. Zo lijkt je onderwerp extra groot en imposant. Dat kan heel verrassende beelden opleveren, zeker als het gaat om een van nature klein

onderwerp dat door de keuze voor een kikvorsperspectief opeens heel indrukwekkend op de foto staat.

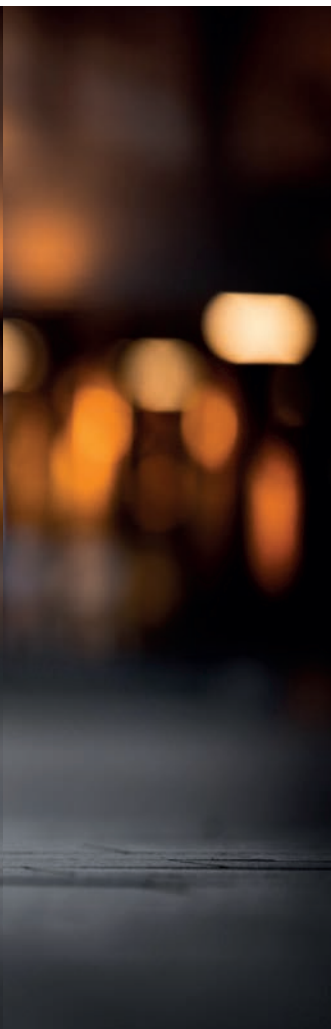
Vogelvlucht-perspectief

We blijven bij de dieren: het tegenovergestelde van een kikvorsperspectief is een vogelvluchtperspectief. Als je daarvoor kiest, benader je je onderwerp van

bovenaf en bekijk je het als het ware vanuit de lucht. Dat zorgt voor ruimtelijke en overzichtelijke foto's. Vaak geeft dit perspectief een vervreemdend effect, omdat we niet van alle onderwerpen gewend zijn om ze van bovenaf te bekijken.

De keuze voor een vogelvlucht-perspectief betekent overigens niet altijd dat je echt de lucht in moet (of een drone moet

1 Door met je camera op ooghoogte van het dier te komen, fotografeer je veel meer vanuit zijn wereld.

Daniëlle Luksen
([@danielleluksen](#))

CANON 6D II · ISO 1000 · F 1,8 · 1/320 SEC · 135 MM

2 De eenzaamheid wordt hier versterkt door het vogelvluchtperspectief.

Rob Migchelbrink
([@rob-migchelbrink](#))

OLYMPUS E-M1 III · ISO 200 · F 7,1 · 1/400 SEC · 46 MM

gebruiken), want een klein onderwerp van ooghoogte benaderen geeft ook al het beoogde effect. Ook een groothoeklens en een keukentrapje kunnen al een heel aardig effect veroorzaken.

Brandpunt

Het standpunt dat je het beste kunt gebruiken in jouw situatie, heeft ook te maken met je apparaat, en dan met name met de brandpuntsafstand van je lens. Een 50 mm is bijvoorbeeld een 'standaardlens', die voor een beeld zorgt dat veel lijkt op wat wij mensen door onze ogen zien. Een groothoeklens geeft je een weidser zicht en vereist meestal dat je dicht bij je onderwerp gaat staan. Een telelens zorgt weer voor een heel ander, compacter en 'gecomprimeerder' beeld. Al deze verschillende lenzen vereisen

een ander standpunt, zeker als je er hetzelfde onderwerp mee wilt vastleggen.

Een standpunt is overigens niet altijd wat het lijkt. Fotografeer je vanaf 1 meter hoogte in Madurodam, dan kan dat een vogelvluchtperspectief zijn, maar staand onder een wolkenkrabber is dat ineens een kikvorspectief. En een standpunt op ooghoogte van een hond geeft een ander effect dan een beeld op ooghoogte van een olifant. Deze voorbeelden geven duidelijk aan dat het ook aan je onderwerp ligt welk soort standpunt je het beste kunt gebruiken.

En dus geldt: denk goed na over welk standpunt je gebruikt, want die keuze is belangrijker voor het eindresultaat dan je wellicht denkt. Je leert hier later in dit hoofdstuk meer over. ■

Door een laag standpunt in te nemen en een groothoeklens omhoog te richten, krijg je dat boomtoppen verbuigen en zo een dreigende houding aannemen, wat weer meer sfeer oplevert.

Andre van der Meulen (@avdmeulen)

FUJIFILM X-T2 · ISO 200 · F 8 · 1/25 SEC · 10 MM

Perspectief

Perspectief speelt, hoe je het ook wendt of keert, altijd een grote rol in fotografie. Ook al heb je er helemaal geen idee van, op de achtergrond is perspectief altijd aanwezig. Dat geldt bij alle genres: of je nu een portret, een landschapsfoto of een vakantiefoto maakt. Daarom is het goed om de basisprincipes van perspectief te kennen.

Om goed en bewust met perspectief te kunnen werken, is het eerst van belang te weten en te begrijpen wat perspectief precies is en doet. Allereerst is perspectief overal om je heen te zien. Het is dus niet alleen een fotografisch aspect,

maar echt iets uit het dagelijks leven. In essentie zorgt (lijn) perspectief ervoor dat alle lijnen in een voorwerp leiden naar één of meerdere verdwijnpunten aan de horizon. Afhankelijk van je standpunt hebben al die lijnen een andere richting en 'hoek'.

Vertekening

Het perspectief in een foto bepaalt hoe de verschillende elementen in het beeld zich tot elkaar verhouden. Dat betekent ook dat het gekozen perspectief de 'diepte' in je beeld voor een groot gedeelte bepaalt.

Je ziet hier duidelijk de perspectiefwerking: de weg loopt naar een verdwijnpunt op de horizon.

Erik Ester (@erikesterfotografie)

NIKON Z 6 II · ISO 100 · F 16 · 1 SEC · 20 MM

Jouw keuze van standpunt en compositie bepalen in grote mate hoe jouw onderwerp afgebeeld wordt. Denk bijvoorbeeld aan hoe je eigen armen eruitzien als je vanaf ooghoogte naar beneden kijkt. Door de perspectivische vertekening lijken ze ineens heel kort, of in ieder geval veel korter dan ze in werkelijkheid zijn. En ook korter dan een ander ze ziet als die je armen vanaf een afstand bekijkt. Op dezelfde manier kan een rechthoekige tafel vanuit een specifieke hoek gezien ineens vierkant lijken door gebruik (of misbruik) van ... perspectief.

Lijnen

Een van de meest voor de hand

liggende voorbeelden van de werking van perspectief vind je als je een hoge (kerk)toren wilt fotograferen. Die toren is uiteraard van onder tot boven gelijk in de breedte, maar als je hem van dichtbij fotografeert, lopen de buitenste lijnen opeens sterk naar binnen en lijkt de toren op de foto een 'puntvorm' te hebben. De mate waarin dit gebeurt, heeft ook te maken met wat voor lens je de toren fotografeert en daarnaast ook met de afstand van jou tot die toren. Sta je dicht bij de toren, dan krijg je vrijwel altijd te maken met dit effect. Maak je dezelfde foto van een grote afstand, dan komt de toren er 'normaal' op te staan.

Als je de voorgaande case bekijkt, dan wordt het duidelijk dat de werking van perspectief te maken heeft met je standpunt en afstand tot je onderwerp. Daar moet nog één aspect aan worden toegevoegd, want ook de lenskeuze (en met name de brandpuntsafstand) is van invloed op hoe het perspectief in je foto eruitziet. Fotografeer je met een groothoeklens, dan heb je in de praktijk een ander perspectief dan bij een telelens. Hierover leer je later in dit hoofdstuk meer bij 'Brandpunten'.

Natuurlijk

Het hangt van je onderwerp en van het doel van je foto's af of

❶ Lopen deze gebouwen nu van breed naar smal? En is de lantaarnpaal even hoog als het gebouw? Nee natuurlijk niet, het is het perspectief dat deze indruk geeft.

Ad Jekel (📷 [adjekel](#))

SONY A77 II · ISO 100 · F 9 ·
1/250 SEC · 18 MM

❷ Bij een portret wil je vaak graag een natuurlijk perspectief gebruiken. Deze foto is vanaf ongeveer 1,5 meter afstand gemaakt bij natuurlijk licht.

Esperanza van den Ham

(📷 [iamshootingportraits](#))

SONY A7 III · ISO 400 · F 4 ·
1/200 SEC · 50 MM

jij kiest voor een zo natuurlijk mogelijk perspectief, of juist een perspectief dat afwijkt van hoe wij iets in werkelijkheid zien. Zo is een portret meestal gebaat bij een natuurlijk perspectief: niemand wil zijn hoofd immers vervormd of 'vreemd' op een foto terugzien. Als het dus gaat om een zo realistisch mogelijke weergave van een onderwerp, dan is de keuze voor een natuurlijk ogend perspectief logisch.

In andere situaties kan het juist een interessant beeld opleveren

door te kiezen voor een afwijkend perspectief. Bij landschapsfotografie met een groothoeklens is het vaak gebruikelijk om voorwerpen in de voorgrond op te nemen, om zo een mooie diepte te creëren in het beeld. Door het gebruik van een groothoeklens te combineren met een standpunt dicht bij het voorwerp in de voorgrond, krijg je een spannend beeld. Maar dat is ook een beeld dat er in de werkelijkheid vaak niet zo uitziet. Dat is in dit geval geen enkel probleem en zelfs de bedoeling.

Perspectiefcorrectie

Soms wil je het perspectief in je foto's naderhand nog corrigeren. Vaak gebeurt dat bij foto's waarin verticale lijnen te zien zijn die niet evenwijdig aan elkaar lopen terwijl dat in de werkelijkheid wel zo is. Denk daarbij aan foto's van gebouwen of interieurs, waarbij die 'scheve' lijnen een raar gezicht zijn. Gelukkig zijn dit soort perspectiefcorrecties relatief gemakkelijk uit te voeren in de nabewerking. Je leert hier meer over in hoofdstuk 9. ■

Dieptewerking

Een foto is een tweedimensionale weergave van de driedimensionale wereld zoals wij die met onze ogen zien. Door je compositie slim op te bouwen, is het mogelijk om alsnog een mooie dieptewerking aan deze ‘platte weergave’ toe te voegen. Hierdoor komt het beeld meer tot leven, en word je als kijker de foto ingetrokken.

Bij de compositie van een foto plaats je belangrijke elementen op specifieke plekken in het beeld. Hoe zorgvuldig je dit ook doet, dat wil niet zeggen dat je hiermee automatisch de dieptewerking verbetert! Een en ander hangt wel met elkaar samen. Dus besteed je

aandacht aan de compositie, dan ben je bewust of onbewust vast al een beetje met dieptewerking in de weer en versterk je dat met bepaalde technieken. We behandelen een aantal dingen die je in je foto kunt proberen op te nemen om die dieptewerking te bevorderen.

Inleidende lijnen

Een prima manier om met diepte te werken, is het gebruik van inleidende lijnen. Zolang je een stukje ver kunt kijken, zijn er vaak lijnen die van je af lopen naar een punt in de verte. Dat kunnen echte lijnen zijn, zoals een weg, sloot, oever, wolkenstrepen of belijning op een

1 De lijnen van weg en hekwerken leiden je via een mooie bocht naar de witte huisjes.

Cor van der Waal
([@fotografiecor](#))

SONY A7 III · ISO 100 · F 11 ·
1 SEC · 15 MM

2 Er is een groot verschil in contrast en detaillering tussen de voorste berg en de achterste.

Cor Pot ([@corali4](#))

SONY RX10 IV · ISO 100 · F 4 ·
1/125 SEC · 43,5 MM

parkeerterrein. Daarnaast vormen repeterende beeldelementen al snel een virtuele of denkbeeldige lijn. Denk aan een rijtje lantaarnpalen of bomen. Zolang de (denkbeeldige) lijn van je afloopt, zal die op de voorgrond groot en breed zijn en verder bij je vandaan alsmaar smaller en kleiner lijken. Dat zorgt voor diepte in je foto. Je kunt inleidende lijnen vanaf de onderzijde recht het beeld in laten lopen voor een min of meer symmetrisch beeld. Je kunt ze ook schuin of vanuit een hoekpunt laten lopen, waarna ze via een bepaald traject ergens bij een onderwerp of de horizon eindigen. Fotografeer je bijvoorbeeld de lichtsporen van het verkeer, dan kun je dat op beide manieren vastleggen en dat geeft totaal verschillende beelden. Sta je op een viaduct en richt je de camera schuin omlaag, dan loopt de weg vanaf de onderzijde van het beeld omhoog. De weg loopt dan, net als de kleurige lichtsporen, van breed naar smal. Mocht er verderop

een bocht zijn, dan wordt de blik van de kijker als vanzelf in die richting meegenomen. Op grondniveau richt je de camera vanaf een hoek op de weg, waardoor de lichtstrepen aan de ene zijde breed het beeld inlopen en steeds smaller worden naarmate ze zich verder het beeld in bewegen. Beide foto's zorgen zo op een net iets andere manier voor veel diepte.

Van groot naar klein

Een variatie op de inleidende lijn is dat je bewust enkele objecten in beeld neemt die zich op verschillende afstanden van jou bevinden. Wat dichtbij is, zal automatisch extra groot op de foto komen. En hoe verder weg de andere elementen zich bevinden, hoe kleiner ze zullen zijn. Denk aan een autocoureur of motorcoureur die op de voorgrond poseert, terwijl wat verderop op de achtergrond een (race)auto of motor is te zien. Die laatste toont een stuk kleiner, omdat die zich verder weg bevindt. Net zo kan dit met een paar

rotsblokken, bomen of boerderijen die verspreid zijn over een landschap. Behalve in het groot (bij bijvoorbeeld landschappen), werkt dit ook prima in het klein. Zoals met twee planten, bloemen, ringen, objectieven of andere voorwerpen die je op verschillende afstanden plaatst.

Contrastverloop

Fotografeer je landschappen, dan zul je merken dat het ver in de verte vaak wat dampig of heig is. Dit merk je vooral in de bergen, tussen heuvels, zomaar ergens vanaf een hoger standpunt zoals een panoramadek en (in wat mindere mate) ook gewoon vanaf grondniveau. Door 'de verte' met een telelens wat meer naar je toe te trekken (waardoor de achtergrond zich een stuk dichterbij de voorgrond lijkt te bevinden), valt dit contrastverschil extra goed op. Dichtbij is alles goed herkenbaar, zie je veel details en is de wereld kleurrijk, terwijl dit meer naar achteren toe alsmaar afneemt. Dit contrastverloop is

daarmee een extra hulpmiddel om diepte in je foto te benadrukken. Vooral in de bergen of tussen heuvels waar je lekker ver van je af kunt kijken, is dit verschijnsel overduidelijk waar te nemen. Bijvoorbeeld daar waar je uitkijkt over een meer of dal, waardoor je extra goed zicht hebt op de bergketens van een

regio. Bij elke volgende piek verlies je iets aan kleur, scherpte en detail-lering, waardoor je een prachtige gelaagdheid krijgt. Waar de voorste bergketen nog uitermate helder en kleurrijk oogt, is van de achterste en dus verste misschien nog maar een vage schim overgebleven. Meer naar achteren toe wordt alles vaak

ook nog eens alsmaar koeler en blauwer van kleur, wat het diepte-effect opnieuw versterkt. Ook als je je in vlakke(re) gebieden bevindt, kun je gebruikmaken van contrastverloop. Denk alleen al aan de (lichte) nevel die 's morgens vroeg voorkomt, met name in landelijke en waterrijke gebieden. Langs een kustlijn heb je ook zo'n contrastverloop op dagen met relatief veel zand of vocht in de lucht. Of wat te denken van een storm waarbij het zicht drastisch afneemt door al dat rondvliegende zand en de druppeltjes zeewater.

Beperkt zicht

Op mistige dagen is alles wat dichtbij is vaak prima herkenbaar, terwijl verderop (bijna) alles aan het zicht is onttrokken. In het gebied daartussenin verloopt de zichtbaarheid snel of geleidelijk van goed zicht naar slecht of geen zicht. Juist dat stuk van de omgeving kun je daarom opnieuw perfect gebruiken om dieptewerking aan foto's toe te voegen.

Stel, je pakt een telelens en isoleert een bomengroep of boerderij ergens een eindje van je af, die als enige in deze witte, wazige wereld is te onderscheiden. Dan krijg je zeker weten een sfeervolle plaat, maar er zal weinig tot geen diepte in zitten. Zoom dan eens een beetje uit of pak er een groothoek- of standaardlens bij. Ditmaal neem je een stuk voorgrond mee waar de mist minder dicht is, waardoor je daar aanzienlijk meer details en kleur ziet, terwijl erachter de mist steeds dichter wordt en details, scherpte en kleur afnemen. Juist door deze beide aspecten in beeld te nemen, zorg je voor een

- 1 Sta je op een hoog uitkijkpunt en kun je ver kijken, dan zie je duidelijk dat de kleur en detaillering, en daarmee het contrast afnemen.

Steve Watteuw

([steveomercarlos](#))

SONY A7R III · ISO 100 · F 10 ·
1/125 SEC · 49 MM

- 2 Het verloop van de mist zorgt voor extra diepte in het beeld.

Peter Korevaar

([supercanon](#))

SONY A7R IV · ISO 100 · F 8 ·
1/25 SEC · 26 MM

sterk contrast tussen voorgrond, middengebied en achtergrond. En hierdoor ontstaat veel diepte. Isoleer op mistige dagen dus niet altijd de 'eilandjes' in de witte wereld, pak juist vaker expres een stuk omgeving mee waar de mist minder dicht is of grotendeels ontbreekt. Ook nu weer kun je een extra portie dieptewerking toevoegen door met inleidende lijnen of repeterende objecten te werken. Een weggetje, sloot of bomenrij zal dichtbij immers relatief helder en kleurrijk op de foto komen en verderop steeds meer opgaan in de mist.

Kader

Objecten in je omgeving als fotokader gebruiken, is een andere manier om diepte te creëren en de aandacht van de kijker te sturen. Er zijn talloze manieren om jouw foto ergens mee te omlijsten. In principe

HET CONTRASTVERLOOP IS EEN HULPMIDDEL OM DE DIEPTE TE BENADRUKKEN

kun je alles gebruiken waar je langs, tussendoor of doorheen kunt kijken. Daarmee is het vooral een kwestie van goed rondkijken in de omgeving om de leukste mogelijkheden te ontdekken. Je kunt hiermee experimenteren met iets eenvoudigs als een deur of raam, of een stel bomen of een paar planten. Het voordeel is dat zo'n omlijsting overal wel te vinden is.

Om een mooi (vakantie)uitzicht vast te leggen, ben je misschien geneigd om een open plek op te zoeken, zodat je een vrij uitzicht hebt. Zo kun je de prachtige omgeving via de compositieregels omtoveren tot een spannend beeld. Toch? Dat is

natuurlijk prima en moet je vooral ook doen. Maar kijk daarnaast ook eens of je de randen van het beeld op een natuurlijke wijze ergens mee kunt blokkeren, waardoor de aandacht naar het middengedeelte wordt gestuurd.

Zoek bijvoorbeeld een raam of deuropening op van waaruit je een mooi uitzicht hebt. Vul ditmaal niet het volledige beeld met dat uitzicht, maar stap iets naar achteren of zoom een beetje uit, zodat je ook een randje van het kozijn meeneemt. Dit kan een mooi kader vormen rondom dat prachtige landschap. Ook hekken, muurtjes en brugrelingen hebben vaak fraai

gevormde openingen die voor spannende doorkijkjes zorgen. Een opening heeft echt niet altijd groot te zijn. Door je camera er dichtbij te brengen, lijkt de opening automatisch een stuk groter en zie je prima wat er zich allemaal achter bevindt. Door rustig naar voren of naar achteren te bewegen, bepaal je hoe prominent het kader in beeld komt te staan; van heel breed tot een smalle reep.

Doorkijkje

Net als inleidende lijnen, mag ook een kader gerust uit een reeks losse objecten bestaan. Zo kunnen twee bomen een heel mooi kader vormen als je ze links en rechts langs de beeldranden plaatst. Grijpen de boomkruinen in elkaar, dan dekken ze netjes de bovenrand van de foto af, waardoor eronder en dus in het midden van het beeld een mooie opening overblijft voor je

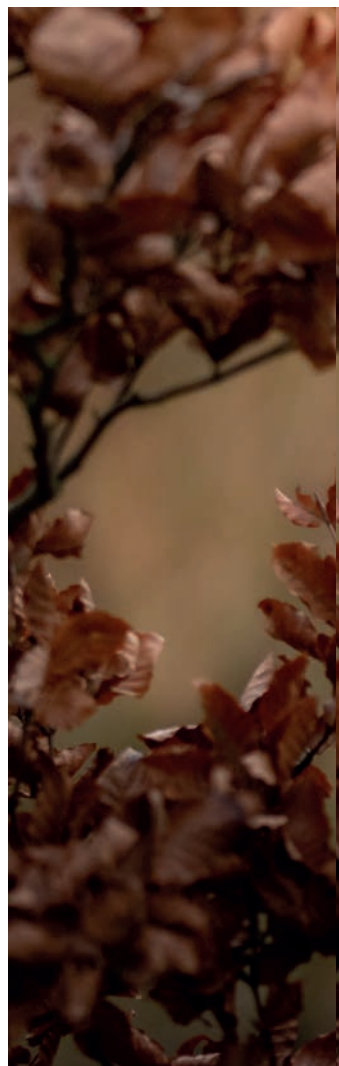
onderwerp of dat prachtige uitzicht. Het maakt hierbij niet eens zoveel uit of de bomen, struiken of planten naast een drukke weg staan of in een sprookjesachtig landschap. Zolang er binnen je kader maar iets moois op de achtergrond te zien is. Zodra je op een fotogenieke plek bent, loont het daarom altijd om even rond te kijken en een beetje heen en weer te lopen of te rijden

1 Het gebladerde zorgt voor een natuurlijk kader.

Bianca Schmidt
(@bianca-schmidt)
NIKON Z 6 II · ISO 1600 · F 5,6 · 1/1600 SEC · 220 MM

2 De boom sluit de rechterzijde van het beeld mooi af, waardoor je aandacht nog meer naar de uil en de kijkrichting van het dier wordt getrokken.

Leon Potuit (@leomp_zoom)
CANON R5 · ISO 400 · F 3,2 · 1/1000 SEC · 200 MM

om te onderzoeken of er iets is dat je als een omlijsting kunt inzetten. Essentieel is wel dat je binnen dat kader net als altijd compositietechnieken gebruikt voor de beeldopbouw. Met alleen een kader opzoeken ben je er dus nog niet. Een kader hoeft zeker niet altijd alle zijden van het beeld te bedekken. Een boom aan de linkerszijde van het beeld waarvan de kruin langs

(een gedeelte van) de bovenzijde loopt werkt ook prima. Hiermee kun je heel goed de weidsheid van een landschap benadrukken. De linkerszijde van het beeld is ditmaal gesloten door het silhouet van de boom, terwijl de tegenoverliggende zijde open blijft. Hierdoor volgt je oog eerst een door de compositie bepaalde route door het beeld, en ga je er daarna als kijker onbewust

vanuit dat het prachtige uitzicht rechts alsmat doorloopt ... ook al zie je dat verder niet op de foto. Andersom kun je de foto links open laten en alleen aan de rechterzijde afbakenen, waardoor dit als een soort eindpunt wordt ervaren van wat we op de foto zien.

Scherptediepte

Scherptediepte is allereerst een

2

middel om de aandacht op het hoofdonderwerp te richten. Het wordt vaak gebruikt om te voorkomen dat de achtergrond te veel afleidt van waar het in de

foto om draait. Verder spelen de scherpe en onscherpe delen een grote rol in de dieptebeleving. Wat bijvoorbeeld heel goed werkt om een gevoel van diepte op te roepen,

is de onderzijde of een zijkant van de foto expres zeer onscherp maken. Hoe dichterbij je met de camera op de voorgrond kruipt, hoe onscherper die zal worden. Door

OOK LICHT EN SCHADUW ZORGEN VOOR DIEPTEWERKING

geportretteerde, een karakteristieke boom of een dobberend zeilbootje haarscherp wordt, doordat je hierop scherpstelt. Ga gerust extreem laag en varieer vervolgens met de hoogte van je camera om naar de beste dieptewerking te zoeken. Met je camera vlak langs een muur of heg fotograferen, geeft hetzelfde effect. Hiermee leid je opnieuw de aandacht naar je model of een object.

Laat in dit soort situaties de camera vooral niet automatisch het scherpstelpunt uitkiezen, omdat de kans dan groot is dat de voorgrond scherp wordt en jouw onderwerp juist wazig of in ieder geval onvoldoende scherp op de foto komt. Selecteer bij voorkeur zelf het scherpstelpunt dat op het onderwerp valt of daar het dichtst bij zit. Stel je een grote lensopening in, dus een lager diafragmagetal, dan is de vervaging sterker dan bij een kleine lensopening (een groot F-getal dus). Daardoor wordt het scherpe hoofdonderwerp nog meer losgeweekt uit de omgeving, en neemt de dieptebeleving verder toe.

Beeld bedekken

Wat ook nog kan, is je lens tussen gebladerte, bloemen of een bundeltje andere voorwerpjes steken. Ook nu weer zal je voorgrond sterk vervagen, zolang je er maar dicht genoeg op kruipt en je daarnaast

De scherpe paddenstoel in combinatie met het vervaagde bos geeft een sterk gevoel van diepte.

Niels Blees

(**roden_zoom**)

CANON R6 · ISO 400 · F 9 ·
1/4 SEC · 100 MM

dan te focussen op een onderwerp dat zich verderop bevindt, komt daar de maximale scherpte op te liggen en wordt de voorgrond nog onscherper gemaakt.

Je kunt bijvoorbeeld vlak over de bodem fotograferen. Hierdoor komt een bospad, heideveld of wateroppervlak vooraan sterk vervaagd op de foto, terwijl de

Ergens vlak langs fotograferen, geeft een mooie voorgrondvervaling plus een spannend doorkijkje.

Rick Endstra

(endstraphoto)

NIKON D750 · ISO 200 · F 5,6 ·
1/125 SEC · 100 MM

goed op je hoofdonderwerp focust. Vaak is handmatig scherpstellen hier een uitkomst, vooral als het beeld rijkelijk gevuld is met allemaal bladeren of bloemetjes. Het is dan namelijk lastig om het autofocuspunt er precies tussen- door te mikken, en de automatische scherpstelling gaat snel de mist in. Zet focus peaking even aan als dit op jouw camera zit, zodat je beter ziet wat je scherp in beeld hebt. De voorgrond op deze manier opvullen, lijkt wel wat op het gebruik van een kader. Het verschil is dat de objecten nu overal over het beeld verspreid kunnen zitten,

en niet alleen langs de randen. Beweeg en draai je camera gerust in allerlei richtingen om de mooiste voorgrondonscherpte op precies de juiste plek te plaatsen. Je mag zo weinig of zo veel van het beeld bedekken als jij mooi vindt. Kijk vooral wat goed werkt om de aandacht op een natuurlijke of speelse manier naar het onderwerp te leiden.

Vlakverdeling

Op veel plekken kun je het beeld in een aantal vlakken verdelen, wat ook weer helpt om diepte te creëren. Aan de kust krijg je

bijvoorbeeld drie vlakken door een reep strand, zee en lucht in beeld te nemen. Via een wat hoger of lager standpunt beïnvloed je de breedte van de onderste twee lagen: het zandstrand en de zee. De lucht is daarvoor te ver weg. Om deze strook breder of smaller te maken, kantel je de camera wat meer omhoog of omlaag of je zoomt een stukje uit of in. Op die manier krijg je drie stroken waarvan je de breedte en onderlinge verhouding enigszins kunt beïnvloeden en die samen de nodige diepte geven. Zet vooral de hulplijnen (het raster) van je camera aan om de vlakverdeling helemaal

naar je zin te krijgen. Die komen sowieso goed van pas bij het toepassen van compositietechnieken om het beeld op te bouwen.

Licht en schaduw

Licht en schaduw zorgen ook voor de nodige diepte. Denk aan de zonneharpen op een vroege ochtend in het bos. Die schuine lichtstrepen maken het beeld extra driedimensionaal en dynamisch. Dat geldt ook voor de lange schaduwen bij een laagstaande zon, waar je zowel 's morgens als 's avonds

gebruik van kunt maken. Met de zon ongeveer recht voor je ontstaan imponerende schaduwen die naar jou toe lopen en alsmaar breder en dus imposanter worden.

Of neem de zon meer van opzij in beeld om schaduwen schuin door het beeld te laten vallen. Met de zon achter jou lukt het niet goed, omdat de schaduwen zich dan (grotendeels) onzichtbaar aan de achterzijde bevinden van alles waar jij op uitkijkt. Ook binnen bij kunstverlichting kun je op exact dezelfde wijze met de dieptewerking van

licht en schaduw spelen.

Staat de zon al hoger? Dan kan een prachtig patroon van licht- en schaduwvlekken ontstaan als er hier en daar een opening in de dikke bewolking zit. Er ontstaan dan gerichte lichtbundels die fragmenten van een landschap, de zee of een meer in het licht zetten. Het contrast met de donkerdere omgeving zorgt voor veel dieptewerking. Je hebt hierbij wel een wat hoger standpunt nodig, zodat je er goed zicht op hebt. Een heuvel, uitkijktoren of een hoog gebouw bijvoorbeeld. ■

Vaak kun je met een aantal lagen of vlakken werken, zoals hier de lucht, de zee en het landschap.

Nadine Gijzen

([nadine-fotografie](#))

CANON 6D II • ISO 100 • F 10 •
1/125 SEC • 76 MM

Brandpunten

De brandpuntsafstand waarmee je fotografeert, heeft grote invloed op de compositie. Door in of uit te zoomen bepaal je namelijk niet alleen wat er wel en niet in beeld te zien is, ook de onderlinge verhoudingen veranderen ermee. Elke foto krijgt zodoende een totaal andere uitstraling.

Door de brandpuntsafstand te veranderen, zorg je ervoor dat je alleen het gewenste stukje van de omgeving op de foto plaatst. Daarnaast stelt dit je in staat om te spelen met de onderlinge verhoudingen van voorgrond, middengebied en achtergrond. Je bepaalt hier dus mee hoe prominent deze gebieden op de foto komen te staan. We bespreken de verschillen die je krijgt met een groothoeklens, standaardobjectief en telelens.

Groothoek

Een groothoeklens is een objectief met een kort brandpunt. Dit betekent dat je een lekker grote beeldhoek hebt, waarmee dit type lens je een extra wijde blik op de omgeving biedt. Maar het is daardoor soms best wel een uitdaging om alleen datgene vast te leggen wat echt iets aan het beeld toevoegt en de rest weg te laten. Dankzij de grote beeldhoek is namelijk in alle richtingen extra veel te zien. Niet alleen op ooghoogte, maar dus ook onderin en bovenin. Dit betekent dat als de voorgrond een kale bedoening is of de lucht die dag een beetje saai

❶ Zorg voor een spannende voorgrond als je met een groothoekobjectief werkt.

Karin de Bruin
(@karindebruin)

CANON R5 · ISO 100 · F 11 ·
60 SEC · 15 MM

❷ Met een groothoek-objectief benadruk je de voorgrond. De compositie verandert snel bij kleine verplaatsingen.

Mario de Lijsen (@mdl50)

SONY A77 V · ISO 100 · F 11 ·
1/160 SEC · 12 MM

oogt, je daar nu onnodig veel van in beeld krijgt. Dat voegt weinig toe aan het beeld en verzwakt de compositie. Alles wat je op de foto

ziet moet iets toevoegen, anders kun je het beter weglaten. Hoe los je dit op? Je kunt bijvoorbeeld op zoek gaan naar een kader

(daarover heb je net in het deel 'Dieptewerking' gelezen). Hiermee kan het lukken om beide oninteressante gebieden in één klap weg te werken, zodat je het interessante middengebied overhoudt.

Is de lucht wel mooi, maar vind je de voorgrond minder fraai of gewoon ronduit saai? Zoek dan in de omgeving naar iets wat je ervoor in de plaats kunt zetten. Vaak doet een zandpaadje, klinkerweg, een bloemenveld of een stel mooie keien langs een oever al wonderen. Van daaruit leid je het oog van de kijker via de compositie verder het beeld in. In een interieur kan dat zoiets als een tafeltje of ander meubelstuk zijn, of een mooi lijnenpatroon op de vloer.

Ver weg is klein, dichtbij is groot

Omdat met een groothoek alles kleiner wordt weergegeven, moet je redelijk in de buurt van de voorgrond zijn om die voldoende groot in beeld te krijgen. Ideaal is dat je gerust wat heen en weer kunt lopen om deze voorgrond zo fraai mogelijk in beeld te zetten. De achtergrond zal hierbij namelijk weinig veranderen, zolang die zich voldoende ver van jou en de camera bevindt. Zak regelmatig door je knieën of houd je camera juist wat hoger, want het zicht op de voorgrond verander je hier dramatisch mee. Al doende puzzel je zo de beste compositie in elkaar. Een groothoekobjectief is onder

andere uitermate geschikt om een onderwerp in samenhang met een relevant stukje omgeving te tonen. Een fietsenmaker in een chaotische werkplaats bijvoorbeeld. Of de schrijver aan zijn mahoniehouten bureau vol met stapels papier, een gelig bureaulampje en op de achtergrond uiteraard een uitpuilende boekenkast. De hoofdpersoon hoeft dan namelijk niet beeldvullend op de foto te komen en mag gerust een beetje opgaan in de omgeving.

Zie je iets te veel of te weinig van de omgeving? Een stapje naar achteren of naar voren is voldoende om dit te corrigeren, mits de achtergrond redelijk dichtbij is. Zoals binnen dus, of in bijvoorbeeld een winkelstraat

of een dicht bos. Bij achtergronden die zich verder van je af bevinden, zoom je in of uit om de achtergrond 'op maat te snijden'.

Telelens

Met een telelens gebeurt juist het tegenovergestelde. Je hebt een klein blikveld, waardoor je een sterk uitvergroete versie van een fragment van de omgeving ziet. Een soort verrekijker dus. Met een telelens is het daardoor eenvoudiger om alle oninteressante delen van de omgeving en de lucht weg te laten uit de foto. Op dagen met saaie luchten grijpen landschapsfotografen dan ook graag naar dit lenstype. Omdat je de achtergrond dichtbij haalt en sterk uitvergroot, neem je bijna als vanzelf meer afstand van je onderwerp. Of je doet dat juist niet om een onderwerp slechts gedeeltelijk op de foto te krijgen. Denk aan detailopnamen met sterke lijnen,

vlakken of kleuren bij architectuur of een (berg)landschap.

Juist doordat je alles dichtbij haalt, lijkt alles niet alleen groter, maar ook meer op elkaar geperst. De achtergrond bevindt zich ineens dicht(er) op de voorgrond en dit effect neemt snel toe naarmate je sterker inzoomt. Dus waar je met een groothoek de voorgrond en achtergrond als het ware uit elkaar duwt en daarmee de onderlinge afstanden vergroot, druk je ze nu juist meer tegen elkaar aan.

Vandaar dat je de gelaagdheid van bergketens of de dichtheid van een mensenmassa in een winkelstraat ook zo mooi met een telelens kunt benadrukken. Bovendien kun je hierdoor iets relatief kleins in het middengebiet flink groter laten lijken, zodat het beter bij de achtergrond past, of er juist duidelijker tegen afsteekt omdat het er nu dichterbij lijkt te zijn. Je snijdt dus zeker niet alleen maar ongewenste

stukjes omgeving weg; je verandert hiermee aanzienlijk hoe de wereld eruitziet.

Nog wel een opmerking: blijf ook met een telelens vooral de compositietechnieken uit dit boek gebruiken. Een valkuil is namelijk dat je lekker veel inzoomt om een onderwerp op maximale grootte te tonen, waardoor het gevaar bestaat dat je dit volledig van de omgeving isoleert. En dat levert echt zelden een interessante foto op. Blijf daarom vooral gebruikmaken van zaken als inleidende lijnen, de regel van derden en laat voldoende van de omgeving zien om het verhaal te kunnen vertellen.

Verhoudingen

Vaak wordt er gesproken over groothoekperspectief en teleperspectief. Hoewel beide lenssoorten een andere kijk op de wereld bieden, is het eigenlijk niet de lens die hier verantwoordelijk voor is. Dichtbij

1 Een telelens haalt alles dichterbij en de omgeving lijkt meer op elkaar gedrukt.

Jeannette Mulder
(@jeanfred)

SONY A77 II · ISO 250 · F 8 ·
1/4 SEC · 230 MM

2 Verderop lijkt alles kleiner en dichter op elkaar te zitten, dat is nu eenmaal hoe wij de wereld zien. Deze foto volgt ook diverse andere compositieregels (boten vanuit de onderhoeken, en de kerk op ongeveer 1/3e).

Marijn Alons (@marijnalous)
SONY A7 III · EXIF ONBEKEND

lijken onderlinge afstanden gewoon groter en met een groothoek komt juist die voorgrond prominent in beeld. In de verte lijkt alles dicht op elkaar gedrukt en dat benadrukt je zodra je dit flink dichterbij haalt met een telelens.

Ga maar eens de straat op. Dichtbij zijn bomen, lantaarnpalen, auto's en huizen groot. Een stukje verderop is alles al wat geslonken en lijkt de onderlinge tussenruimte af te nemen. In de verte is alles klein en extreem op elkaar gedrukt. Ren je daarnaartoe, dan zal alles ineens weer de normale proporties hebben. En ditmaal is alles achter

EEN GROOTHOEK BIEDT JE EEN WIJDE BLIK OP DE OMGEVING

je, dus waar je net vandaan komt, gekrompen. Met andere woorden: het is gewoon zoals de wereld in elkaar steekt. We zien het zelf alleen niet omdat onze ogen geen variabel brandpunt hebben.

Perspectief

Verder is het een misverstand dat

je door je lenskeuze het perspectief verandert. Alleen de beelduitsnede verandert en daarmee de verhoudingen tussen wat dichtbij en verder weg is. Maak je een foto met een groothoeklens en vergroot je dit beeld naderhand in Photoshop tot je evenveel ziet als op een foto die met een flinke telelens is gemaakt vanuit exact dezelfde positie, dan zal de 'compressie' (zoals dat zo mooi heet) nagenoeg hetzelfde zijn.

Het perspectief verandert alleen als jij een ander standpunt kiest. Want als je ook maar één stap opzij, naar voren of naar achteren zet,

1 Het perspectief verandert niet door de lenskeuze, de beelduitsnede wel. Hier is gekozen voor 26 mm op een fullframe camera, waardoor ook de boombladeren dichtbij in beeld zijn. Had de fotograaf bijvoorbeeld 80 mm gebruikt, dan was de foto veel 'vlakker' geweest.

Marijn Alons (@marijnalons)
SONY A7 III · ISO 800 · F 6,3 · 1/50 SEC · 26 MM

2 Rond de veertig à vijftig millimeter bij full-frame ogen verhoudingen natuurgetrouw.

Christophe Van Wallegheem (@christindhoff)
CANON 6D · ISO 200 · F 7,1 · 1/1000 SEC · 50 MM

ziet de wereld er ietsjes anders uit, ongeacht de lens die je gebruikt. Wat dichtbij is, verandert wel altijd veel sneller van positie en grootte dan afgelegen objecten. Loop maar eens een stukje heen en weer en let afwisselend op de voorgrond en de achtergrond. Omdat je met

een groothoeklens dichterbij je onderwerp komt en met een telelens meer afstand houdt, pas je in de praktijk vaak je standpunt aan, en dat is de ware reden dat je een ander perspectief krijgt. In het ideale geval zoek je eerst het standpunt op waarvandaan je

de beste compositie krijgt. Daar aangekomen zoom je eventueel in of uit of wisselt van (prime)lens om de gewenste beelduitsnede te krijgen. Wil jij de foto een specifieke uitstraling geven, zoals het compressie-effect van een telelens, houd daar dan bij het kiezen van het

standpunt al rekening mee, vanwege de afstand tot je onderwerp die je moet aanhouden.

Standaardlens

Foto's gemaakt met een groothoeklens of telelens zien er anders uit dan hoe wij de wereld zien. Hoe meer of minder millimeters, hoe sterker het afwijkende effect. Vandaar dat ultragroothoek en supertele het meest vervreemdend zijn voor ons. Om foto's te maken die natuurlijk(er) op ons overkomen, gebruik je een standaardlens. Om het hier niet al te complex te maken, komt dat neer op ongeveer 40 tot

50 millimeter bij fullframe, of 26 tot 35 millimeter bij aps-c. Gaat het om een (standaard)zoomlens, dan loopt het zoombereik van groothoek tot een lichte telelens en moet je ergens in het midden zijn. Bij deze brandpuntsafstand ogen de onderlinge verhoudingen tussen voorgrond, middengebiet

en achtergrond vertrouwd en natuurlijk. Precies zoals wij dat zelf waarnemen. Het is wel een mythe dat de 40 of 50 millimeter beeldhoek gelijk is aan die van onze ogen. Maak er maar eens een foto mee en vergelijk dat met jouw eigen blikveld: jij ziet echt beduidend meer. Het gaat dus niet om de beeldhoek, alleen om beeldweergave. Compositie-technisch werkt een standaardlens net even wat eenvoudiger omdat je niet zo veel tegelijk in beeld ziet als met een groothoeklens en je ook geen last hebt van de 'tunnelvisie' van een flinke telelens. ■

HET PERSPECTIEF VERANDERT NIET DOOR DE KEUZE VOOR EEN LENS

1

Verhouding

De belangrijkste technieken om diepte te krijgen in een tweedimensionale foto heb je nu geleerd. Een aspect dat ook nog belangrijk is, is je beeldverhouding. Kies je voor een staand of liggend beeld? Of maak je toch liever een panorama?

STAAND, LIGGEND OF VIERKANT?

Voordat je een foto maakt, bepaal je eerst hoe je je camera houdt. Houd je die horizontaal of verticaal? Beide hebben zo hun voor- en nadelen, afhankelijk van je situatie.

Onderwerp

De landschapsstand, ook wel landscape of liggend formaat genoemd, wordt vaak – de naam zegt het al – gebuikt bij het fotograferen van landschappen. En de portretstand, staand formaat, ... juist ja: voor portretten. Toch raden we aan om je niet te laten beperken door deze naamgeving. Bij landschapsfoto's kan een staand formaat soms voor extra impact zorgen, afhankelijk van het onderwerp. Bijvoorbeeld als je de hoogte wilt benadrukken van een waterval. Of als er een duidelijk verticaal element, zoals een

kerktoren, aanwezig is. Kies dus niet automatisch voor het traditionele formaat, maar probeer de verschillende opties uit.

Hetzelfde geldt voor een portret: hier is een staand formaat niet altijd de mooiste keuze. Wil je bij een portret meer van de omgeving weergeven, dan kan wat meer afstand en een landschapsformaat juist sterk uitpakken. Ga je toch voor de portretstand, dan zul je al snel merken dat de standaard-verhouding 3:2 doorgaans een te 'hoog' beeld oplevert. Het beeld bijsnijden tot 4:3 doet het bij verticale opnamen vaak veel beter.

Vierkant

Vierkante foto's lijken vooral hun vlucht te hebben genomen met de komst van Instagram. Op dit sociaal medium kon je in de begintijd alleen vierkante foto's plaatsen (inmiddels zijn andere formaten ook mogelijk).

Een vierkant formaat straalt rust en evenwicht uit. Juist omdat we langwerpige beelden gewend zijn, is het heel verfrissend om eens met een vierkant kader te werken. Het is bovendien een goede compositie-training voor je oog.

Bijsnijden

Heb je bij het fotograferen gekozen om een liggend beeld te schieten, maar wil je er toch liever een staand beeld van maken? Met de resoluties van de camera's tegenwoordig is het prima mogelijk om achteraf nog een staande uitsnede uit een liggend beeld te maken.

EEN VIERKANTE FOTO STRAALT RUST EN EVENWICHT UIT

1 Door bij dit portret voor een staande uitsnede te kiezen, wordt de kijk-richting van het model benadrukt (model: Rosita Limahelu).

René Kuipers (📧 renekuipers)
CANON 5D III · ISO 100 · F 1,8 · 1/200 SEC · 85 MM

2 Hier heeft de fotograaf een liggend beeld gemaakt, waardoor de beukenhagen en de lucht extra benadrukt worden.

Frank Verburg (📧 frank_verburg)
CANON R6 · ISO 100 · F 8 · 1/20 SEC · 14 MM

Ook andersom kan dit natuurlijk. Kijk dus vooral in de nabewerking of de keuze die je tijdens het fotograferen maakte, ook echt jouw uiteindelijke keuze is.

PANORAMA

Een panoramafoto is bij uitstek geschikt om omgevingen vast te leggen die niet volledig in beeld passen. Denk aan een weids landschap, maar ook aan architectuur of een interieur.

Liggend of staand

Panorama's kun je zowel met de camera in liggende als in staande stand maken. Liggend (ook wel landschapsstand genoemd) is vooral geschikt als je een wat smallere (plattere) reep van de omgeving wilt vastleggen. Je krijgt automatisch minder van de lucht en de voorgrond op de foto. Ideaal dus als de lucht minder belangrijk is of er zich een kale vlakte voor je voeten bevindt. Staand (oftewel de portretstand) is het beeld ineens een stuk hoger. Dit komt dan ook vooral van pas als je

een bredere reep wilt fotograferen. Bij een hoog onderwerp, maar ook als de lucht en de voorgrond dit keer wel op de foto moeten. Via je lenskeuze, door in en uit te zoomen, en door bewust je camera-oriëntatie te kiezen, heb je enorm veel grip op welk stuk van de omgeving je vastlegt en wat je uit beeld weert. In de portretstand moet je wel iets meer opnamen maken dan in de landschapsstand om een panorama van dezelfde lengte te krijgen. Dit komt doordat het beeld niet alleen hoger, maar ook smaller is zodra je de camera verticaal houdt. In plaats van een horizontaal panorama (in de breedte), kun je ook een verticaal panorama maken (van onderen naar boven) als het om een hoog onderwerp gaat.

EEN LIGGEND PANORAMA IS IDEAAL BIJ EEN SAAIE LUCHT

Ruime marge

Bij dit alles is de regel van derden (en elke andere compositieregel) gewoon van toepassing. Dus deel het uiteindelijke panorama in gedachten alvast op in negen gelijke vlakken en zorg dat de belangrijkste beeldelementen zich ongeveer in de buurt van een horizontale of een verticale lijn, of bij het kruispunt ervan bevinden. Neem tijdens het maken van de fotoreeks niet exact hetgeen in beeld wat je uiteindelijk op de eindfoto wilt hebben, want tijdens het samenvoegen heeft heb je altijd wat speelruimte nodig om correcties aan te brengen. Daarnaast kun je het eindresultaat dan altijd nog een stukje bijsnijden om de compositie te versterken. Start daarom een stukje eerder met je eerste foto van het panorama. En eindig met de laatste foto ook weer wat verderop. Zorg daarnaast voor voldoende ruimte aan de boven- zijde en de onderzijde. Kadreer dus niet te krap. Bijsnijden kan altijd nog. Erbij snijden is onmogelijk. ■

❶ Maak je staande foto's voor je panorama, dan krijg je een minder langgerekt beeld. Zorg wel dat de foto's elkaar een flink stuk overlappen.

Sake van Pelt
(@sake-van-pelt)

SONY A7 III · ISO 320 · F 8 ·
1/160 SEC · 70 MM

❷ Bij een panorama hoeft je niet altijd voor een liggend beeld te kiezen. De fotograaf maakte hier vijf liggende foto's, om tot dit staande beeld te komen.

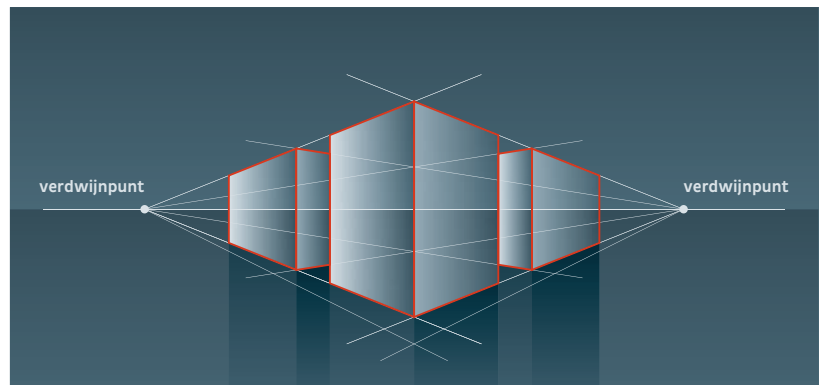
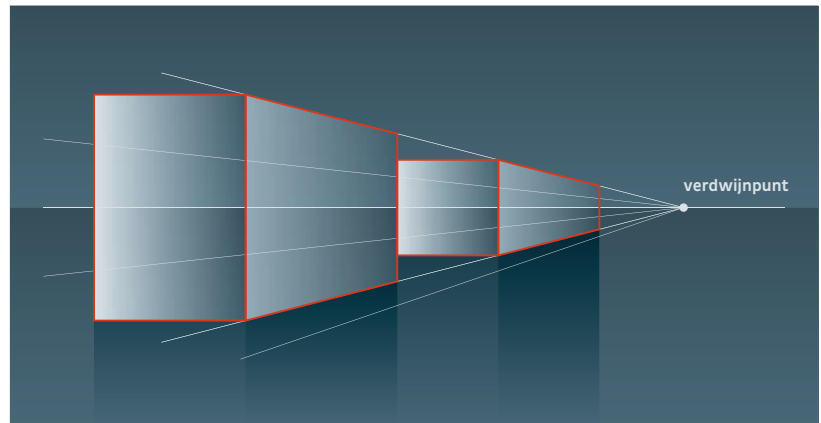
Marijn Alons (@marijnalons)
SONY A7 III · ISO 100 · F 16 ·
HDR VAN 3 BELICHTINGEN ·
16 MM

Maak gebruik van lijnen

Een veelgebruikte manier om driedimensionale ruimte in je foto te brengen, is door verdwijnpunten te gebruiken. Dit wordt ook wel het lijnperspectief genoemd.

- Door lijnperspectief ontstaat diepte en ruimte in een vlakke afbeelding.
- Het lijnperspectief werd in de renaissance uitgevonden. Voor die tijd waren schilderijen meestal tweedimensionaal.
- Hollandse schilders maakten er dankbaar gebruik van. Bekende schilders zijn Saenredam met zijn kerkinterieurs en Pieter de Hooch met zijn vloertegels.
- Met het lijnperspectief gaven de schilders een driedimensionale verhouding aan een plat vlak, zoals een tekening of een schilderij. De theorie achter lijnperspectief geldt nog steeds, dus ook in een foto werkt het goed.
- Je kunt verdwijnpunten in allerlei richtingen gebruiken, maar horizontaal naar een punt in de achtergrond wordt het meest toegepast.
- De lijnen kunnen naar een punt leiden, maar je kunt ook twee punten gebruiken. ■

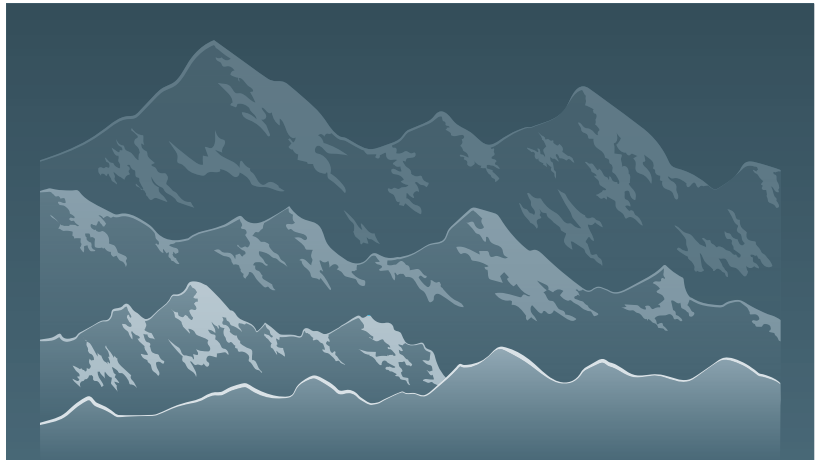
Hoe verder, hoe vager

Leonardo Da Vinci zag het al: kleuren en contrast zijn op de voorgrond helderder dan op de achtergrond. Maak er gebruik van om diepte aan te brengen in je foto's.

Het atmosferisch perspectief of luchtperspectief werd in de renaissance ontdekt, door niemand minder dan Leonardo da Vinci. Hij zag dat hoe verder naar de horizon je kijkt, hoe minder contrast en details er zichtbaar zijn.

- Ook heeft de verre horizon een heel andere kleur dan de voorgrond.
- Dit komt doordat het licht van de zon door de atmosfeer en de wolken wordt verstrooid.
- Nadat Da Vinci het effect had beschreven, werd het effect een hit onder schilders. Sinds de late middeleeuwen is het atmosferisch perspectief talloze malen toegepast in schilderijen.
- Het effect werkt vooral goed met blauwe, lichte tinten en vervaagde vormen voor objecten in de achtergrond. Op de achtergrond wordt het landschap bijna een met de lucht.
- De techniek van het vervagen van objecten in de verte werd

- dan ook vooral toegepast bij het schilderen van landschappen. Bergen of heuvels in de verte worden dan in een blauwe tint en met grove lijnen geschilderd.
- De theorie is natuurlijk ook prima van toepassing in de fotografie. En je hebt er niet eens bergen voor nodig: deze techniek kun je ook in ons platte

landje gebruiken om diepte en ruimte over te brengen in je foto.

- Denk aan stadslandschappen, waarbij je van een hoog punt over de daken van de stad uitkijkt: hoe verder naar de horizon, hoe waziger het wordt. Dat kun je in je voordeel gebruiken om de weidsheid te benadrukken. ■

De grootste valkuilen

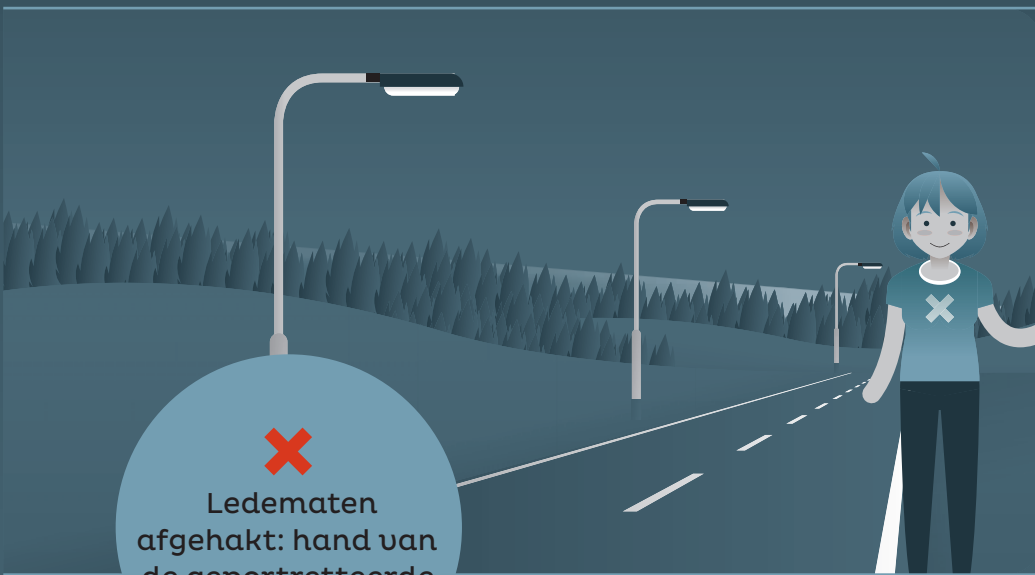
Maak je even snel een foto, dan zijn er een paar valkuilen. Trap er niet in! We brengen ze hier in één infographic in beeld.

Scheve horizon

Lantaarnpaal 'groeit uit hoofd'

Geen ruimte in de kijkrichting van de persoon

Verkeerde uitsnede: halverwege de armen het beeld afgesneden

X
Ledematen
afgehakt: hand van
de geportretteerde
net buiten beeld

X
Chaotische
achtergrond: een
gekleurd element
dat mega opvalt

X
Nét te veel in beeld:
de neus van een
voorbijganger staat
net op de foto

Verbeter je compositie

Test jezelf

JUIST OF ONJUIST?

- 1 Bij een kikvorsperspectief fotografeer je van onderaf omhoog.
- 2 Perspectief zorgt ervoor dat alle lijnen in een voorwerp leiden naar één of meerdere verdwijnpunten aan de horizon.
- 3 Inleidende lijnen zijn lijnen die horizontaal door het beeld heen lopen.

OPDRACHT

Oefen met verschillende hoogtes qua standpunt.

Kies hiervoor een onderwerp in of om het huis. Zorg ervoor dat je je onderwerp vanuit de volgende hoogtes fotografeert: liggend op de grond, zittend, hoog zittend op je knieën, staand, met de camera boven je hoofd en vanaf een trappetje.

MEERKEUZE

- 4 Wat is een effect van een grote brandpuntsafstand, zoals 200 mm?
 - A Alles lijkt groter en meer op elkaar geperst.
 - B Alles lijkt kleiner en de voorgrond is zeer aanwezig.
- 5 Op welke manier krijg je bij het fotograferen van een panorama niet zo'n typische lange smalle strook?
 - A Door de foto's in portretstand te schieten.
 - B Door de foto's in landscape te schieten.

1. Juist, 2. Juist, 3. Onjuist: ze lopen vaak diagonaal, van je af naar een punt in de verte, 4. A, 5. A.

DE JUISTE ANTWOORDEN

HOOFDSTUK 4

Landschap

Landschap in de praktijk

We starten dit hoofdstuk over krachtige composities bij landschapsfoto's met een aantal praktijkvoorbeelden. Kijk goed naar de foto's, lees de tekst erbij en leer van de compositieregels en -hulpmiddelen die (wel of juist niet) zijn toegepast.

← Door de regel van derden toe te passen, ontstaat er een mooie en rustige vlakverdeling tussen het goudbruine zand van de Tharwoestijn in het noordwesten van India en de strakblauwe hemel erboven. De kleurtint van het verloop ertussenin maakt er een eenheid van en de heldere achtergrond zorgt ervoor dat de stoet goed wordt uitgelicht.

De foto is opgebouwd volgens de regel van derden. De voorste kameel zit netjes op het kruispunt van de linker verticale en onderste horizontale rasterlijn, waardoor de aandacht direct naar de groep reizigers gaat. Het lichtere deel van de grote heuvel waarnaar de groep onderweg lijkt, zit op het kruispunt onderin. Een cadeautje is dat de kamelen, berijders, gidsen en zelfs de poten van beide kamelen elkaar nergens overlappen. De timing had niet beter gekund. De voorwaartse bewegingen van stoet, schuine heuvellijnen en zelfs de met uitgestrekte arm filmende reiziger leiden de blik van de kijker verder de onmetelijke woestijn in. Zelfs de nek van de voorste kameel volgt de heuvelrug.

Wilna Thomas (@gerdwyn)

NIKON D90 · ISO 400 · F 10 · 1/320 SEC · 56 MM

DE BLIK VAN DE KIJKER WORDT ZO VERDER DE ONMETELIJKE WOESTIJN INGELEID

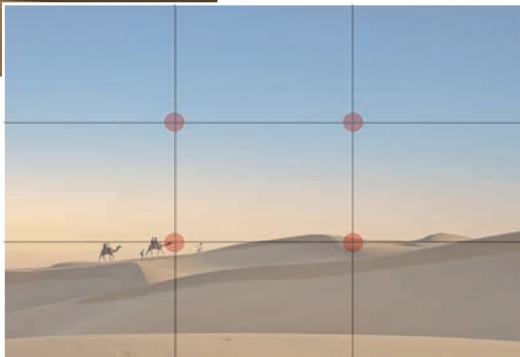

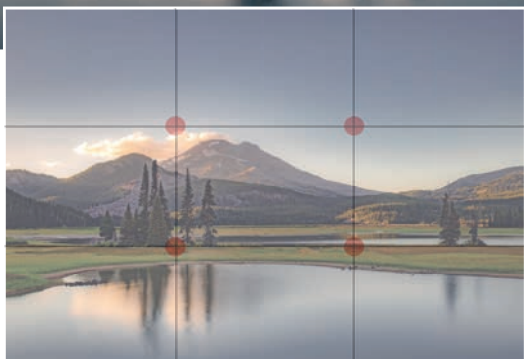
↑ Het noorderlicht, zoals hier in Lapland is vastgelegd, is grandioos om te zien en komt extra goed tot z'n recht als je er een mooie voorgrond bij weet te vinden. Dat is een behoorlijke uitdaging in volstrekte duisternis, met gevoelstemperaturen van rond de dertig graden onder nul en de grote onvoorspelbaarheid van het lichtspektakel. Hier is prima gebruikgemaakt van het hotel. De groene lichtstreep krult zich vanuit de bovenhoek door de foto, om vervolgens als een soort neonuithangbord uit ver vervlogen tijden precies bij het gebouwtje uit te komen. Vanuit de hoek linksonder leidt de sneeuwhoop samen met de boom erachter op natuurlijke wijze de aandacht de foto in, opnieuw richting hotel en poollicht.

Als je naar de driehoekmethode lijkt, dan start het poollicht op de grote diagonaal en komt uiteindelijk uit bij de dakrand van het hotel. De inleidende lijn van de sneeuwhoop en de boom volgen de onderste (linker) loodlijn. De bovenste (rechter) loodlijn schampt de scherpe bocht van het poollicht, wat meteen ook het helderste en kleurrijkste gedeelte is, en eindigt precies bij het dak.

Michael van Dessel (@amsterdamed_zoom)

IPHONE 13 PRO · ISO 2500 · F 1,5 · 1/2 SEC · 5,7 MM

→ Deze dynamische foto zit boordevol lijnen en 'iets' roept een gevoel van snelheid en actie op. De groothoeklens zorgt er samen met de bewegingsvervaging voor dat je blik de foto wordt ingetrokken. Doordat de wolkenlucht recht bij ons vandaan lijkt te razen, ontstaat in het midden van het beeld een verdwijnpunt.

Omdat dichtbij alles sneller lijkt te bewegen dan in de verte, is de vervaging langs de randen van de foto het sterkst, terwijl de wolken iets links van het beeldcentrum nagenoeg stilhangen. Alle wolken wijzen daardoor naar de lange brug in het midden aan de horizon. Onder in beeld ontstaat de dieptewerking vooral doordat de rivier vanaf rechts het beeld instroomt richting dezelfde brug. Het water is door de lange sluitertijd zacht geworden. De verharde oever aan de linkerzijde is de 'tegenhanger' die van breed naar smal aan de linkerkant voor diepte zorgt. De bomenrij langs het talud en de lijnen tussen de stenen leiden het oog ook weer naar de brug in de verte.

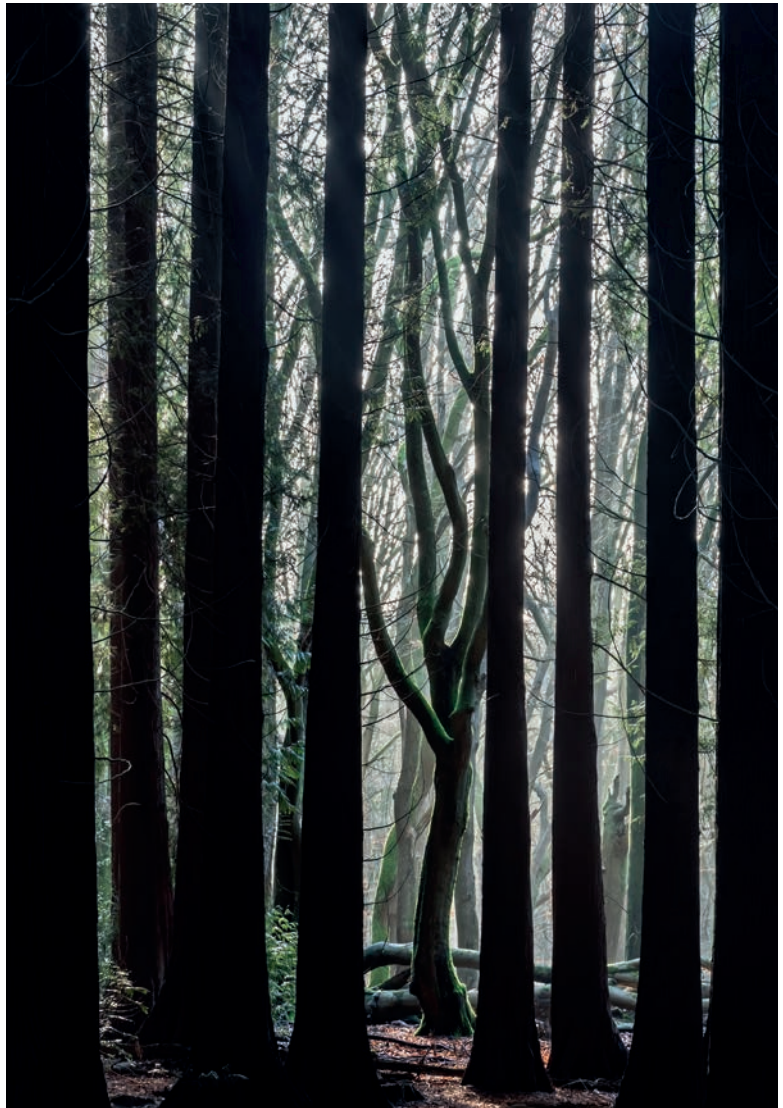
Michael Bosmans (@michbosm70)

NIKON D5300 · ISO 100 · F 16 · 30 SEC · 12 MM

← Het lichtste deel van de foto bevindt zich hier vooral rond de linker verticale lijn van de regel van derden, waardoor je oog meteen naar het fraaiste en meest detailrijke gedeelte van deze zonsondergang bij Sparks Lake in de Verenigde Staten wordt getrokken. De grote bomengroep met bijbehorende reflectie zit rondom het kruispunt van hulplijnen links onderin. Dit groepje trekt, samen met de zonverlichte berg op de achtergrond die dankzij de wolkenkliert wel wat weg heeft van een vulkaan, de meeste aandacht. Meer naar rechts oogt het beeld rustiger, doordat het landschap daar meer open is, dat geeft een mooie balans. Midden op de rechter verticale rasterlijn komen we uit bij een deels verlichte heuvel in de verte, wat voor een mooie dieptewerking zorgt en contrasteert met de bomengroep met reflectie links. Het kleine bomengroepje rechts is vrij donker en onopvallend, maar zorgt daardoor wel voor een evenwichtig beeld.

Antwan Janssen (@antwan)
CANON 6D · ISO 100 · F 16 · 8 SEC · 40 MM

↑ De kaarsrechte boomstammen zorgen voor een spannend doorkijkje naar de dansende beuk in het midden. Deze boom-silhouetten hebben voldoende tussenruimte en het hoofdonderwerp bevindt zich meteen in de breedste opening en krijgt zodoende alle aandacht. Ook het verlichte streepje bosgrond met bruine herfstbladeren leidt de aandacht precies naar de dansende boom. Bij een egaal verlicht bos kan deze foto onrustig worden door de vele stammen op de voorgrond. Des te beter is het dat de voorgrond amper licht vangt en dus als een donker silhouet op de foto komt. De

dansende beuk vangt al meer licht en deze stam heeft meer kleur, maar de sierlijke vorm komt vooral goed tot z'n recht doordat de volgende boslaag erachter vol in het licht staat.

Deze foto ontleent zijn kracht vooral aan deze voorgaande elementen, en minder aan de andere compositieregels. Het beeld volgt deels wel de gulden snede (de twee bomen aan weerszijden van het hoofdonderwerp bevinden zich op de verticale lijnen), maar dat is in dit beeld van ondergeschikt belang.

Bep van Pelt (@gentiaan)
NIKON D500 · ISO 320 · F 13 · 1/10 SEC · 66 MM

1

Experts over landschappen

Wil je ook indrukwekkende landschapsfoto's met diepte en perspectief maken? Twee ervaren Zoomers leggen uit hoe zij te werk gaan. Bovendien hoef je niet eens naar exotische bestemmingen af te reizen, want ook dicht bij huis zijn genoeg mogelijkheden om unieke foto's te maken.

Alleen op pad

Edwin Stuit (www.zoom.nl/profiel/edwin64) komt uit Krimpen aan den IJssel en vindt het heerlijk om

buiten in de natuur te zijn. 'Als ik ga hardlopen, blijven mijn hersenen soms doormalen. Maar zodra ik fotografeer, kom ik echt tot rust.' Het

liefst gaat hij alleen op pad. 'Ik vind het fijn dat ik dan mijn eigen gang kan gaan.' Omdat hij vlak bij Kinderdijk woont, kent hij alle verborgen

plekken van de streek en staat hij er 's morgens vroeg zodra de zon opkomt. Ook komt hij regelmatig in de Drunense Duinen en het Mastbos. 'In de winter gaan mijn vrouw en ik enkele maanden met de caravan naar het Dwingelderveld. Een mooi gebied waar weinig fotografen komen.' Bovendien is op zandgrond de kans op mist groot. 'Ik sta vroeg op en ga dan de heide op. De herfst en de winter zijn hier ideaal voor. In de zomer is de zonsopkomst voor mij te vroeg. Dan pak ik liever een zonsondergang bij mij in de buurt.'

Dicht bij huis

Edwin reist bewust niet de halve wereld af voor zijn foto's, al wil hij graag nog eens naar Lapland

EDWIN STUIT

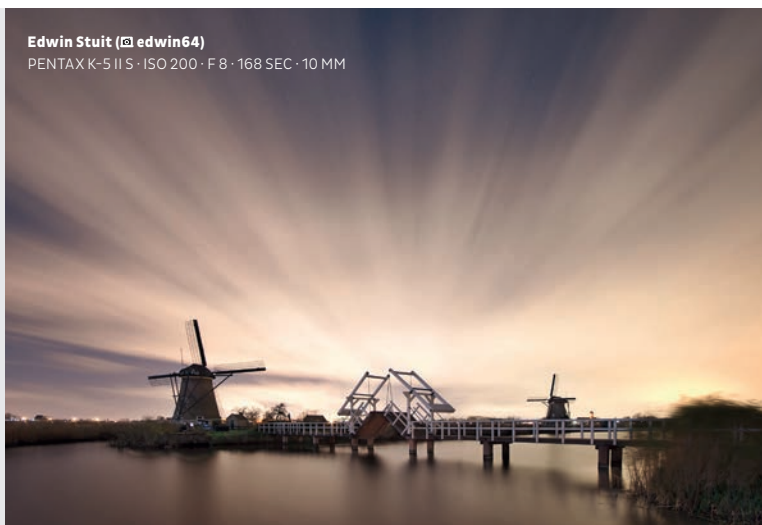
vanwege de sneeuwlandschappen. 'In Nederland zijn genoeg mooie plekken en het licht en de wolkenpartijen zijn vaak prachtig. Het geeft mij voldoening om de minder bekende plekken vast te leggen; plekken waar je overdag zo aan voorbijloopt.' Om diepte in het beeld te brengen, gebruikt Edwin lijnen in het landschap: 'Ik laat ze uit de hoeken

lopen, waardoor de aandacht de foto in getrokken wordt. Volgens de regel van derden neem ik twee derde van een mooie lucht in beeld en een derde landschap, of andersom.' Toch stapt hij daar ook weleens vanaf. 'Ik loop rond, kijk vanuit meerdere standpunten en maak testopnamen. Dan zie je snel genoeg wat de mooiste compositie oplevert.' Het liefst werkt hij met een groothoeklens: 'Daar fotografeer ik tachtig procent van de tijd mee. Maar soms pak ik een detail uit het landschap met een telelens. Dat zorgt voor meer rust, zoals bomen omringd door mist.'

Contrast in balans

Edwin gebruikt grijsfilters in een

Favoriete foto van Edwin Stuit

Edwin Stuit over zijn favoriete foto: 'Ook op bekende plekken kun je unieke foto's maken als de omstandigheden gunstig zijn. Door de belichtingstijd van ruim 150 seconden, het strooilicht van de werf op de achtergrond, de juiste windrichting en een langgerekte overdrijvende wolk ontstond dit dynamische beeld.'

Fotograferen doet hij vooral in de Av-stand (diafragmavoorkeuze) door te spelen met het diafragma en de belichtingscorrectie. De iso-waarde houdt hij zo laag mogelijk. 'De sluitertijd is minder van belang, tenzij ik de belichtingstijd wil verlengen om voorbijtrekkende luchten te vervagen. Om trillingen te voorkomen klap ik de spiegel omhoog en werk ik met een afstandsbediening.'

Tip van Edwin Stuit

Op bekende fotoplekken maak je al snel mooie foto's, denkt Edwin. 'Het is vooral de uitdaging om creatief te zijn en naar eigen composities te zoeken. Mijn advies: ga naast de "standaardfoto" op zoek naar andere standpunten of een andere voorgrond. Dan krijg je vanzelf verfrissende beelden.'

aantal sterktes en met verschillende soorten verloop. 'Nederland is vlak; daarvoor gebruik ik meestal een hard verloop. In het buitenland gebruik ik eerder een zacht verloop vanwege de onregelmatige horizon. Samen met een driestops ND-filter zijn ze onmisbaar voor mij. Ik kijk in het histogram naar de hoge lichten en regel met de verloopfilters dat de luchten niet uitgebeten raken. Als het contrast groot is, lukt dat niet, en maak ik drie tot vijf belichtingen die ik in Lightroom samenvoeg via HDR.' Een big stopper van tien stops en little stopper van zes stops heeft Edwin ook: 'In het begin vond ik het leuk om alles sterk te vervagen, maar nu gebruik ik die twee bijna niet meer.'

1 Tre Cime di Lavaredo; de mooiste bergketen van de Dolomieten.

Edwin Stuit
(@edwin64)

PENTAX K-5 II S · ISO 80 · F 11 ·
1/125 SEC · 10 MM

2 Vanuit de uitkijktoren bij de schaapskooi in Ruinen kun je met een flinke telelens de bomen in het veld fotograferen.

Edwin Stuit
(@edwin64)

PENTAX K-5 II S · ISO 80 · F 6,3 ·
1/40 SEC · 500 MM

SVEN BROECKX

Werken met diepte

Sven Broeckx (www.zoom.nl/profiel/sven483) komt uit Ravels in België. Hij neemt zijn camera mee tijdens het hiken in de bergen. Hij vertelt er met plezier over: 'Ik wandel graag naar plekken waar weinig mensen komen, om daar vervolgens te wachten op de zonsondergang of zonsopkomst. Daar kan ik enorm van genieten.

Het liefst ga ik naar gebieden waar nog niet al te veel foto's van bestaan.' Sven werkt vooral met een groothoeklens en is altijd op zoek naar inleidende lijnen. 'Diepte is belangrijk in foto's. Dus loop ik op locatie met het hoofd omlaag te zoeken naar mooie voorgronden. Daar maak je de foto anders mee.' Want de achtergrond is bij iedereen min of meer gelijk. 'Ook mooi licht maakt jouw foto anders, maar daar heb je geluk voor nodig. De voorgrond en inleidende lijnen heb je zelf in de hand. Lijnen die vanuit de hoeken naar het onderwerp wijzen, zijn mooi. Een dominant onderwerp plaats ik in het midden. En anders volg ik de regel van derden en plaats ik het onderwerp op een kruispunt van lijnen.'

Actuele informatie

Sven gebruikt Google Maps om alvast virtueel rond te kijken, en de app TPE (The Photographer's Ephemeris) om te bepalen waar en wanneer de zon opkomt en ondergaat. 'Op Instagram zoek ik naar foto's die op dat moment op een bepaalde locatie zijn. Zo plaatste een tiental bekende fotografen de hele dag door foto's van de Lofoten op Instagram Stories. Daar haal ik enorm veel actuele informatie uit. Of op IJsland, bij Stokksnes: ik had daar nog nooit een strand vol ijsschotsen gezien tijdens het

blauwe uur. Dus ben ik meteen doorgereden toen ik daarover een story zag. De volgende dag regende het en was het ijs allemaal weg.'

Locaties voor elk weertype

Sven Broeckx bedenkt locaties voor elk weertype; plekken die de mooiste foto's opleveren. 'Zonsondergangen zijn saai als er

geen wolken zijn, maar op IJsland en de Lofoten heb je dan kans op noorderlicht. In de Dolomieten kun je in plaats van de bloeiende bloemen in juni ook de Melkweg fotograferen. Dan heb je wel locaties nodig met de juiste ligging. Zo heb ik ook locaties voor als het bewolkt, mistig of slecht weer is, en gaan er tijdens mijn reizen geen kostbare dagen verloren.'

KIES VOOR ELK WEERTYPE
EEN LOCATIE WAAROP DAT HET
BEST TOT ZIJN RECHT KOMT

1 Is de voorgrond erg dichtbij? Overweeg dan focus stacking.

Sven Broeckx
([sven483](#))

CANON 6D · ISO 400 · F 16 ·
1/6 SEC · 16 MM

2 Sven koos vanwege de tegenwind bewust voor een groot diafragma (F 2,8) zodat je de fijne regen-druppels op de lens niet meer ziet.

Sven Broeckx
([sven483](#))

CANON 6D · ISO 100 · F 2,8 ·
1/6 SEC · 12 MM

3 Vooral met een mooie voorgrond maak je een foto uniek.

Sven Broeckx
([sven483](#))

CANON 6D · ISO 100 · F 16 ·
0,4 SEC · 12 MM

De M-stand

Sven gebruikt nagenoeg altijd een statief en hangt daar een zakje met grijsfilters aan. 'Reinigingsdoekjes en de afstandsbediening doe ik daar ook in. Dan heb ik alles bij de hand en hoef ik niet steeds in mijn rugzak te zoeken.' Hij werkt in de M-stand: 'Met de voorgrond dichtbij zet ik het diafragma op F 16 en anders op F 8. De iso-waarde zo laag mogelijk en een sluitertijd die daarbij past. Ik heb het gevoel dat ik dan de controle heb over de camera, in plaats van de camera over mij.' Scherpstellen gebeurt wel automatisch. 'Op een derde van het

Favoriete foto van Sven Broeckx

De persoonlijke favoriet van Sven Broeckx: 'Ik kwam uit mijn tent en daar stond op tien meter afstand een steensbok. Snel de telelens eraf en de 24-70 mm erop. Het alfamannetje bleef bij dit uitkijkpunt staan. Het originele plan was om met mijn telelens het licht op de achterste bergpieken te fotograferen, met ernaast de rivier en de waterval. Die foto heb ik erna gemaakt, maar toen was het mooiste licht al voorbij.'

beeld of op iets op de voorgrond. Als dat erg dichtbij is, gebruik ik focus stacking om alles scherp te krijgen.'

In de nabewerking houdt Sven de foto realistisch: 'Ik benadruk de kleuren en verlaag de middentonen om het beeld donkerder te maken. Vaak voeg ik in Photoshop een vignet toe. Dat teken ik zelf, waardoor het niet in het midden hoeft te staan en ik de aandacht naar het landschap kan leiden. Bij een inleidende lijn op de voorgrond verwijder ik het vignet juist.'

Tip van Sven Broeckx

'Belicht je een waterval lang, dan zie je geen details meer. Eerst vond ik dat "wow". Nu belicht ik maximaal één seconde, zodat je lijnen en details blijft zien. Zelfs 1/10 of 1/15 seconde is meer dan genoeg. Daar heb je niet eens een ND-filter voor nodig. Bij kortere tijden zie je meer details en krijg je boeiendere foto's. Aan zee hangt de sluitertijd af van de stroomsnelheid. Hoe sneller het water beweegt, hoe korter de sluitertijd,' zo vertelt Sven over zijn favoriete hobby. ■

Diepte in je landschap

Een van de grote uitdagingen voor een landschapsfotograaf is het aanbrengen en verduidelijken van de diepte en dimensie in foto's. Gelukkig zijn er allerlei methodes die je kunt gebruiken om de kijker duidelijk te maken hoe jouw landschap ruimtelijk in elkaar zit. We gaan ze stuk voor stuk langs.

➤ Iedereen kent dat gevoel wel: je hebt een prachtig landschap op de foto gezet tijdens een bergwandeling. Het overweldigende landschap vroeg er gewoon om gefotografeerd te worden. Toch valt de foto achteraf tegen, het berglandschap lijkt plat en er is werkelijk niets overgebleven van de sensatie die je voelde toen je dat uitzicht stond te fotograferen. Dit kan je ook gebeuren bij heel andere onderwerpen, zoals een uitgestrekte weg of rivier, een prachtig bos of een zee. Het is dus helemaal niet vanzelfsprekend dat een foto hetzelfde verhaal vertelt als de plek waar hij gemaakt is. Als dat wel je doel is, dan zul je daar als fotograaf toch echt je best voor moeten doen. Gelukkig zijn er trucjes en methodes toe te passen om zo veel mogelijk diepte in je foto's te krijgen en dat ene beeld meer dan duizend woorden te laten vertellen.

Om de grootte van de ijsblokken op dit IJlandse strand te laten zien, bracht de fotografe zowel de ijsblokken als de andere fotografen in beeld. Door deze mee te nemen in de compositie krijg je meer gevoel van verhouding.

Ellen van den Doel (ellend)

NIKON Z 7 · ISO 100 · F 13 · 1/1250 SEC · 14 MM

Neem iets op in de voorgrond

De meest voor de hand liggende tip is deze: neem een element uit de voorgrond mee in je foto. Een beeld krijgt zo meer diepte, er ontstaat een visuele rangorde. Dat element kan een boom zijn, een paal, een hekwerk, een gebouw, een rots, van alles. Hoe beter deze elementen over het beeld verdeeld zijn, hoe beter de kijker een inschatting kan maken van de diepte in een scène. Maar ga op zoek naar een natuurlijke manier. Iets forceren werkt niet, dat ziet de kijker meteen. Zorg er dus voor dat het beeld wel logisch is. Het achterliggende effect hiervan is gebaseerd op overlap. Elementen die elkaar overlappen, zorgen voor de suggestie van tussenliggende ruimte. Op basis daarvan weet ons brein dat er diepte in een situatie zit. Zeker in combinatie met de werking van perspectief, dat elementen richting de achtergrond steeds kleiner

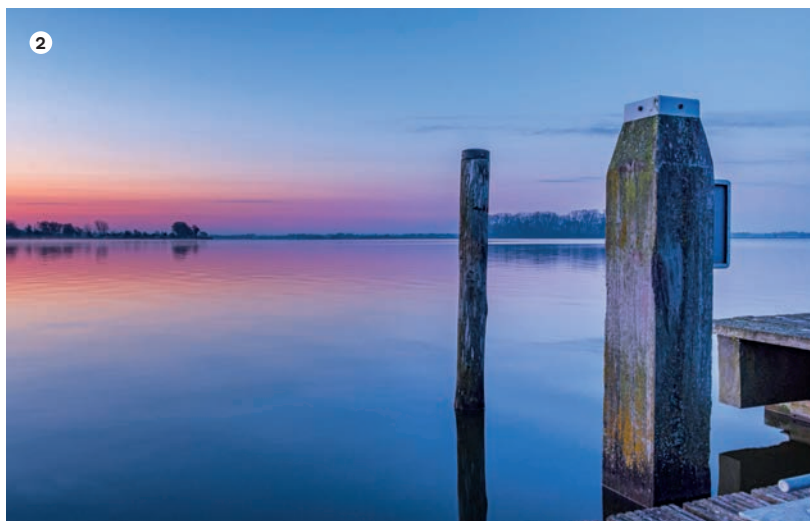
worden, kan het laten overlappen van elementen fantastisch werken om de kijker een betere 'uitleg' te geven van hoe die situatie ruimtelijk in elkaar stak. Een andere methode die hier enigszins op lijkt, is ervoor zorgen dat je meerdere focus/aandachtspunten in je beeld hebt. Met name

op de voorgrond. Dat hoeft niet per se één element te zijn dat een grote rol speelt, ook wat bladeren op de grond of een bordje met tekst kunnen al genoeg aandacht vragen.

Voorgrond, midden en achtergrond

Een techniek die je als fotograaf enorm kan helpen om diepte in een foto te laten zien, is door te denken in voorgrond, midden en achtergrond. Door de ruimte die je gaat fotograferen in je hoofd op te delen in drie of misschien nog wel meer gedeeltes, denk je bewuster na over de ruimte voor je. Je gaat hierdoor direct bewuster fotograferen en zorgt ervoor dat iedere zone een duidelijke rol speelt in je beeld.

Kijk maar eens om je heen. Het maakt niet uit waar je bent, want in feite is alles wat je ziet altijd onder te verdelen in deze drie zones. Het is een leuke oefening, ook als je niet aan het fotograferen bent. Je raakt

- 1 Het element in de voorgrond is op een natuurlijke manier gebruikt, en leidt het oog automatisch naar het hoofdonderwerp op de achtergrond.

Jeroen van Alphen
(@jrvanalphen)

SONY A7R IV · ISO 100 · F 14 ·
13 SEC · 24 MM

- 2 Een duidelijk maar natuurlijk voorgrond-element zorgt voor een slimme compositie die het beeld extra dimensie geeft.

Margrietha Timmer
(@margrietha-timmer)

NIKON D7200 · ISO 400 · F 9 ·
1/5 SEC · 18 MM

- 3 De droge, duidelijk aanwezige voorgrond, zorgt voor een gelaagd beeld.

Michael Kamp
(@michaelkamp)

CANON 6D · ISO 100 · F 11 ·
1/6 SEC · 16 MM

WEES NIET BANG VOOR CONTRAST EN SCHADUW, DIE GEVEN UITDRUKKING AAN JE BEELD

op deze manier vertrouwd met deze techniek, waardoor je hem tijdens het fotograferen bewust en onbewust kunt inzetten.

Gebruik het licht

Misschien sta je er niet bij stil, maar ook licht kun je als fotograaf gebruiken om de kijker duidelijk te maken dat er ruimte en diepte in je beeld zit. Licht heeft altijd een richting en zorgt voor schaduw, en daarmee voor vorm. Stel dat je een appel fotografeert met vlak en neutraal licht, dan zou je kunnen denken dat het een gewoon een platte cirkel is. Pas als je het licht goed gebruikt, zie je dat er schaduw en vorm ontstaat en kun je ontdekken dat de appel rond is. Gebruik het licht in je beelden dus op die manier. Wees niet bang voor schaduwen en contrasten, want die geven je beeld alleen maar meer zeggingskracht.

Je kunt licht ook nog op andere manieren inzetten om in jouw beelden duidelijker de diepte te laten zien. Licht dat van de zijkant of achterkant op je onderwerp schijnt, kan een 'lichtrand' creëren. Het licht zorgt dan voor een accent en benadrukt de vorm en het materiaal. Bijkomend voordeel is

Deze foto heeft duidelijk een voorgrond, een midden en een achtergrond.

Anna Teune (📧 anneteune)
CANON 70D · ISO 400 · F 4,5 ·
1/400 SEC · 18 MM

dat een dergelijk accent ervoor zorgt dat je onderwerp los komt van de achtergrond en er dus meer diepte in je foto ontstaat.

Scherpte en diepte

Je kunt de kijker ook nog een gevoel van diepte meegeven

door te werken met scherpste en onscherpte. Zoals je weet, kun je door middel van het gebruik van een lichtsterk objectief en grote diafragma's (een klein F-getal dus) zorgen voor een selectieve focus in je beelden. Het onderwerp waarop je scherpstelt

is dan scherp en de rest niet. Hoe onscherp de omgeving wordt, hangt af van het gebruikte objectief, de omstandigheden en de afstand tussen de camera en het onderwerp. Ons brein is zo geprogrammeerd dat we extra diepte herkennen in

een beeld als er sprake is van een wisselwerking tussen scherpte en onscherpte. Door te werken met een groot diafragma kun je hiermee dus de diepte in je foto's benadrukken. Zeker als je ervoor kiest om dit te combineren met voorgaande methodes en

1 Het licht vanaf de zijkant zorgt ervoor dat de bomen links meer los van elkaar komen te staan, en dat er extra diepte ontstaat.

Ysanne Clazing

([@photographysanne](#))

NIKON Z6 II · ISO 100 · F 2,8 · HDR VAN 3 OPNAMES · 85 MM

2 De fotograaf is vroeg op pad gegaan om deze foto te maken met zacht ochtendlicht. Hij gebruikte een lange sluitertijd om het water zachter te maken, en daarmee de aandacht meer op de kleuren en reflectie te leggen.

Henk Meeuwes ([@hameeuwes](#))

CANON 5D III · ISO 100 · F 14 · 10 SEC · 32 MM

WERK MET SCHERPTE EN ONSCHERPTE VOOR EEN GEVOEL VAN DIEPTE

bijvoorbeeld een onscherp element in de voorgrond meeneemt. Ga daarin niet te ver, want voor de kijker is het wel zo prettig als het onscherpe element in de voorgrond nog herkenbaar is. Een vage vlek in de voorgrond leidt juist meer af dat dat het goed doet.

Lange belichting

Met deze laatste methode krijg je niet altijd specifiek meer diepte in je landschap, maar wel meer rust of juist meer dynamiek. Je kunt je landschappen namelijk ook fotograferen met een (extreem) lange sluitertijd. Fotografeer je bijvoorbeeld de zee, dan kun je kiezen voor een lange sluitertijd om

de watermassa te laten vervagen. Hierdoor kan het beeld er veel rustiger uit zien dan als je de losse waterspetters ziet.

Om te fotograferen met zo'n lange sluitertijd, zet je je camera natuurlijk op een stevig statief. Schuif het liefst alleen de poten uit, en laat de middenkolom ingeschoven, zodat het statief stabiel staat.

Fotografeer je overdag, dan ontkom je er bij een extreem lange sluitertijd niet aan om een grijsfilter te gebruiken. Zo'n grijsfilter houdt licht tegen, waardoor je foto niet overbelicht raakt bij de lange sluitertijd. Je hebt ze in verschillende sterktes, bijvoorbeeld van 1, 2, 6 of zelfs 10 stops. ■

Landschap

Test jezelf

JUIST OF ONJUIST?

- 1 Om diepte in het beeld te brengen, kun je lijnen in het landschap gebruiken. Laat je de lijnen uit de hoeken lopen, dan wordt de aandacht de foto ingetrokken.
- 2 Op een bekende fotolocatie kun je toch een unieke foto maken door voor een andere voorgrond te kiezen.
- 3 Voor meer diepte in je beeld, zorg je dat elementen uit het landschap elkaar niet overlappen.

MEERKEUZE

- 4 Wat kun je bereiken door te fotograferen met een lange sluitertijd?
 - A Je kunt een watermassa laten vervagen.
 - B Je kunt waterdruppels laten bevriezen.

OPDRACHT

Ga vijf keer terug naar een bepaalde plek en maak daar iedere keer andere foto's.

Je kunt variëren door bijvoorbeeld op een andere tijd terug te gaan of door een ander objectief mee te nemen. Je mag er ook voor kiezen om iedere keer een andere compositiemethode te kiezen. Maak bijvoorbeeld de ene keer alleen maar foto's met de regel van derden, en ga de andere keer alleen maar op zoek naar centrale composities.

1. Juist, 2. Juist, 3. Onjuist: juist het laten overlappen van elementen zorgt voor een suggestie van tussenliggende ruimte en dus meer diepte, 4. A.

DE JUISTE ANTWOORDEN

HOOFDSTUK 5

Natuur

Natuur in de praktijk

We starten dit hoofdstuk over een goede compositie bij natuurfotografie met een aantal praktijkvoorbeelden. Kijk goed naar de foto's, lees de tekst erbij en leer van de compositieregels en -hulpmiddelen die (wel of juist niet) zijn toegepast.

→ Dit is een mooie en rustige compositie die het oog op natuurlijke wijze naar de vogel in het midden leidt. De verwaagde rietpluimen op zowel de voorgrond als de achtergrond vormen een mooi kader, in zachte en ook nog eens bijpassende tinten. Dit doorkijkje met zeer kleine scherptediepte is mogelijk dankzij de kleine beeldhoek van een sterke telelens. Daarnaast is achteraf een uitsnede gemaakt omdat de vogel zich nogal ver van de fotograaf bevond. Daarmee blijven de drukke rietstengels prima uit beeld en zie je vooral de wazige gloed van rietpluimen. De rietpluim waarop het Baardmannetje zit, valt net als het beestje zelf goed binnen de scherptediepte, wat een mooi ankerpunt geeft. De vogel is niet helemaal centraal geplaatst, maar op het kruispunt van de gulden snede rechtsonder. Dat zorgt ervoor dat de vogel nog net wat meer aandacht pakt.

Leo Deknatel (@leo-deknatel)

CANON 5D LV · ISO 2000 · F 5,6 · 1/500 SEC · 400 MM

← Een prachtige reflectie van een paard in een kleine vijver, waarbij de weerspiegeling extra goed werkt dankzij de windstille dag. Dit soort reflecties breng je het duidelijkst in beeld door superlaag over het wateroppervlak te fotograferen. Wat de compositie extra fraai maakt, is het gebogen hoofd waardoor het paard zichzelf lijkt te bewonderen. Het water is immers zo glad als een spiegel. Pas als je inzoomt is te zien dat het paard drinkt en dat de eerste rimpelingen het einde van de spiegelgladde reflectie inluiden.

Het hoofd bevindt zich precies in het beeldcentrum. Het lijf van het paard en de gebogen nek vormen samen een inleidende lijn richting het hoofd. En dat dus twee keer vanwege de reflectie. Links is verder niets opvallends te bespeuren langs de waterkant, wat rust geeft en de aandacht volledig op het paard gericht houdt. Het lage contrast van de bladerloze struiken en stammetjes op de achtergrond dragen hier ook aan bij. Ook mooi is dat de foto aan de rechterzijde gesloten is vanwege de donkere begroeiing en links in de kijkrichting van het paard is opengelaten.

Ineke Wunnink-van Elburg (@inekeelburg)

SONY A7 III · ISO 800 · F 2,8 · 1/640 SEC · 162 MM

→ Bij wilde en schichtige dieren kan het lastig zijn om een krachtige compositie te maken, omdat je vooral het moment niet wilt mislopen. Vanuit een schuilhut ben je in ieder geval al in positie! Al moet je nog steeds geluk hebben dat een dier of vogel op de juiste plek verschijnt. Zoals hier een ijsvogel op de plek waar de fotografe een zwaluw hoopte vast te leggen. Het stukje prikkeldraad met de ijsvogel erop, steekt scherp en duidelijk af tegen de wazige achtergrond die een contrasterende kleur heeft. Het kopje zit op de kruising linksboven van de regel van derden. Het beestje heeft veel ruimte in de kijkrichting door de plaatsing aan de zijkant en doordat het beeld verderop leeg is. Er zit wel een vervaagde veeg achter het lijfje die onvermijdelijk om aandacht vraagt. Met een beetje fantasie zoekt daar een andere vogel voorbij, wat deze ijsvogel geduldig afwacht voordat hij weer verder vliegt.

Carolien Hoek (@carolien114)

CANON 7D II · ISO 200 · F 6,3 · 1/320 SEC · 300 MM

← Deze katachtige is in een mooie houding vastgelegd en de indringende blik maakt je als kijker meer dan nieuwsgierig naar wat er zich daar rechts buiten beeld allemaal afspeelt. De omzetting naar zwart-wit en grijs tinten is mooi uitgevoerd, het zorgt voor een extra contrastrijk beeld. Het lijf en de kop geven twee verschillende richtingen aan en het geheel past goed bij de diagonaalmethode.

Het voor ons dichtstbijzijnde oog (links) valt, net als snuit en bek op de diagonaal die vanuit de linker bovenhoek naar rechts en omlaag de foto inloopt. Het oog zit zelfs op het kruispunt van twee diagonalen, en de bek op een ander snijpunt. Het lijf volgt de diagonaal uit de rechter bovenhoek, grofweg van achterpoot naar voorpoot.

Vermoedelijk is dit tijdens het fotograferen niet eens opgevallen, maar het kan zijn dat de foto in de nabewerking wel bewust zo is uitgesneden.

Natasja Walravens (bytazi)

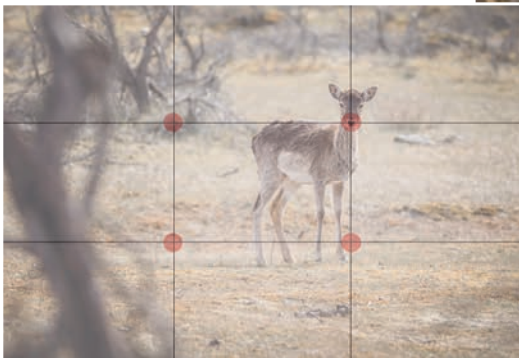
CANON 90D · ISO 1600 · F 6,3 · 1/500 SEC · 400 MM

↓ Het hert dat je indringend aankijkt krijgt meteen alle aandacht in deze foto, wat betekent dat de compositie goed uitpakt. Het dier – en zeker de kop – is bijna volledig vrijstaand vastgelegd, waardoor het uitstekend contrasteert met de directe omgeving. Verder zorgt het onscherpe struikgewas aan de linkerzijde ervoor dat je het idee hebt dat je hier zelf bij aanwezig bent en het hert bespiedt. Samen met de donkere begroeiing op de achtergrond vormt deze struik een natuurlijk kader. In de looprichting van het hert is dit kader open gelaten.

De rechterverticaal van de regel van derden loopt exact midden door de hertenkop en de neus zit precies op het kruispunt met de bovenste horizontale lijn. Je kunt hier trouwens ook bijna de gulden spiraal in terugvinden. Beginnende rechts-onder in beeld volg je donkere bosbodem, en kom je via het kader van struikgewas en een dikke afgebroken tak uit bij het hert. Alleen eindig je net naast de kop in een struikje. Wil je dat deze elementen meer de leidraad van de foto vormen, dan zou je de uitsnede in de nabewerking ietsje kunnen aanpassen.

Sharon de Groot (sharondg)

CANON 77D · ISO 100 · F 2,8 · 1/1250 SEC · 200 MM

Natuurlijke composities

Bij natuurfoto's kan het behoorlijk lastig zijn om krachtige composities te vinden. De natuur gaat immers zijn eigen gang en een bos, park of heideveld kan er best chaotisch uitzien. Net zo staan herten of wilde zwijnen niet altijd op de plek waar jij ze het liefst ziet. Toch is het altijd mogelijk ergens een mooie plaat uit te slepen.

➔ Door de wirwar van bomen, struikgewas en de vaak onregelmatig begroeide ondergronden, oogt een natuurlijke omgeving al snel druk op een foto. Dat maakt het lastig om de blik van de kijker te leiden en het hoofdonderwerp te accentueren. Door met een zoomlens te werken, isoleer je het beste gedeelte van de omgeving en raak je al meteen veel van de omringende drukte kwijt.

Achtergrond wegwerken

Heb je grazende Schotse Hooglanders of een karakteristieke boom op het oog? Dan is het zaak daar een passende achtergrond bij te vinden. Of in ieder geval eentje die niet al te veel afleidt. In drukke of minder interessante omgevingen helpt het als de achtergrond een lager contrast heeft, waardoor het deels wegvalt. Bijvoorbeeld

omdat het minder kleurrijk en donkerder is dan de voorgrond. Niet voor niets worden natuurfoto's vaak aan het begin van de dag gemaakt op momenten dat er nevel

hangt en bij mist. Zelfs de drukste achtergronden dim je hiermee aanzienlijk of wis je grotendeels uit. Daarnaast voegt het samen met het ochtendlicht veel sfeer toe.

- 1 Via een lager standpunt kun je een onrustige achtergrond wegwerken.

Jaap Jonk (@japioij)

CANON 250D · ISO 200 · F 6,3 · 1/800 SEC · 200 MM

- 2 Op een mistige dag kun je veel meer spelen met je compositie, omdat de achtergrond minder de aandacht trekt.

Ton Ellenbroek

(@tonellenbroek)

CANON 80D · ISO 100 · F 7,1 · 1/80 SEC · 23 MM

- 3 Anticipeer op wat een dier gaat doen. Dit dier is gefotografeerd in een park waar gevoederd wordt.

Eric T'Kindt (@erickindt01)

NIKON D800 · ISO 400 · F 3,5 · 1/250 SEC · 300 MM

In meer open gebieden bestaat in ons kleine land de kans dat je in de verte zoiets als bebouwing, hoge schoorstenen, hoogspanningsmasten of een lelijk hekwerk ziet. Ook dan zorgt mist ervoor dat je alsnog op een desolate plek midden in de natuur lijkt te staan. Is de mist niet dicht genoeg? Richt je camera dan vanuit een lager standpunt schuin omhoog. Daardoor krijg je meer lucht te zien en raak je de storende achtergrond langs de horizon grotendeels kwijt. Ook als de bodem weinig interessants heeft te bieden kan dit je helpen, omdat je er vanuit een lager standpunt veel minder van in beeld krijgt.

Ordenen

In boomrijke omgevingen versterk je de compositie door jouw standpunt zo te kiezen dat de stammen die prominent in beeld staan, elkaar niet of zo min mogelijk overlappen. Denk aan de dansende bomen in het Speulderbos, maar ook in andere bossituaties. Liefst is er

altijd een beetje tussenruimte. Om dit te doen, beweeg je een stukje naar links of naar rechts, of je gaat iets dichterbij de bomen of juist iets verder ervandaan staan. Het is soms best een gepuzzel, maar vrijwel altijd is er wel een manier te vinden om een prettig samenspel te vinden. Dat geeft het beeld echt

veel meer rust.

Ook als de bomen niet het hoofdonderwerp zijn, maar je iets anders als voorgrond kiest, zoals een pluk paddenstoelen, kleurrijke bloemen of een met mos bedekte boomstronk, is het een goed idee om de achtergrond zo geordend mogelijk te krijgen.

❶ Soms kun je héél dicht op je onderwerp duiken om het nog prominenter in beeld te brengen.

Nadine Gijzen

(nadine-fotografie)

CANON 6D II · ISO 800 · F 10 · 1/50 SEC · 24 MM

❷ Laag over het water leg je zowel de vogel als de reflectie vast.

Mark de Weert

(frozenmemory)

CANON R6 · ISO 2000 · F 7,1 · 1/640 SEC · 363 MM

❸ In dit geval is het niet storend dat niet de hele reflectie in beeld is genomen.

Harrie Effing (hehaaks)

CANON 7D · ISO 500 · F 6,3 · 1/125 SEC · 198 MM

Koers verleggen

Zie je al van verre iets wat je wilt vastleggen? Bedenk dan, terwijl je erheen loopt, hoe je dit het beste kunt vastleggen. Waar is het beste standpunt en wat is een geschikte achtergrond? Op die manier kun je tijdens het naderen alvast naar links of naar rechts uitwijken of een omtrekkende beweging maken. Ook voor het vastleggen van schuwe dieren is dit een effectieve tactiek. Want zie je in de verte een hert, bosuil of ander dier, dan heb je nu nog de kans om je koers flink te verleggen om het vanaf de gunstigste kant te benaderen. Op afstand word je namelijk niet zo snel als bedreiging gezien, of ben je zelfs nog helemaal niet ontdekt. Daardoor kun jij je relatief snel verplaatsen zonder al te veel op te vallen. Pas het laatste stuk(je) moet je voorzichtig te werk te gaan om het dier niet te laten schrikken.

Anticiperen

Ook bij andere diersoorten zul je moeten anticiperen. Bij vlinders, libellen, zandhagedissen en andere schichtige dieren moet je namelijk best dichtbij komen om ze goed te kunnen fotograferen. Door te anticiperen op de omgeving, kun je echt verrassend dichtbij komen, zolang je het laatst stuk(je) maar uiterst langzaam en bedachtzaam beweegt. Wacht je geduldig op een locatie waar veel waarnemingen worden gedaan, zoals bij een vossenburcht, dan kun je zelfs vooraf het ideale standpunt opzoeken.

DE HORIZON
HOEFT NIET
ALTIJD IN HET
MIDDEN

Nog voor het dier in beeld is, bepaal je nu wat je wel en niet in beeld neemt. Bijvoorbeeld een vossenpaadje als inleidende lijn dat een stukje verderop bij het vossenhol uitkomt. Je kunt dan zowel een naderende vos met misschien wel een buit in de bek fotograferen, als een stel jonge vosjes dat nieuwsgierig vanuit de donkere opening naar buiten gluurde door snel in te zoomen. Het blijft natuurlijk afwachten wat een dier straks doet, en je zult ongetwijfeld momenten tegenkomen dat je je compositie alsnog nog snel moet bijstellen.

Compromis

Een complicatie bij (niet alleen) natuurfotografie is dat elk onderwerp mooiere en minder mooie kanten heeft. Regelmatig zul je daarom naar een compromis moeten zoeken om zowel het onderwerp als de omgeving zo

goed mogelijk in beeld te krijgen. Een eenzame boom kan bijvoorbeeld vooral vanaf één zijde mooi zijn, terwijl vanuit dat standpunt het sfeervolste gedeelte van de uitgestrekte vlakte of het heideveld zich juist aan de andere kant bevindt. Het is afhankelijk van de specifieke situatie wat dan je beste oplossing is.

Ergens middenin zien uit te komen is misschien wel het hoogst haalbare, dus waar de boom nog steeds vrij gunstig in beeld staat en je ook nog een mooi stukje van de omgeving ziet. Mocht de achtergrond echt oninteressant zijn, dan is mist wederom je beste vriend om de boom of een ander onderwerp te isoleren.

Reflecties

Weerspiegelingen doen het altijd en overall goed. Je kunt hier heel mooie composities mee maken. Gelukkig is het vroeg op de dag regelmatig zo goed als windstil, en dat zorgt voor heldere en duidelijke reflecties.

Omdat het om een spiegeling gaat, wordt het beeld bijna als vanzelf in tweeën gedeeld. Dat wil niet zeggen dat de horizon ook altijd precies in het midden hoort te zitten. Je kunt er ook voor kiezen om nog wat extra voorgrond mee te nemen, bijvoorbeeld vanwege de mooie waterlelies langs de oever vlak voor je. Of juist meer lucht als het water of de bodem op de voorgrond vies of troebel is, of als de zonsopkomst in kleurenpracht explodeert.

Plaats je het hoofdonderwerp wel in het midden, dan kun je daar rust en symmetrie mee benadrukken. Dat werkt vooral goed als beide zijden ook echt in balans zijn, zoals eenzelfde soort begroeiing. Mocht

de ene zijde te veel afwijken, dan trekt dat meteen de aandacht en dat verstoort de symmetrie. Wat ook kan, is de regel van derden of de gulden snede toepassen. Twee boompjes of dieren links in beeld, en iets anders rechts in beeld, maakt je foto extra interessant om

naar te kijken omdat het in totaal dan om een oneven aantal gaat. Overigens kun je watervogels of drinkende dieren, zoals eekhoorns, inclusief een schitterende reflectie vastleggen door jouw camera met telelens extra laag over het wateroppervlak te richten. ■

Compositie bij huisdieren

Dieren hebben weinig geduld, zijn snel afgeleid en lastig te regisseren. Dat geldt ook voor huisdieren. Hoe krijg je ze dan toch ook goed op de foto? Geduld is het sleutelwoord bij het fotograferen van veel dieren.

Wat er allemaal bij komt kijken en hoe je kunt zorgen voor mooie composities, leren we je in dit deel.

➔ We gaan ervan uit dat je al wel vaker foto's hebt gemaakt van je huisdier, zodat hij of zij wel gewend is aan je camera. Dan is het tijd om een echte shoot te plannen! Dat begint bij het kiezen van een locatie. Welke plek dat wordt, is voor een groot deel afhankelijk van je huisdier. Dat is met een hond een stuk makkelijker dan met een cavia of een goudvis. Kies je voor een binnenlocatie, dan zijn er vaak genoeg leuke en inspirerende plekjes te vinden voor een leuke fotoshoot. Je bent niet afhankelijk van het weer en jouw huisdier voelt zich waarschijnlijk meer op zijn gemak dan in een nieuwe omgeving.

Buitenlocatie

Wil je buiten foto's gaan maken, dan is het belangrijk dat je van tevoren een mooie locatie zoekt. Fotografeer je een hond? Dan zijn

plaatsen waar veel honden loslopen vaak minder geschikt. Het strand is evenmin altijd ideaal. Ook daar zijn veel honden, en alleen maar zand en water kan een eenzijdige serie

opleveren. Bedenk dat je niet per se een groot park of bos nodig hebt. Er komt tenslotte maar een klein deel als achtergrond op je foto. Het park om de hoek kan ook prima zijn.

❶ Een tafel, een spiegel, een oud boek en kerstlichtjes: vooral bij kleine dieren is het opzetten van een mooie binnenset meestal goed te doen.

Marloes van Antwerpen
([marloeshi](#))

NIKON D7200 · ISO 250 · F 2,5 ·
1/200 SEC · 50 MM

❷ Was deze foto in de winter gemaakt, dan was hij, bij gebrek aan bloesem, veel minder sterk geweest. Je locatie kennen is dus belangrijk voor het plannen van je foto.

Rianna Neuteboom
([bw-shots](#))

CANON 550D · ISO 200 · F 2,8 ·
1/320 SEC · 195 MM

❸ Ook met een rommelig decor, kun je prachtige foto's maken. Door het lage standpunt en grote diafragma is hier een mooi onscherpe achtergrond ontstaan.

Christa Merk ([christamerck](#))

NIKON D850 · ISO 400 · F 3,5 ·
1/500 SEC · 200 MM

Let er vooral goed op of je op een locatie verschillende scènes kunt schieten, zodat je foto's niet eentonig worden, maar wel één thema kunnen uitstralen. Heb je een locatie gevonden? Ga dan voor de shoot eerst op onderzoek uit. Kijk goed naar hoe het licht valt op bepaalde tijden. Hierdoor kun je de beste tijd inplannen. Probeer gelijk in te schatten wat voor composities je zou kunnen maken en waar je het dier het best kunt plaatsen. Gaat het om je eigen huisdier? Neem hem dan mee om hem vast te laten wennen aan de plek.

Achtergrond

Of je nu binnen of buiten fotografeert: let ook op de achtergrond! Een rustige, egale achtergrond zorgt voor een veel sterkere foto

waarbij de focus automatisch bij het dier komt te liggen. Een rommelige achtergrond leidt af en

maakt de foto onrustig. Door te spelen met de scherptediepte kun je het dier accentueren.

Met een kleine scherptediepte (bijvoorbeeld bij F 2,8) leid je de aandacht automatisch naar het dier. Een geringe scherptediepte is ook handig bij een enigszins rommelige achtergrond: die kun je daarmee een beetje verbloemen. Maar ook bij weinig

scherptediepte geldt dat een vrij egale achtergrond altijd het mooiste is.

Portret

Dierenportretten zijn in de kern niet veel anders dan portretten van mensen (hierover meer in

hoofdstuk 7). Automatisch kijken we ook bij een dier eerst naar de ogen. Bij een goed portret kun je het verhaal van de geportretteerde aflezen aan de ogen – en hetzelfde geldt voor dieren. Zorg er daarom altijd voor dat de ogen goed scherp zijn. Dit geeft direct meer

persoonlijkheid en emotie aan je portret, wat de foto absoluut ten goede komt. Kijkt je dier naar de zijkant, stel dan scherp op het oog dat het dichtst bij de camera staat.

Standpunt

Voor je compositie is het standpunt

1 De foto heeft een laag standpunt gekozen. De hond kijkt omhoog, waardoor het licht mooi in de ogen valt.

Haron Haghuis

([haron-haghuis](#))

NIKON D750 · ISO 250 · F 1,4 · 1/400 SEC · 85 MM

2 Op ooghoogte heb je direct contact met een huisdier. Deze foto is gemaakt in de woonkamer met een achtergronddoek en een studiolamp.

Karin Vogt ([fotograaf-2](#))

NIKON D500 · ISO 100 · F 10 · 1/125 SEC · 95 MM

Ooghoogte

→ Dieren vanaf ooghoogte fotograferen is altijd een goed idee, omdat je dan zowel het huisdier als de omgeving vanuit dierenperspectief ziet. Door redelijk dichtbij te fotograferen met bijvoorbeeld een 35 of 50 millimeter prime of een standaardzoomlens, is het net of je de dierenwereld binnenstapt. Met een 85 mm of telelens houd je meer afstand: dat werkt vooral goed bij schichtige dieren en wanneer je ze niet wilt storen tijdens hun bezigheden. Daarnaast zorgt dit perspectief weer voor heel andere foto's.

heel belangrijk. Waarschijnlijk maak je vaak foto's vanaf je eigen standpunt, wat heel logisch is. Maar bij een huisdier krijg je dan dus foto's geschoten van bovenaf. Dit perspectief kan heel leuk uitpakken, maar probeer ook eens te zakken tot de ooghoogte van het dier. Dit levert vaak veel originelere en leukere plaatjes op. Experimenteer met verschillende posities en kijkrichtingen, zoals helemaal vanaf de grond. Maak je altijd staande portretten? Kijk

dan eens wat er gebeurt als je een liggende foto maakt.

Uitsnede

Wat compositie betreft kun je een beeld extra spannend maken door niet alles te laten zien. Een uitsnede kan een heel sterke foto opleveren. Probeer de uitsnede al te maken als je fotografeert in plaats van achteraf, maar uitsnijden in de nabewerking kan natuurlijk ook nog. Er zijn veel hulpmiddelen bij het maken van de 'perfecte'

Maak gebruik van één raam in een donkere ruimte om met daglicht te werken en zacht licht te krijgen.

Natasja van Heesch (@autumnbellz)

CANON 60D · ISO 3200 · F 7,1 · 1/25 SEC · 33 MM

uitsnede, zoals je in hoofdstuk 2 uitgebreid hebt geleerd.

Natuurlijk licht

Probeer te spelen met het aanwezige licht. Als je buiten fotografeert, let dan goed op de stand van de zon. Op een zonnige dag zijn de uren in de middag door de harde schaduwen het minst geschikt om te fotograferen. Veel fotografen zweren bij het 'gouden uur'. Dat is vlak na zonopkomst en vlak voordat de zon weer ondergaat. Op die tijdstippen heb je prachtig, warm licht. Als je een erg bewolkte dag hebt en je hebt het bos gekozen als locatie, wordt fotograferen weer lastiger. Je camera vangt dan misschien te weinig licht om je sluitertijd hoog genoeg te houden voor bijvoorbeeld een rondrennende hond. Zoek dan de wat minder beboste gebieden op, zet je diafragma zo ver mogelijk open (klein getal) en zet zo nodig je iso-waarde wat hoger.

Probeer binnenshuis gebruik te maken van het natuurlijke licht door de ramen. Lukt dit niet, dan kun je het licht van lampen in huis gebruiken. Zoek ook eens naar bijzonder licht, bijvoorbeeld een zonnestraal van buiten die op de kop van je hond of kat valt. Blijf daarbij uiteraard wel denken aan je compositie, want het is zonde als een dier prachtig op de foto staat, maar er net een oor of staart wordt 'afgehaakt', of als er storende dingen op de achtergrond te zien zijn.

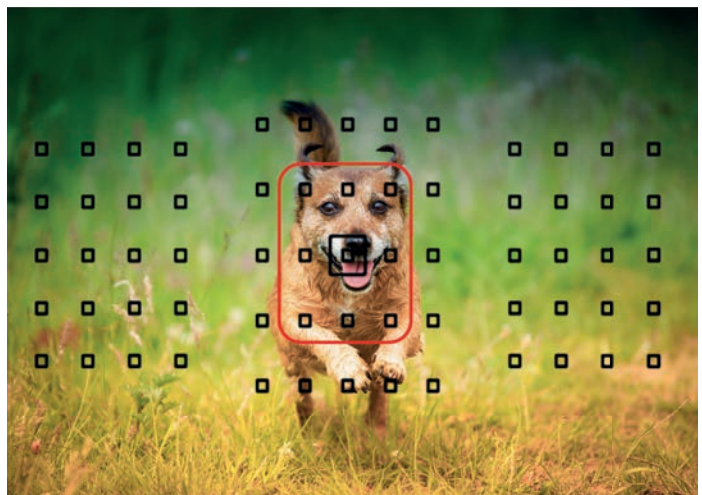
ACTIEFOTO'S

Een mooie compositie is bij een huisdier dat stilzit niet zo moeilijk: je zet een stapje naar links of naar rechts of zoomt wat verder in of

uit om te zoeken naar het mooiste beeld. Maar bij actiefoto's ligt dat een stuk ingewikkelder. Belangrijk is dat je je camera goed beheerst. Maak waar nodig gebruik van de techniek die je camera je biedt, zoals de autofocus. Kies daarbij niet voor Single Autofocus (S-AF, AF-S of One Shot), maar voor Continu Autofocus (C-AF, AF-C of

AI Servo AF). Beperk wel het aantal autofocuspunten, via menu AF Veldstand of Scherpstelgebied. Een kleiner gebied met een cluster van minder punten is beter bij actiefoto's. De autofocus wordt hiermee niet alleen sneller, maar de focus zal ook liggen in het gebied dat jij hebt gedefinieerd. Steeds meer camera's hebben

↑ We hebben het autofocusgebied verkleind naar een gebied met 9 AF-punten.

ook slimme autofocus-tracking. Hiermee wordt het onderwerp door je camera gevolgd, ongeacht in welke richting het onderwerp zich beweegt.

Actie bevriezen

Ook je sluitertijd is belangrijk. Met een korte sluitertijd 'bevries' je een onderwerp en met een langere sluitertijd ontstaat er 'beweging' in een onderwerp. Zo zal een korte sluitertijd bij het fotograferen van golven aan de kust resulteren in scherpe foto's waarbij de afzonderlijke druppels zelfs zichtbaar worden. Gebruik je een langere sluitertijd bij bijvoorbeeld een waterval of kolkende watermassa, dan krijgt het water een zacht en stromend karakter. Bij een actiefoto van je huisdier is een lange sluitertijd daarom minder geschikt: een rennende hond zal dan veranderen in een waas.

ER IS GEEN GOED OF FOUT ALS HET GAAT OM DE COMPOSITIE

Balans in de belichting

Inmiddels weet je dat de sluitertijd bij het fotograferen van een dier in actie de belangrijkste instelling is. Onze ervaring leert dat een sluitertijd van 1/2000 seconde meestal voldoende is om de beweging van het dier te bevriezen, waarbij het dier dus volledig scherp in beeld komt. Doordat de sluitertijd slechts 1/2000e van een seconde openstaat, komt er maar heel kort licht op de sensor. Kies daarom het liefst voor een laag F-getal, dus een groot diafragma. Doordat je de lens hiermee ver open zet, komt er gelukkig een hoop licht

tegelijktijd binnen.

Toch zul je merken dat er – zeker op een bewolkte dag – bij 1/2000 seconde zelfs met een volledig open diafragma nog te weinig licht binnenkomt. De hond is weliswaar scherp, maar doordat je foto dan te donker is, missen alle details. Dat los je niet op door de sluitertijd langer te maken: je zult met de iso aan de slag moeten. In het voorbeeld van de rennende hond met 1/2000 seconde op een bewolkte dag, is het gebruiken van een iso-waarde van 1600 of 3200 geen uitzondering. Eventuele ruis kun je dan in de nabewerking minimaliseren.

Timing

De timing bij snel bewegende onderwerpen is en blijft lastig. Door meerdere foto's per seconde te gaan maken, kunnen we dit timingprobleem oplossen.

1

1 Als de sluitertijd snel genoeg is, wordt je foto superscherp.

Lisa Dubbe (lisdubbe)
CANON 77D · ISO 400 · F 2,8 · 1/2500 SEC · 200 MM

2 Dankzij een hogere iso-waarde kon de actie bevroren worden.

Sanne Bontan
(sannebontan)
CANON 5D IV · ISO 1000 · F 2,8 · 1/1000 SEC · 200 MM

3 Door de symmetrische compositie, waarbij de hond als het ware omlijst wordt door het groen van de oevers, gaat alle aandacht uit naar het model.

Els Decoodt
(elsdecoodtphotography)
NIKON D500 · ISO 100 · F 2,8 · 1/1250 SEC · 85 MM

2

Daarvoor schakel je de burstmodus in. De meeste camera's kunnen in deze modus ongeveer zes tot tien foto's per seconde maken en daar zit meestal wel iets moois tussen. Per camera is het verschillend hoe je deze modus moet aanpassen of instellen en wat de precieze benaming ervan is. Zoek dit online of in de handleiding van je camera even op.

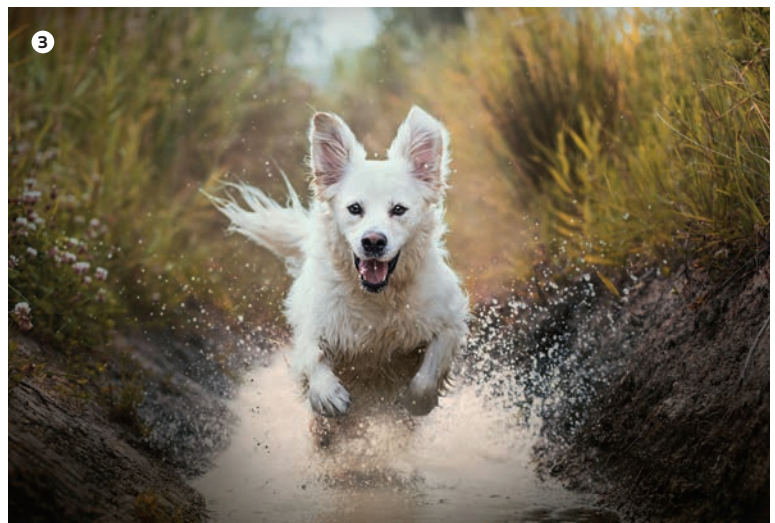
Compositie

Heb je alles goed ingesteld en een paar testopnamen gemaakt, dan kun je je aandacht verder aan de compositie besteden. Speel met verschillende standpunten en kijk wat je van de achtergrond mee wilt nemen – of juist niet. Ook het weer en het tijdstip spelen daarbij een rol. Kies je voor het vroege ochtendlicht, zodat de

eerste zonnestralen zonnearpen vormen door de bladerdekens van de bomen? Of ga je juist na die regenbui, als er volop plassen

aanwezig zijn, zodat jij kunt spelen met weerspiegelingen in het water (en het dier kan spelen met het water)? Er is geen goed of fout! ■

3

Natuur

Test jezelf

JUIST OF ONJUIST?

- 1 Bij het fotograferen van een reflectie zorg je altijd dat de horizon in het midden van het beeld zit.
- 2 Door langzaam en bedachtzaam te bewegen, kun je dichterbij wilde dieren komen.
- 3 Om een dier in actie te bevriezen, kies je voor een snelle sluitertijd.

OPDRACHT

Maak vijf foto's in een natuurgebied in jouw omgeving. Probeer hierbij telkens hetzelfde onderwerp te fotograferen vanuit een andere plek. Loop dus om het onderwerp heen om te zoeken naar mooie composities en let goed op de achtergrond.

OPDRACHT

Ga aan de slag met een huisdier.

Lees de tips die je in dit hoofdstuk kreeg over het fotograferen van huisdieren nog eens door. Heb je zelf een huisdier, ga daar dan eens mee aan de slag in een heuse fotoshoot. Probeer vooral foto's vanaf ooghoogte van het dier te maken, waardoor je in zijn/haar belevingswereld kruipt. Heb je zelf geen dieren, vraag dan iemand met een huisdier of je daarmee aan de slag mag.

1. Onjuist: je kunt hier voor kiezen maar dit is niet altijd de mooiste optie, 2. Juist, 3. Juist.

DE JUISTE ANTWOORDEN

HOOFDSTUK 6

Architectuur

Architectuur in de praktijk

We starten dit hoofdstuk over een goede compositie bij architectuurfotografie met een aantal praktijkvoorbeelden. Kijk goed naar de foto's, lees de tekst erbij en leer van de compositieregels en -hulpmiddelen die wel (of juist niet) zijn toegepast.

← De foto zoals je die hier ziet, is een uitsnede uit een samengesteld panorama van twee foto's. Tijdens het bijsnijden met Lightroom heeft de fotograaf goed over de compositie nagedacht. Hij heeft de regel van derden toegepast door het oog van de koepel op het kruispunt van een verticale lijn en horizontale lijn te plaatsen. Een raam zoals dit wordt ook wel een oculus genoemd, omdat het veel weg heeft van een oog.

De foto is dertien graden gedraaid om de rondingen van de koepel beter te laten uitkomen. Dat maakt het beeld spannender en dynamischer. Qua balans in het beeld is het fijn dat de lichtval van het raam dat binnen in de koepel valt, een mooie lichte tegenhanger van de oculus vormt.

In de oorspronkelijke panoramafoto bevindt de lichtkoepel zich midden in het beeld. De rondingen lopen in die foto symmetrisch door het beeld, wat een totaal andere uitstraling geeft.

Erik van Asselt (@erik1234)

NIKON D5300 · ISO 1000 · F 9 · 1/160 SEC · 18 MM

HET OOG STAAT OP EEN KRUISPUNT VAN DE REGEL VAN DERDEN

↑ De strakke en indrukwekkende architectuur van station Liège-Guillemins, ontworpen door de wereldberoemde architect Santiago Calatrava, heb je vast vaker voorbij zien komen. Hier zorgt het model ervoor dat je een indruk krijgt van de schaalgrootte van het geheel. Door het model in het midden te plaatsen en de camera perfect uit te lijnen, lopen de lijnen symmetrisch door het beeld, met naar de zijden toe een steeds sterker verloop.

Dankzij de centrale plaatsing zit het model bij de diagonaal-methode precies op het snijpunt van de twee diagonalen die uit de bovenste hoeken ontspringen. Maar dat is in dit beeld niet de belangrijkste compositiemethode: dat is de symmetrie en het doorbreken ervan. De symmetrie in dit beeld wordt namelijk lichtjes en vooral speels doorbroken door de schuine stand van het hoofd, de blik opzij en het haar dat aan één zijde over de schouder valt, terwijl haar armen, handen, benen en voeten juist weer zorgvuldig gespiegeld zijn. Ook de roltrap rechts onderin doorbreekt de symmetrie, wat onbewust vragen kan oproepen of een heel verhaal kan vormen, zeker in combinatie met de zijwaartse blik.

Model: Mindy Duisters

Bram van Dal (@bvdbv)

CANON 5D II · ISO 125 · F 2,5 · 1/3000 SEC · 35 MM

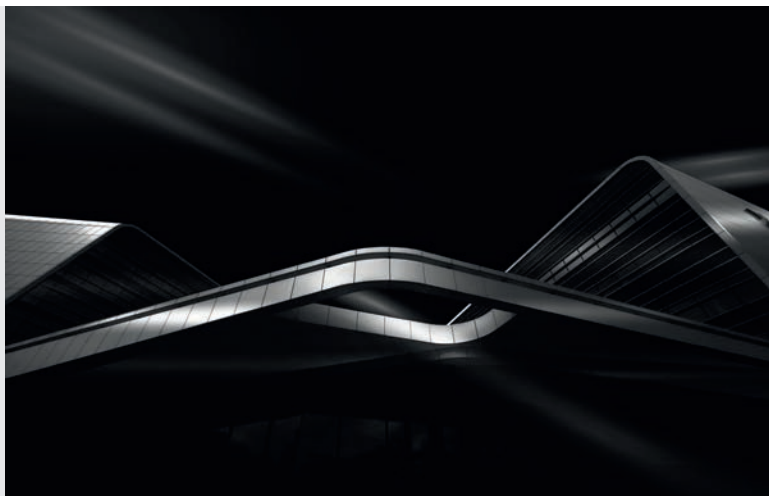

→ Een gouden regel bij architectuurfotografie is dat je de camera volledig waterpas moet zetten om een pand met zo min mogelijk perspectivische vervorming vast te leggen. Die regel mag je natuurlijk breken.

Dat betekent automatisch dat als je hier sterk van afwijkt, je meteen totaal andere beelden krijgt. Zoals hier, waar de fotograaf expres dicht op de gevel is gekropen en zijn ultragroothoek sterk omhoog heeft gericht. We garanderen je: als je het Astellas-gebouw in Leiden nooit eerder hebt gezien, loop je er zo aan voorbij zonder het te herkennen. Door de sterk verlopende lijnen en natuurlijk ook de gekozen beeldbewerking lijkt dit vooral een beeld uit een sciencefictionfilm. Wat in werkelijkheid recht is, zowel horizontaal als verticaal, verloopt stijl naar binnen. De fotograaf heeft ervoor gekozen de lucht zwart maken en daarnaast lichtstrepen en diepte-effecten toe te voegen, waardoor een sterk grafisch beeld is ontstaan. Het gebouw is centraal geplaatst, maar de asymmetrische bouw ervan doorbreekt dit weer.

Alfred Robijn (@alfredrobijn)

NIKON Z 6 · ISO 50 · F 11 · 263 SEC · 14 MM

→ Op deze Urbex-locatie, het is een verlaten school, valt het licht op een zonnige dag onbelemmerd door de kapotte ramen naar binnen. Dat levert een mooi contrast op met de gedeelten van de hal die meer in de schaduw verborgen zitten. Op een bewolkte dag was dit beeld heel anders geweest.

Als kijker zwerf je eerst door de rommelige hal, daarna klim je via de trap omhoog en kom je via de sterk contrasterende lijnen van het trapgat uiteindelijk uit op het stukje van de hogere etage dat nog net zichtbaar is. Of je oog volgt de route in omgekeerde richting, dat kan ook. De vorm van de gulden spiraal kun je hier grotendeels in terugvinden. Van rechts onderin met een mooie krul de hal door, langs de trap, vervolgens door het trapgat omhoog en zo kom je nagenoeg uit bij het gangetje bovenin. De plank rechts onderin stopt het beeld wel wat abrupt af. Was die er niet geweest, dan ontstaat voor het kijkers oog een meer open en natuurlijke route richting de trap.

Marc Kruimink (@ thestrat)

CANON R6 · ISO 160 · F 11 · 1,6 SEC · 24 MM

JE KUNT DE GULDEN SPIRAAL TERUGVINDEN IN DE TRAP OP DE URBEX-LOCATIE

← Door nagenoeg recht omlaag te fotograferen en een deel van de glaswand onder de fotograaf mee te nemen, ontstaat er een foto met veel dieptewerking. De twee bezoekers die de trap oplopen en de persoon daar vlak achter verlevendigen het beeld dat vooral uit strakke lijnen bestaat en maken benieuwd naar waar deze trap naartoe leidt. Het middelste vlak van het raster van de regel van derden, bakent prachtig het doorkijkje naar beneden af. De rechter traploper bevindt zich bij de rechter verticale hulplijn van de regel van derden.

Een grappig detail is dat de figuren langs de bovenrand allemaal van ons vandaan kijken. Nog een leuke bonus is de schaduw van de persoon die onderaan in beeld stapt: die bevindt zich precies tussen de andere personen in.

Op de glasruit aan de kant van de fotograaf is een gedeeltelijke reflectie te zien. Mogelijk was hier een interessant symmetrisch dubbelbeeld te vormen door met de camera vlak langs deze glasplaat te fotograferen. Dat is natuurlijk maar een inschatting, alleen op de plek zelf valt te ontdekken hoe dat uitpakt.

Wijnand Jansen (@ wijnand-jansen)

SONY A77 · ISO 1600 · F 4,5 · 1/60 SEC · 10 MM

Architectuur en compositie

1

Ultramoderne stations, vervallen zwembaden en imposante bruggen. Met architectuurfotografie kun je heel veel kanten op en deze tak van sport biedt ook interessante technische uitdagingen!

Statief

→ Bij architectuurfotografie is het vaak handig om een statief te gebruiken. Meerdere seconden of zelfs minuten belichten is met de combinatie van statief en stilstaande meubels/gebouwen goed te doen. Fotografeer je een interieur, dan heb je vaak weinig licht, en kun je hierdoor lekker lang belichten. Het is handig om een wat hoger statief te gebruiken, zodat je de lijnen in beeld recht houdt. Met een laag statief moet je al snel omhoog fotograferen, met meer vertekening tot gevolg.

Oog voor het lijnenspel

Ga je gebouwen fotograferen, dan zijn er een paar dingen waar je goed op moet letten. Je wilt bijvoorbeeld niet dat een flat om lijkt te vallen, of dat de aandacht naar precies het verkeerde stukje in de foto gaat. En als je binnen gaat fotograferen, wil je niet dat een interieur heel klein of donker lijkt. Houd in elk geval altijd oog voor het lijnenspel, want dat is wat jouw foto's sterk kan maken.

Objectief

Extreme groothoekobjectieven, manshoge statieven en stapels filters. Dat is wat de gemiddelde professionele architectuurfotograaf met zich meesleept. Is dat nou echt nodig? Ja en nee. Met een (extreme) groothoek ziet een interieur er imposanter uit. Met een 14 of 17 mm maak je van een kleine slaapkamer een enorme balzaal, zoals je op Funda vaak ziet. Maar je kunt met zo'n brandpuntsafstand ook te veel laten zien, waardoor je niet meer weet waarnaar je moet kijken. Zet een

1 Door een deel van station Luik te isoleren, krijg je een dynamisch en aantrekkelijk beeld.

Bas Graat (📷 **basgraat**)
NIKON D750 · ISO 100 · F 10 · 30 SEC · 16 MM

2 Statige urbex-hal, die met de hdr-techniek vanaf statief gefotografeerd is.

Malou Nijpels
NIKON D610 · ISO 50 · F 11 · 2,5 SEC · 16 MM

grote ruimte als een bibliotheek ook eens op de foto met een standaardobjectief (50 mm) of zelfs met een teleobjectief (200 mm). Je pikt er een deel van de ruimte uit en stuurt de aandacht daarnaartoe.

Waterpas of niet

Het lijnenspel is zoals net gezegd een van de belangrijke gereedschappen van de architectuurfotograaf. Belangrijke keus daarbij: zet je je camera waterpas of niet? Je camera waterpas zetten heeft grote voordelen. Je mag ervan uitgaan dat alle gebouwen (behalve een enkele toren in Italië) waterpas

gebouwd zijn. Als je camera ook waterpas staat, lopen alle lijnen dus recht en dat ziet er direct strak uit. Het lijkt misschien een basistip, maar je zult versteld staan hoeveel fotografen hun camera nét niet waterpas zetten. Het gevolg is val-lende lijnen. Vooral als je de camera naar boven of beneden draait, lopen de lijnen van gebouwen en muren 'scheef weg'. Het is niet altijd mogelijk om je camera waterpas te zetten en toch alles in beeld te hebben. Veel gebouwen zijn hoger dan de statiefhoogte. Om in dat geval alles in beeld te krijgen, ben je gedwongen

de camera naar boven te kantelen. Deze perspectiefvertekening kan heel mooi werken, vooral als je het extreem doet. Bij hoge wolkenkrabbers bijvoorbeeld, werkt het indrukwekkend.

Een klein stukje omhoog fotograferen ziet er vaak uit als

een willekeurig gemaakt kiekje. Er is een speciale lens bedacht om dit probleem te verhelpen. Met een 'tilt-shift'-objectief kun je de camera omhoog richten en daarna je lens aan de voorkant weer waterpas terugdraaien. Zo heb je een onvertekend beeld, ondanks dat je camera

niet waterpas staat. Nadeel is de speciale, dure lens die je alleen voor dit soort situaties gebruikt. Je kunt het effect ook (deels) opheffen door in de nabewerking de vertekening te verwijderen, maar daarbij moet je dan wel vaak een deel van je kader inleveren.

Soms werken schuine lijnen in een architectuurfoto juist erg goed.

Mathijs van den Bosch

([@mathijsvandenbosch](#))

CANON 5D II • ISO 100 • F 9,5 • 1 SEC •
17 MM

1 Mooie symmetrie en lichtval op station Luik.

Aad Thierry (aadt1)

SAMSUNG NX20 · ISO 100 · F 8 · 1/200 SEC · 8 MM

2 Deze brug is mooi symmetrisch en vanaf een zeer laag standpunt vastgelegd.

Peter Soetewey

(petersoetewey)

NIKON D810 · ISO 200 · F 7,1 · 1/500 SEC · 14 MM

3 Symmetrie en evenwicht in de kleuren, maar toch zeer afwijkend links en rechts! Dit is een fraaie opname van het Beatrixkwartier.

Martijn van der Nat

(martijnvandernat)

NIKON D90 · ISO 200 · F 8 · 1/500 SEC · 11 MM

Compositie

Actie is vaak ver te zoeken in architectuur- en interieurfoto's. De dynamiek moet dan ook komen uit de compositie. Er zijn veel verschillende composities die je kunt toepassen, zowel binnen als buiten. Veel gebruikt is symmetrie. Alles lijkt meer geordend als het er aan twee kanten hetzelfde uit ziet. Het beeld oogt daardoor logisch en strak. Architecten gebruiken zelf ook symmetrie in hun ontwerpen,

en aan jou als fotograaf de taak om dat te accentueren. Een tegenhanger is bijvoorbeeld de regel van derden of de gulden snede. Bij deze techniek plaats je een belangrijk element – bijvoorbeeld een stoel – in een hoek van de compositie. Ons oog scant in een foto eerst de hoeken. En dus is de stoel met deze techniek direct in beeld voor de kijker. De compositie is bij de gulden snede asymmetrisch. Hierover kun je in hoofdstuk 2 lezen.

Lijnen

Perspectivische vertekening is nog zo'n veelgebruikte techniek bij architectuurfotografie. In een lange gang kun je zo gaan staan dat de muren aan alle kanten naar het midden toe weglopen, met dynamiek als gevolg. Als aan het einde van de gang ook nog een mooi standbeeld staat, wijzen de lijnen de weg daarnaartoe. We noemen dit 'inleidende lijnen': ze sturen de kijker verder de gang in.

Een ultieme vorm van een inleidende lijn is de inleidende cirkel. Als je in een groot trappenhuis van bovenaf naar beneden fotografeert, zie je een soort caleidoscoop van lijnen. Succes gegarandeerd. Van onderaf naar boven werkt het net zo goed.

Reflecties

Buiten is het wat lastiger lijnenspel te vinden. Hier kun je reflecties gebruiken om het beeld aantrekkelijker te maken. Zo doet een vijver wonderen. Het weerspiegelt het gebouw en zorgt tegelijkertijd voor symmetrie. Gebruik hierbij géén polarisatiefilter, anders wordt de reflectie weggefilterd.

Techniek

Er gebeurt veel in een gemiddelde architectuurfoto. Dat zorgt voor nogal wat technische uitdaging. Allereerst heb je – vooral met een groothoek – elementen dichtbij

en veraf, die je allebei scherp wilt hebben. Het is handig om hiervoor een klein diafragma (groot getal) in te stellen. F 11 of F 16 is een mooi streven. Hierdoor loopt de scherptediepte door van dichtbij tot oneindig. Een klein diafragma kun je zonder problemen gebruiken omdat er geen bewegende objecten in beeld staan en je sluitertijd dus lekker lang kan zijn (bij gebruik van een statief natuurlijk). Secondenlang

belichten is geen enkel probleem. De iso kan dan ook laag blijven, iso 100 levert veel dynamisch bereik en amper ruis op. Met deze instellingen is het wel zaak goed steady te werken. Gebruik naast je statief dus een draadontspanner. Zo zit je niet aan de camera tijdens de opname. Heb je geen draadontspanner? Stel de camera dan in op de zelfontspanner van tien seconden, zodat je zeker weet dat er geen beweging door jouw toedoen in de foto komt. Fotografeer je met een spiegelreflex, dan kun je ook de spiegel vooraf laten opklappen. Alles voor de ultieme scherpte! Kijk in je gebruiksaanwijzing of en waar deze functie in jouw camera zit.

De acteur

→ Mensen zijn meestal niet gewent in een interieur- of architectuurfoto. Ze verstoren de compositie. Maar soms kan een langslappende zakenman of traplopend stelletje wel handig zijn om dynamiek in beeld te krijgen. Ook kan het de functie of grootte van een ruimte duidelijker maken. Zorg er dan voor dat je de persoon met bewegingsonscherpte opneemt in het beeld, zodat hij of zij niet te veel de aandacht afleidt.

Polarisatiefilter

Bij het fotograferen van exterieur-architectuur is het gebruik van een polarisatiefilter vaak handig. Draai het in een bepaalde hoek voor je objectief en je kunt lichtreflecties

makkelijk wegfilteren. Bij water- en ruitreflecties zie je dit het duidelijkst terug, maar ook bladeren aan een boom of reflectie van water worden keurig weggewerkt. Door de reflectievermindering krijg je ook veel meer kleur in je foto's. Een zeer bruikbaar filter dus voor de architectuurfotograaf.

Pas wel op dat je hem niet met teveel groothoek gebruikt in combinatie met luchten: het filter werkt meer in de ene richting dan in de andere. Dus als je met een groothoek werkt, kan het zijn dat het filter alleen in het midden van het beeld werkt. Je ziet dan dus verloop van licht (ongefilterd) naar donker (gepolariseerd). Het filter neemt ook een paar stops licht weg, waardoor je sluitertijd langer wordt.

Grijsfilter

Ook grijsfilters (ook wel ND-filters) kunnen een handig accessoire zijn.

Ze werken als een soort zonnebril voor je objectief, want ze nemen licht weg. Je kunt bij aanschaf kiezen hoeveel stops licht het filter tegenhoudt: 1, 2, 3, 5, 10 of zelfs 16 stops. Het meest gebruikt wordt de 10-stops-variant. Als je sluitertijd zonder filter 1/30 seconde is, ga je met het filter erop ineens naar 30 seconden. Wat je daarmee kunt? Met dertig seconden (of nog veel langer) worden bewegende onderwerpen wazig. Wolken bewegen in beeld en water krijgt een soort zijdeachtige vervaging. Het zorgt voor cleane, trendy architectuurfoto's. Andere toepassing: als ergens veel mensen rondlopen, kun je die laten verdwijnen door een paar minuten te belichten met een nd-filter op je lens. Handig op stations en vliegvelden.

1 Een trappenhuis in Duisburg: door het van onderaf te fotograferen, lijkt het net een caleidoscoop.

Jeroen Weijers (@mod1971)
NIKON D3 · ISO 200 · F 3,5 ·
1/80 SEC · 14 MM

2 Mooi lijnenspel op station Rotterdam. Alle lijnen komen linksonder in beeld samen.

Herman van Rheenen
(@hvr2105)
NIKON 7100 · ISO 125 · F 9 ·
1/50 SEC · 13 MM

3 Een avondfoto van een megalomaan gebouw in Singapore. Vooral de reflectie in het water werkt hier erg goed.

Albert Bakker (@dutchal)
CANON 5D · ISO 100 · F 9 · 48 SEC ·
17 MM TILT-SHIFT

Tijdstip

Een van de essentiële onderdelen van een goede architectuurfoto is het tijdstip van de dag. Het overgrote deel van de buitenfoto's maak je tijdens het 'gouden' of 'blauwe' uurtje. De zon is net niet op (blauwe uur), net op (gouden uur), bijna onder (gouden uur) of net onder (blauwe uur). Hierdoor komt er een prachtige gloed over het gebouw of de brug. Als de straat- of kantoorverlichting aan is, is de sfeer compleet. Er zijn apps, zoals 'Sun Surveyor', waarmee

je makkelijk kunt zien wanneer verschillende uurtjes aanbreken. Als de zon eenmaal op is, moet je goed in de gaten houden hoe hij draait. Hij komt in het oosten op en gaat in het westen weer onder. Een gebouw op het westen heeft dus alleen middagzon. De dag van de week speelt ook een rol. Op zondag staan er geen auto's voor kantoorpanden, op maandag is het rustig in een winkelcentrum. Allemaal elementen die meespelen voor een geslaagd beeld!

Lenscorrectie

In de nabewerking is er aantal belangrijke zaken waar je goed op moet letten bij een architectuurfoto. Bij exterieurfoto's is het zaak de lijnen recht te zetten als die niet waterpas zijn gefotografeerd, in bewerkingsprogramma's vaak te vinden als Lenscorrectie. Je selecteert je eigen objectief, waarna de tool de vervorming corrigeert. Met een optie als Verticaal perspectief kun je vallende lijnen corrigeren totdat ze weer recht staan.

Locaties

→ In Nederland en België zijn veel locaties te vinden waar je als architectuurfotograaf blij van wordt. Het station van Luik is zo'n voorbeeld. Ontworpen door de beroemde architect Calatrava. Vanuit elke hoek heb je een ander spectaculair uitzicht op Belgische boemeltjes. Sowieso zijn stations een dankbaar onderwerp. Op Rotterdam Centraal, Utrecht, Arnhem en de achteruitgang van Barneveld-Noord (tijdens het blauwe uurtje) schiet je gegarandeerd raak. In Amsterdam is het nieuwe filmmuseum Eye erg interessant, in Rotterdam de Kop van Zuid. Naast de 'Zwaan', de brug van architect Ben van Berkel staat hier 'De Rotterdam' van Rem Koolhaas. Strakke vormen met een twist. Almere heeft een mooi havengebied met een aluminium golvend appartementencomplex, The Wave.

Wie liever binnen fotografeert, moet wat meer moeite doen. Als je het vooraf vraagt, mag je vaak wel even in een schouwburg, zoals in 'De Stoep' in Spijkenisse of 'Orpheus' in Apeldoorn. In Amersfoort en Arnhem staan redelijk nieuwe – ruim opgezette – bibliotheken die de moeite waard zijn om te fotograferen.

LET BIJ HET ZOEKEN VAN JE LOCATIE OP DE DAG EN DE TIJD

Bij interieurfotografie heb je soms het probleem van kleurzwemen. Het buitenlicht valt dan samen met het kunstlicht van binnen in hetzelfde beeld. Dat betekent dat het buitenlicht blauw van kleur wordt of het binnenlicht geel. Je kunt dit op verschillende manieren oplossen. Allereerst kun je in de raw-verwerking een gemiddelde tussen de ene en de andere kleurtemperatuur nemen. Als het binnen 3000 K is en buiten 6000 K, stel je de witbalans in op 4500 K. Een preciezere manier van werken is door een selectie te maken van de zweem en daar vervolgens apart de witbalans van bijstellen. In de raw-converter kan dit bijvoorbeeld door een radiaalfilter te gebruiken, zodat je alleen dat deel aanpast. ■

① Deze foto is gemaakt door de camera inclusief statief met de hand buiten het gebouw te houden, de camera was met een touw vastgemaakt aan de reling!

Albert Dros

www.albertdros.com

SONY A7 II · ISO 1250 · F 2,8 · 1/13 SEC · 12 MM

② Als je het vraagt, mag je soms een leeg theater in, met spectaculaire resultaten als gevolg, zoals hier in Valencia. De groothoeklens maakt het hier imposant.

Wouter van de Weerd

([wouter-20](https://www.instagram.com/wouter20))

CANON 7D · ISO 800 · F 5,6 · 1/13 SEC · 10 MM

Lijnenspel

Fotografeer je architectuur, dan kun je jouw camera precies waterpas zetten, zodat alle verticale en horizontale lijnen exact recht lopen en je perspectivische vervorming voorkomt. Of je kiest ervoor om hier expres van af te wijken, door te spelen met lijnen om spannende en krachtige composities te maken.

➔ Richt je camera maar eens omhoog terwijl je midden voor een gebouw staat. Vanaf dat moment lopen de buitenste verticale lijnen het sterkst naar elkaar toe, terwijl de lijn in het midden wel verticaal blijft. Dit werkt vooral goed met hoogbouw. Draai je de camera vervolgens schuin tot één gevelzijde rechtop komt te staan? Dan lopen alle overige lijnen extra snel richting de andere zijde, ook als je er niet midden voor staat. Dat geeft zelfs wat extra dieptewerking. En zoom ook gerust in om delen van het pand weg te laten tot er alleen nog maar een dynamisch lijnenspel overblijft.

Lijncombinaties

Heeft het ene gevelelement horizontale lijnen en een paneel ernaast verticale of diagonale lijnen? Ga er dan eens recht voor staan en zoom in om ze half om half in beeld te nemen. Of plaats de scheiding op ongeveer een derde van het beeld om het ene gedeelte meer nadruk te geven. Dat geeft een sterk grafisch beeld. Horizontale en verticale lijnen

stralen hierbij meer rust uit dan wanneer er (ook) schuine lijnen te zien zijn. Let daarom vooral op markante details en kijk niet alleen naar het grote geheel. Glazen panelen bieden misschien

een uniek kijkje op een ander deel van het gebouw, waardoor je mooie dubbelbeelden kunt maken. Net als doorkijkjes en transparante overkappingen. Daarentegen kun je op een binnenplaats met je

➊ Betrek af en toe ook lijnen in de omgeving bij architectuurfoto's.

Henk Siteur (@henkje_zoom)
CANON 700D · ISO 200 · F 8 ·
1/200 SEC · 135 MM

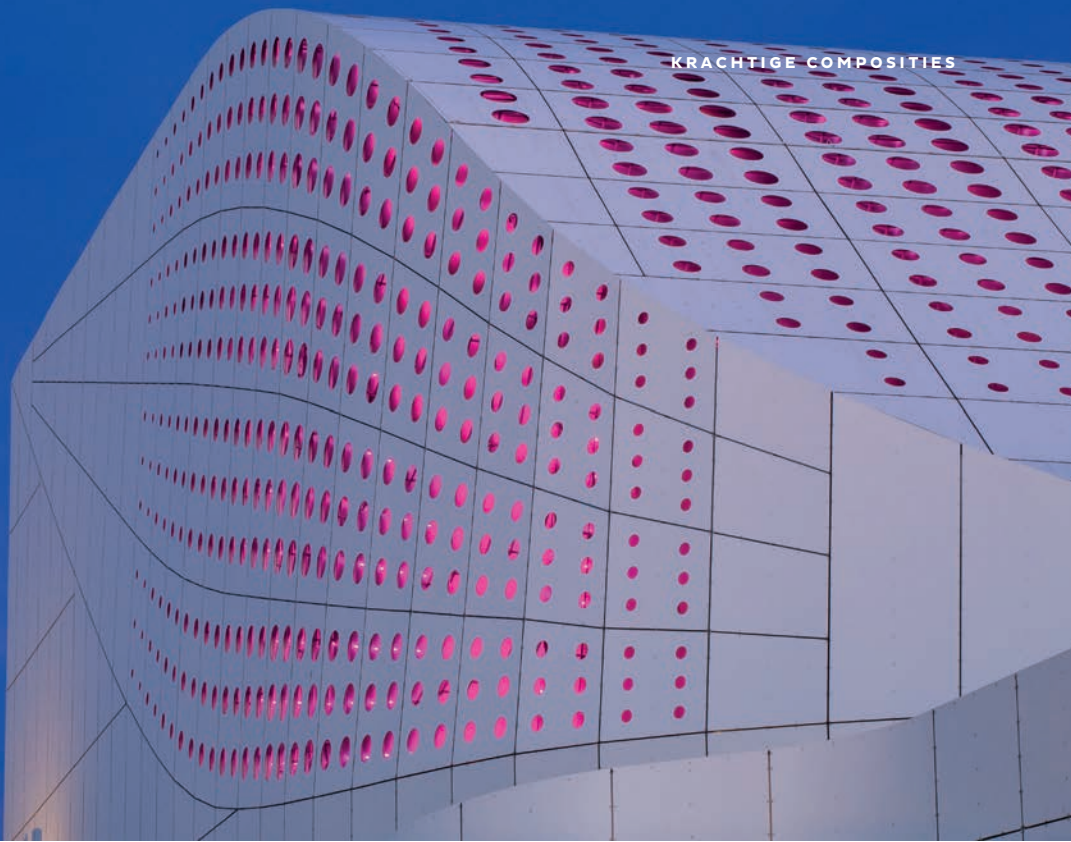
➋ Curven maken het beeld intrigerend om naar te kijken. Hier is een telelens gebruikt om vormen en lijnen extra uit te vergroten.

Damian Thomas
(@amazon-photography)
CANON 6D · ISO 320 · F 10 ·
10 SEC · 109 MM

➌ Zoek een hoekpunt op en draai je camera schuin voor een dynamisch beeld.

Bob Oudmaijer (@oudmaijer)
PANASONIC FZ150 · ISO 100 ·
F 3,6 · 1/100 SEC · 12 MM

2

supergroothoek de lijnen van de panden voor, naast en achter in één foto combineren.

Draaien maar

Door je camera te draaien, verschijnt er ineens een heel ander lijnenspel waarmee je de foto dynamischer maakt. Richt de camera bijvoorbeeld eens op een hoekpunt van het gebouw, voor naar twee kanten verlopende gevellijnen. Dat kan zowel een binnenhoek als een buitenhoek zijn. Draai eventueel je camera een stukje om de vlakverdeling diagonaal in beeld te plaatsen. Ook curven en welvingen zijn ideaal om als inleidende lijnen te gebruiken. Je kunt die vanuit een hoekpunt met een mooie boog het beeld in laten lopen. Richt je camera gerust omhoog en houd het toestel weer lekker schuin om een zo fraai mogelijke boog te krijgen.

3

Door expres asymmetrisch te gaan staan, dus niet precies in het midden van de gevel, komen eventuele horizontale lijnen ook weer schuin

op de foto te staan en krijg je een verloop richting de verte.

Extra lijnen

Een andere manier om met lijnen te spelen, is door objecten in de directe omgeving in je foto op te nemen. Je kunt de richting van dat object samen laten vallen met gevellijnen, zodat ze elkaar versterken of juist laten afwijken van de richting om spanning op te roepen. Hier kun je onder andere lantaarns en andere palen voor gebruiken, omdat die doorgaans kaarsrecht staan en dus gegarandeerd parallel aan een gevelliijn lopen. Zo'n paal kun je naast de gevel positioneren met wat lucht er omheen, of laten overlappen met het pand door het tussen twee verticale gevellijnen te plaatsen. Ook de gevelliijn van een naastgelegen pand langs de fotorand meenemen versterkt het lijnenspel. ■

Schaduwspel

Als fotograaf ben je doorlopend op zoek naar het mooiste en beste licht, want dat maakt of breekt je foto. Maar waar direct zonlicht of lamplicht valt, zijn ook altijd schaduwen te zien. Geef die voor de verandering eens de hoofdrol!

➤ Zodra een object door een lichtbron wordt verlicht, bevindt zich erachter gegarandeerd een schaduw. Simpelweg omdat daar geen of in ieder geval veel minder rechtstreeks zonlicht of lamplicht valt. Bevindt de lichtbron zich hoog, dan valt de schaduw nagenoeg recht omlaag en zal amper zichtbaar zijn. Ideaal is daarom een lagere

stand. Want dan krijg je een langere schaduw, in de vorm van het object dat het licht tegenhoudt.

Zonlicht of lamplicht

Vroeg en laat op de dag staat de zon laag en ontstaan er al snel prachtige schaduwen. In de natuur, maar ook in stedelijke omgevingen. Denk aan de schaduw van een

sierlijke lantaarnpaal op een effen muur, of die van een fietser of voorbijganger op een klinkerweg. Belangrijk is wel waar de zon aan de hemel staat, want dat bepaalt in welke richting de schaduw valt. Wil je de schaduw in het middelpunt van de belangstelling zetten, dan wil je hem natuurlijk wel op een gunstige plek hebben.

➊ Bij een foto als deze is het zaak je zo op te stellen dat je eigen schaduw niet zichtbaar is.

Benny van den Bulke
(@bulke)

NIKON D750 · ISO 100 · F 13 ·
1/250 SEC · 21 MM

➋ Waar en hoe hoog de zon staat, bepaalt waar de schaduw te zien is.

Marga Hondorp (@hondorp)
CANON 760D · ISO 200 · F 11 ·
1/60 SEC · 31 MM

LANGE SCHADUWEN KRIJG JE ALS DE ZON WAT LAGER STAAT

Ongeacht of je binnen of buiten bent, let de komende tijd goed op de vele schaduwen die er om je heen te zien zijn. Dan ontdek je als vanzelf de bijna oneindige mogelijkheden. In het begin moet je dit jezelf wel even aanleren, want we zijn gewend om schaduwen te negeren en letten vooral op wat (ver)licht is.

Schaduwen maken

Je kunt ook zelf voor schaduwen zorgen. Pak maar eens een felle bureaulamp, zaklantaarn of gebruik het lampje van je smartphone. Richt het licht op korte afstand op een mooi gevormd voorwerp, zodat het een schaduw werpt op de grond, een muur of het plafond. Beweeg het licht heen en weer en op en neer om te zien hoe de vorm en intensiteit van de schaduw verandert.

Speel ook met de afstand tussen lamp en onderwerp én met die tussen onderwerp en achtergrond. Net zolang tot je de gewenste lichtintensiteit, hardheid en grootte van de schaduw hebt. Ook binnenvallend zonlicht kan bijzondere schaduwen veroorzaken. Automatisch scherpstellen op een diepe schaduw lukt niet. Zoek daarom een rand op of stel scherp op iets op dezelfde afstand waar wel licht op valt. Handmatig

scherpstellen mag natuurlijk ook. Hoe groter de schaduw, hoe meer jouw camera wil overbelichten. Gebruik daarom een negatieve belichtingscompensatie, zodat schaduwen alsnog voldoende

donker worden. In de nabewerking kun je de balans tussen licht en donker nog perfectioneren. Bovendien komen schaduwen mooi uit zodra je een foto omzet in zwart-wit. ■

Architectuur

Test jezelf

OPDRACHT

Fotografeer een interieur met twee verschillende brandpuntsafstanden.

Heb je primes, neem dan twee lenzen mee: een met een korte en een met een veel langere brandpuntsafstand. Heb je een zoomlens, fotografeer dan op de twee uiterste zoomstanden ervan. Probeer nu te variëren in je beelden en oefen met je compositie. Lukt het je om bepaalde elementen in de ruimte extra te benadrukken?

OPDRACHT

Fotografeer een gebouw van buitenaf op tien manieren. Zoek een mooi gebouw in jouw omgeving waar je vrij rond kunt lopen. Fotografeer dit gebouw vervolgens op allerlei verschillende manieren. Bijvoorbeeld vanuit kikvorsperspectief, vanuit de hoogte (kun je op een naastgelegen gebouw?), vanaf jouw ooghoogte, fotografeer alleen een detail, maak het gebouw abstract, zoek naar symmetrie en ga zo door. Lukt het je tien totaal verschillende beelden te maken?

MEERKEUZE

- 1 Welk diafragma wordt bij architectuurfotografie vaker gebruikt?
A F 2,8.
B F 11.
- 2 Hoe zorg je voor zo min mogelijk perspectivische vervorming?
A Zet je camera exact waterpas.
B Fotografeer met een 35mm-objectief.

1. B, 2. A.

DE JUISTE ANTWOORDEN

HOOFDSTUK 7

Portret

Portret in de praktijk

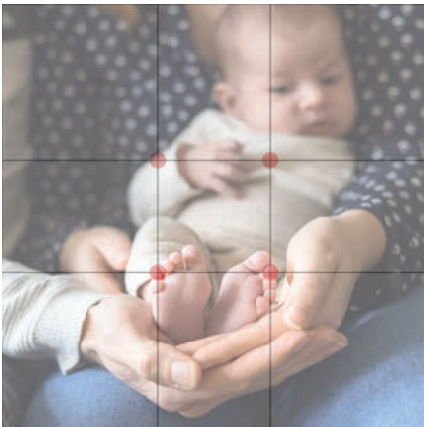
We starten dit hoofdstuk over een goede compositie bij portretten met een aantal praktijkvoorbeelden. Kijk goed naar de foto's, lees de tekst erbij en leer van de compositieregels en -hulpmiddelen die (wel of juist niet) zijn toegepast.

← Een zelfportret met een nagenoeg centrale compositie. Dat komt mede (of zelfs vooral) doordat er met hoge contrasten wordt gewerkt en we maar een gedeelte van het model in beeld zien, terwijl de achtergrond volledig onzichtbaar is gemaakt. Extra knap is dat dit met alleen daglicht is gedaan en er dus geen studioflitsers aan te pas zijn gekomen. Wel zijn delen van het beeld bewust donkerder gemaakt in de nabewerking, maar daar is bijna niet aan te ontkomen bij het gebruik van natuurlijk licht.

De camera die we als attribuut in beeld zien, bevindt zich in het beeldcentrum. Samen met de hand en ontblote schouderpartij leidt dit ons naar het gezicht. Het haar langs zij zorgt voor een mooie overgang, waardoor het heldere gezicht niet plotsklaps overgaat in de inktzwarte achtergrond. Dit verloop verzacht daarmee het contrast flink en zorgt voor meer diepte. De donkere lijn langs het hoofd wordt veroorzaakt door een hoed die je niet op de foto terugziet. Bedenk tot slot dat dit allemaal door één persoon is bedacht én in beeld gebracht.

Jaleesa Koelen (@jaleesakoelen)

CANON R6 • ISO 3200 • F 4 • 1/160 SEC • 35 MM

HEEL KNAP
IS DAT DE
PORTRET-
FOTO MET
SLECHTS
DAGLICHT
GEMAAKT IS

↓ De handen van beide ouders met die superlieve kleine voetjes ertussen, trekken direct de aandacht. Dat is bij dit type newbornfoto essentieel om de kwetsbaarheid en schaalgrootte in beeld te brengen. Hier is de scherpstelling dan ook volledig op afgestemd. Daarna dwaalt de blik vanzelf af naar het gezicht van de baby op de achtergrond; dat al wat meer vervaagd, maar nog steeds prima herkenbaar is. Dat is prima, want helemaal onscherp wil je dit natuurlijk niet hebben. Het lichtere rompertje laat de baby goed afsteken tegen de donkerdere kleding van de moeder.

De babyvoetjes zijn centraal geplaatst, met de teentjes op de onderste horizontale lijn van de gulden snede. De lichtgekleurde mouw links werkt als een extra ondersteunende inleidende lijn. Het babyhandje bevindt zich bij de bovenste horizontale lijn.

Doordat er op de rechterzijde van het gezicht van de baby (voor de kijkers links) een streep licht valt, wordt je blik op een natuurlijke manier van de scherpe voetjes, via het lijfje naar het hoofd getrokken, waarna je het volledige gezichtje in je opneemt.

Lisette Moetewiel (@lisettemoetewiel)

CANON RP • ISO 5000 • F 2,8 • 1/320 SEC • 50 MM

↑ Een kind samen met een dier, zoals een paard, vastleggen, maakt het nog ingewikkelder om je compositie perfect te krijgen. Het daagt je uit om razendsnel het juiste moment te vangen, voordat het alweer vervlogen is. Hier is dat perfect gelukt. De lijnen van het paard leiden de aandacht als vanzelf naar het jonge model. Ook de donkere tinten van het paard zorgen ervoor dat het kind er echt uitspringt en tot hoofdonderwerp wordt uitgeroepen.

Je oog volgt de rondingen van het paard, waardoor je met een fraaie boog via de nek, het hoofd en de donkere manen als vanzelf bij het gezicht van het poserende kind uitkomt. Dat is meteen ook het helderste gedeelte van de foto waarmee dit sterk de aandacht trekt. De overwegend oranjebruine tinten zorgen voor eenheid in het beeld en de bijpassende achtergrond is neutraal genoeg om niet af te leiden. Een oog van zowel het kind als het paard valt samen met een lijn van de driehoekmethode, als we naar de gulden snede kijken, geldt dit alleen voor het kind.

Natascha Meijndershagen (@romanceshoots)

NIKON Z 6 · ISO 800 · F 2,8 · 1/200 SEC · 85 MM

→ Een foto met ingetogen (grijs)tinten en een boterzacht contrast. Doordat het model links van het midden is geplaatst en er veel ruimte is vrijgelaten in de kijkrichting, straalt de foto rust uit. Hiermee voorkom je ook dat het model als het ware wat ongemakkelijk tegen de fotorand aan zit te staren.

De plaatsing van de ellebogen op het tafelblad en de gevouwen handen vormen samen een driehoek of pijl die naar het gezicht wijst. Handen en gezicht zijn meteen ook de helderste en daarmee opvallendste delen van de foto. De rest van het beeld is ingetogen en de achtergrond valt zelfs bijna volledig weg, maar wel zonder dat we naar een gapend zwart gat lijken te kijken. Er zijn twee flitsers gebruikt om het model goed uit te lichten. Een striplight linksachter zorgt ervoor dat het model loskomt van de achtergrond, voegt een oplichtend randje toe langs de linkerarm en het hoofd en voorkomt dat die zijde van het gezicht zich in diepe schaduwen bevindt. Een kleine beauty-dish met grid rechtsboven vormt de hoofdverlichting.

Hille Monster (@hille_zoom)

CANON R5 · ISO 100 · F 8 · 1/200 SEC · 50 MM

RUIMTE VRIJLATEN IN DE KIJKRICHTING STRAALT RUST UIT

← In deze foto is het prettig dat het model niet in het midden van het beeld geplaatst is. De rechterkant van de foto is wat 'gesloten' door de donkere achtergrond en doordat de armen van het model zich daar bevinden. De aandacht wordt daardoor meer naar de linkerkant van het beeld en naar het model getrokken. De horizontale lijnen van het heldere kozijn aan de linkerkant wijzen door de perspectivische vertekening allemaal naar het model. Net als de inleidende lijn die links onderin bij de rugleuning van de stoel het beeld inloopt, om daarna via het tafelblad en de armen met een steile boog uit te komen bij het gezicht.

De tafel is leeg gelaten, de muur op de achtergrond is voldoende donker en neutraal en ook achter de raampjes is niets te zien dat onbedoeld de aandacht kan weggleiden van het hoofdonderwerp. Ook het focuspunt en de gekozen scherptediepte helpen hieraan mee. Verder heeft de achtergrond een afwijkende kleurstelling vergeleken met de voorgrond en het onderwerp.

Model: Suzanne van Eck.

Bram van Dal (@bvdv)

CANON 5D III • ISO 500 • F 2 • 1/180 SEC • 85 MM

Compositie bij portretten

Slimme, doordachte keuzes zijn bij het maken van een portret onontbeerlijk. Niet alleen de modelkeuze, maar ook de compositie, diafragma, objectiefkeuze en inkadering maken het verschil tussen een gemiddeld portret en een topportret.

Technische fase

Op het moment dat je met je model op locatie staat, maak je als fotograaf een aantal keuzes. Hoe zorg je dat niets afleidt van je model en dat de kijker direct naar het model wordt geleid? Hoe voorkom je

dat een model vervormd in beeld komt? En hoe leg je de scherpte en onscherpte precies op de juiste plekken? Allemaal zaken die je regelt in de eerste, technische fase. Het is goed deze fase te scheiden van de

tweede: de sociale omgang met je model. Als je namelijk de hele shoot bezig blijft met instellen en veranderen van de techniek, leidt dat niet alleen tot stress bij jezelf: je model wordt er ook onzeker van. Het credo is dan ook: stel alles wat

1 De ogen en mond van dit portret lopen over de lijnen van de compositieregel van de gulden snede.

Maike Kampert
(@maaikekampert)

CANON 5D III · ISO 500 · F 2,8 ·
1/800 SEC · 135 MM

2 Een mooi voorbeeld van een ten voeten uit portret. De kleding van de jongen en de omgeving vertellen een verhaal, dus is het relevant het hele lichaam te tonen.

Nick Teheux (@nickman)

CANON 5D III · ISO 100 · F 5,6 ·
1/400 SEC · 38 MM

Hulplijnen op je camera

→ In je cameramenu zit meestal de optie om een grid aan te zetten. Op een deel van de camera's kun je hierbij ook andere grids kiezen dan alleen de regel van derden. Kijk in de gebruiksaanwijzing of zoek op Google even welke opties jouw camera allemaal heeft.

er in te stellen valt eerst goed in en ga dan pas de interactie aan met je model.

Compositie

Allereerst is het belangrijk dat je de goede compositie kiest bij het vastleggen van je model. Wil je een portret met context of een puur portret van alleen het gezicht? Als je de achtergrond mee laat doen, heb je meer met compositiekeuzes te maken. Zo kun je perspectief gebruiken in de achtergrond. Stel je model op in een lange gang en alle lijnen lijken naar het model te lopen. We noemen dit inleidende lijnen. Ze wijzen naar het model, zodat je ook direct die richting op kijkt.

Als je op tv naar het journaal kijkt, zul je de geïnterviewde ook vaak in zo'n lange gang zien staan. De cameraman gebruikt dan inleidende lijnen voor zijn compositie.

25%

Een andere regel die erg goed werkt bij portretten, is de gulden spiraal. Voor meer uitleg blader je even terug naar hoofdstuk 2. Leg je vier van deze spiralen over je beeld, dan heb je vier punten, telkens op

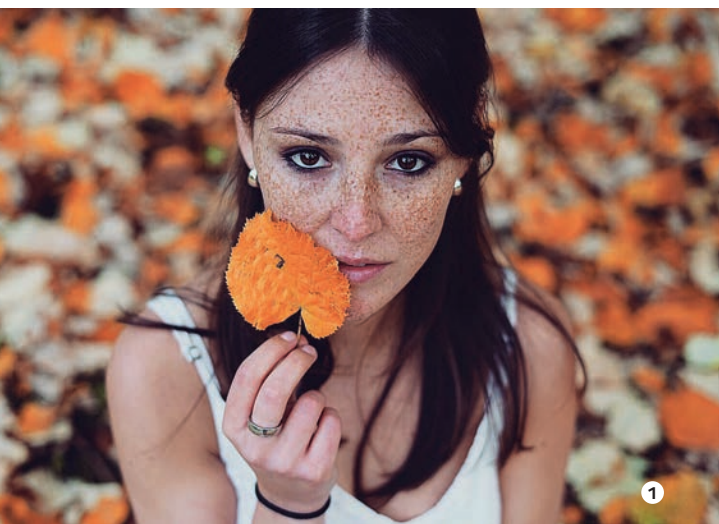

25% van de hoek van het beeld. Wetenschappers hebben ooit onderzocht dat je oog een beeld het eerste op deze plekken scant. Bij een portret kun je dus het best de ogen of (bij een ruimer portret) het gezicht van je model op deze punten leggen. Als je dit goed doet,

heb je aan de andere kant van het beeld ruimte over om iets op de achtergrond te plaatsen.

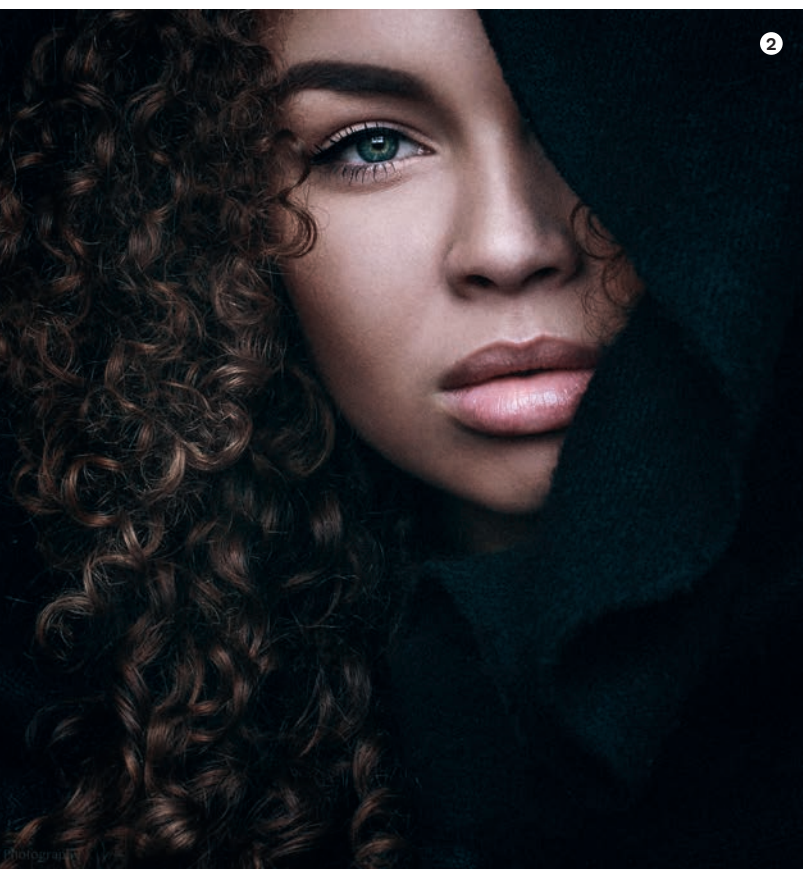
Driehoeksverhouding

Bij een portret zonder context zijn de mogelijkheden wat beperkter. Vaak kun je dan werken

BIJ EEN PORTRET KUN JE SYMMETRIE ACCENTUEREN

met geometrische vormen. De driehoeksverhouding in een gezicht is daar een goed voorbeeld van. De ogen en mond vormen samen die driehoek. Als kijker is het prettig een geometrische vorm te vinden in het beeld. Dat kan ook een vierkant of cirkel zijn. Zoek er bewust naar als je een close portret maakt. De vorm kun je ook creëren door een accessoire te gebruiken, bijvoorbeeld een hoed of sjaal. Bij een close-upportret kun je ook de symmetrie accentueren. Je hebt al twee ogen, waardoor het beeld al gauw enige symmetrie vertoont. Als je dit aanzet door de haardracht aan twee kanten hetzelfde te houden, de handen op dezelfde manier te plaatsen en het model recht in de camera te laten kijken, is je symmetrische plaatje compleet.

Gesloten kader

Zijdelings verbonden met de compositie is de uitsnede van een portret. Bij een portret met achtergrond kies je vaak voor een totaal of half totaal beeld. Op een totaaluitsnede staan zowel het hoofd als de voeten, een half totaal begint boven de heupen. Deze uitsneden gebruik je vooral als je een modisch of weids beeld wilt maken, waarin alles van de persoon zichtbaar moet zijn.

Als je dichterbij gaat werken, krijg je een ander effect. Je kruipt letterlijk en figuurlijk op de huid, waardoor je foto intiemer wordt. Het karakter

❶ Door het model van boven te fotograferen krijgt het iets kwetsbaars, zeker in combinatie met de blik in de ogen.

Kaylee van Haften
([kayleesfotografie](#))

SONY A7 · ISO 200 · F 2,5 ·
1/100 SEC · 50 MM

❷ Door de bovenkant van het hoofd aan te snijden en de doek rechts, is er in deze foto sprake van een open kader. Dat levert een spannend beeld op.

Rosalie Van den Kerckhove
([rose-78](#))
CANON 400D · ISO 400 · F 4,5 ·
1/160 SEC · 50 MM

❸ Door het gesloten kader lijkt dit meisje op te gaan in haar omgeving, het herfstbos.

Cindy Pronk ([cinnerp](#))
CANON 5D III · ISO 640 · F 2 ·
1/400 SEC · 38 MM

van een persoon is beter te zien als je alleen een gezicht in beeld brengt. Bij een close-up komt er weer een andere keuze om de hoek kijken. Houd ik het kader gesloten of maak ik het open? Bij een gesloten kader sluit je het gezicht op door

de randen van het beeld. Aan alle kanten van het gezicht zit dus ruimte. Meestal is het mooi om bij een close-up de ruimte aan alle kanten min of meer gelijk te houden. Probeer om niet slechts een halve millimeter ruimte over te

houden; de inkadering lijkt dan wat willekeurig. Kies voor een duidelijk gesloten kader óf trek het kader open.

Open kader

Bij de open variant snijd je delen van het gezicht aan. Dat kan aan

de onderkant zijn, maar op gevoel zie je direct dat snijden in hals of kin er vaak wat vreemd uitziet. Aansnijden van het voorhoofd van een persoon is een betere keuze. Je kruipt bovendien nog dichterbij de persoon. Ook heb je minder last van randzaken in de achtergrond, zoals brandslangen, ramen en stoel-leuning. Je beeld wordt cleaner, de impact van de ogen groter. Probeer eens hoe ver je kunt gaan, ook aan de zijkanten kun je soms nog prima snijden. De vraag is: wanneer is het te veel? Je zult zien dat je best ver kunt gaan voordat je echt iets gaat missen.

Standpunt

De volgende keuze die je maakt is het standpunt. Verreweg de meeste portretten worden gemaakt vanaf ooghoogte van het model. Zo creëer je gelijkheid en intimiteit. Soms is het beter een andere hoogte aan te houden. Bij een portret van bovenaf kijk je letterlijk neer op de persoon. Dit kan goed werken, maar de persoon lijkt ook kleiner en minder belangrijk. Het tegenovergestelde geldt voor het standpunt van onderaf. Je kijkt tegen de persoon op, hij lijkt groter en belangrijker. In films wordt dit standpunt vaak gebruikt bij superhelden als Rambo en Mr Bean. Een belangrijk nadeel van een laag standpunt is de kans op een onderkin.

Maak je een portret in opdracht van je model, dan zul je minder vaak van onderen fotograferen. Voor filmposters des te meer.

Objectief

Niets zo vervreemdend als een portret dat je maakt met een

fish-eye-objectief of met een super-telelens. De verhoudingen in het gezicht zijn volledig zoek. Bij een fish-eye lijkt de neus ineens megagroot ten opzichte van de oren, bij een supertele lijken de oren tegen de ogen aan gedrukt. Dit zijn de extremen, maar deze

Bij een foto met context kun je beter meer scherptediepte gebruiken zoals hier gedaan is, waardoor alles duidelijk zichtbaar blijft.

Model: Maarten Dikkens.

Jessica van der Mark

(@jessicavdmark)

CANON 5D II · ISO 250 · F 13 ·

1/125 SEC · 70 MM

effecten werken – zij het in mindere mate – door bij elke groothoek en heel veel teleobjectieven. Grofweg alle brandpunten onder de 50 mm geven vertekening. Als je met een half-size- of aps-c-sensor werkt, is dat onder de 35 mm. De verlengingsfactor is immers 1,5

keer. Daarboven heb je veel minder last van vertekening, totdat je in de extremere telebrandpunten terechtkomt van pakweg boven de 200 mm. Dan vertekent de zijkant van het gezicht, vooral de oren gaan er raar uitzien.

Bottom-line: gebruik een licht

teleobjectief voor een zo natuurlijk mogelijke weergave van je model. Veel portretfotografen werken met prime-objectieven van 50, 85 of 105 mm. Bijkomend voordeel van deze objectieven is dat je niet te dicht op je model staat (zoals met een 24 mm) en niet te ver ervandaan (met

een 500 mm). Je komt zo niet in het persoonlijke aura van je model, maar hoeft ook niet te schreeuwen om aanwijzingen te geven.

Diafragma

Een belangrijk aspect van elk objectief is de grootste lensopening.

1 Dit portret is met een open diafragma gefotografeerd. Er is wel achtergrond aanwezig, maar die leidt niet af door de onscherpte en het krappe kader.

Ron Haak (@jegabber)
CANON 7D · ISO 200 · F 5,6 ·
1/250 SEC · 142 MM

2 Een mooi voorbeeld van hoe je het licht naar je hand kunt zetten in een studio. Model: Cladia Nzeba, mua: Sammy Leitte.

Henny Sep (@sep_zoom)
CANON 5D II · ISO 100 · F 8 ·
1/125 SEC · 93 MM

Bij een kitlens (het bij de camera geleverde zoomobjectief) zal dit op 70 mm rond de F 4 of zelfs F 5,6 zijn. Een lens met een vast brandpunt heeft soms wel F 1,4 of F 1,2 als grootste opening. Dit scheelt licht en je hebt met F 1,4 veel minder scherptediepte dan met F 5,6. Minder scherptediepte betekent – daar komt-ie weer – dat je het oog van de kijker meer kunt sturen. Wij mensen kijken op een foto namelijk eerst naar het scherpe deel. Als dat de ogen zijn, en de oren zijn onscherp, hebben we het doel bereikt.

Portretten maken we dus vaak met een open diafragma. Meer scherptediepte gebruiken we natuurlijk

wel als de achtergrond meedoet in de foto. Als daar het huis of de auto van je model staat, is het vreemd als dat element onherkenbaar wordt door je open diafragma. Draai in dat geval je lensopening dicht.

Blijf kritisch kijken op welk punt iets herkenbaar wordt. Dat is vaak al voordat het helemaal scherp is. Ga dus niet van F 4 direct door naar F 22, maar probeer eerst of F 8 of F 11 ook een bruikbaar resultaat oplevert. Zo speel je met de balans tussen scherpte en herkenbaarheid.

Licht

Als eenmaal alles in de camera goed staat, gaan we naar de andere

omstandigheden kijken. Waar staan we? En meer specifiek, waar komt het licht vandaan? Soms hebben we te dealen met fel zonlicht.

Vooral een zon die rechtstreeks op je model schijnt, geeft grote kans op problemen. Allereerst voelt een model zich niet prettig met die prikkende zon en gaat knijpen met de ogen. Daarnaast krijg je knetterharde schaduwen op het gezicht.

Maar je kunt de situatie 180 graden omdraaien, letterlijk. Ga aan de andere kant van het model staan en het gezicht zal er egaal verlicht uitzien. Van achter zorgt een haarlicht van de zon voor een mooi effect. Wel zal het contrastverschil tussen zonlicht en gezicht groot zijn. Het gezicht kan daardoor op de foto zwart lijken of het haarlicht overbelicht. Dit verschil kun je opheffen door een invulscherm van voren te gebruiken. Tegenwoordig heb je heel handige varianten met handvatten, die je zelf (of je model) makkelijk kunt vasthouden. Je zult verrast zijn door de verbetering in lichtkwaliteit. In de meeste gevallen is het trouwens mooier

Sweet spot

→ Misschien heb je de neiging om je diafragma volledig open te draaien voor een portret. Dit klinkt logisch, maar houd wel rekening met de sweet spot van je objectief. Bij een volledig open diafragma haalt de lens zijn optimale scherpste niet door zaken als 'chromatische aberratie'. Bij een volledig gesloten diafragma krijg je weer met 'diffractie' te maken. Alleen met een opening tussen deze waarden in bereik je optimale scherpste.

Vuistregel is twee stops diaframeren, maar je kunt op internet ook de sweet spot van jouw specifieke objectief opzoeken. Gebruik deze waarde dan telkens als je niet per se een bepaalde scherptediepte wilt. Je scherpste is dan altijd optimaal.

om de zon helemaal te mijden. Schaduwrijk licht is veel zachter en leidt daardoor minder af van waar het echt om gaat: de blik in de ogen van je model. Als je het natuurlijk licht nog effectiever wilt gebruiken, ga dan onder een overkapping staan, bijvoorbeeld een fietsenhok. Het licht komt dan niet meer van alle kanten en daardoor ontstaat een plastische verlichting, met veel licht en schaduwwerking in het gezicht.

Flitslicht

In de studio kun je het licht nog meer naar je hand zetten. Je gebruikt hiervoor flitsers met 'lightshapers'. Dit zijn accessoires die de kwaliteit van het licht

veranderen en meestal verbeteren. Flitskoppen zijn nogal klein en geven daardoor hard licht. Als je er een softbox of paraplu voor plaatst, verbetert de lichtkwaliteit aanzienlijk. Het voordeel van het werken in een studio is het gebrek aan verkeerd vallend licht, het nadeel is dat er geen enkele natuurlijke omgeving of achtergrond aanwezig is. Je zult dus een set moeten bouwen of je beperken tot een close portret.

Het fotograferen in een studio met lichtopstellingen kan hele mooie resultaten opleveren, maar vergt ook wel wat oefening! In de cursus Portretfotografie op de Zoom Academy kun je daar verder mee aan de slag. ■

Portretten bij natuurlijk licht

Naast dat buiten fotograferen heerlijk is, heb je enorm veel mogelijkheden om de prachtigste portretfoto's te maken. Het licht, en daarmee de verlichting van je model, is in de buitenlucht wel sterk afhankelijk van de situatie.

↘ Bij portretfotografie denken we al snel aan een studioportret met kunstlicht. Maar dat is natuurlijk geen verplicht nummer! Buiten heb je veel meer variatiemogelijkheden qua omgeving en achtergrond. Daarentegen moet je

wel goed rekening houden met het aanwezige licht, want daarover heb je niet alle controle.

Naar buiten

Je begint natuurlijk met een model en een locatie die bij dat model past.

Neem jouw model vooral mee naar een leuke plaats of stad, of zoek de vrije natuur op als je dat liever doet. Op een mooie stek aangekomen? Let allereerst op hoe het licht daar valt. Dat is belangrijk voor de plek waarop je de shoot gaat houden.

1 Let op het licht dat op je model valt, maar ook hoe dit licht zich verhoudt tot dat op de achtergrond.

Mirna Tiele (@mirna_zoom)
CANON 6D · ISO 400 · F 2,5 ·
1/320 SEC · 85 MM

2 Je hoeft niet altijd de achtergrond in beeld te brengen, ook niet bij buitenportretten. Soms is een close-up veel sfeervoller.

Chris van den Bergh
(@marchistan)
SONY A7 III · ISO 100 · F 1,4 ·
1/125 SEC · 85 MM

BEWOLKING ZORGT ERVOOR DAT HET LICHT VEEL ZACHTER IS

De stand van de zon

De richting en de intensiteit van het licht buiten zijn afhankelijk van het seizoen. In de zomermaanden komt de zon veel hoger aan de hemel dan in de wintermaanden. In de zomer is het licht harder en komt het meer vanaf boven. Dit kan lelijke schaduwen in het gezicht geven als je mensen fotografeert en het levert grote contrasten op. Op een bewolkte dag werkt de bewolking als een soort groot doek waar het licht doorheen moet, wat het licht veel zachter maakt. Er zijn dan ook nauwelijks schaduwen zichtbaar. Daar kun je goed gebruik van maken! In de winter komen dit soort bewolkte dagen vaker voor.

Het licht komt midden op de dag dan ook wat meer vanaf de zijkant. Natuurlijk maakt de tijd van de dag eveneens veel verschil. Rond zonsopkomst en zonsondergang staat de zon laag en heb je zachter licht.

Model en achtergrond

Staat jouw model beschut in de schaduw, terwijl de zon op de gevels of de bossen op de achtergrond brandt? Dat geeft een groot contrast. Voorkom dat jouw model in een donkere schim verandert, bijvoorbeeld door met behulp van de belichtingscompensatie één of twee stops over te belichten. Zo komt het model goed belicht en herkenbaar op de foto. De achtergrond wordt nu wel extra licht. Als je die laat vervagen via een kleinere scherptediepte (groot diafragma, dus laag F-getal), gebruik je dat effect als sfeerelement en steekt jouw model extra goed af. Andersom kan ook. Het model staat

goed in het licht, terwijl het landschap of een straatje op de achtergrond minder licht vangt. Ditmaal belicht je korter, om te voorkomen dat het gezicht of een lichtgekleurd kledingstuk overbelicht raakt. De achtergrond wordt hierdoor nog donkerder. Ook nu trekt je model alle aandacht naar zich toe.

Uit de zon

Op een zonnige dag kun je het best proberen een schaduwplek op te zoeken voor je shoot. Voor een portretfoto is het volle zonlicht namelijk niet ideaal. Kijkt iemand tegen de zon in, dan moet hij of zij de ogen tot spleetjes knijpen om nog iets te kunnen zien. Ook ontstaan er harde schaduwen bij de ogen en onder de neus en kin. In de schaduw openen de ogen van je model zich, zijn de pupillen groter en beter te zien, en dankzij het zachte schaduwlicht vallen eventuele oneffenheden in iemands gezicht minder op.

1 Het licht is mooi egaal, waarschijnlijk dus een bewolkt moment. Je kunt in de nabewerking een kleurzweem toevoegen voor een extra dromerige sfeer.

Lory van der Neut
([bloempje76](#))

CANON 6D · ISO 400 · F 2,8 ·
1/800 SEC · 70 MM

2 Fotografeer je overdag bij aardig wat zon, plaats je model dan zo dat het gezicht zich in de schaduw bevindt zodat daar geen lichtvlekken ontstaan.

Jacqueline Uiterloo
([jacquelineuiterloo](#))

CANON 5D III · ISO 250 · F 2 ·
1/640 SEC · 85 MM

EEN MINIEME BEWEGING VAN JOU OF JE MODEL KAN AL VOOR EEN WERELD VAN VERSCHIL ZORGEN

Sprankelende tegenlichtfoto's

Je kunt het zonlicht ook in je voordeel gebruiken. Dit gaat vooral goed als de zon flink wat lager staat. Het zogenaamde gouden uur – dus de periode direct na zonsopkomst en pal voor zonsondergang – is hier perfect voor. In de winter staat de zon in ons land een flink stuk lager aan de hemel. Dus trek er vanaf het najaar vooral al wat eerder op uit om foto's te maken. Het licht is dan

aanzienlijk zachter en warmer dan in de zomermaanden.

Laat je dit lage licht vanachter je model vandaan komen, dan wordt hij of zij als het ware in een warme gloed verpakt en licht het haar prachtig op. Ook nu belicht je zodanig dat je model goed op de foto komt. Wel kan de achtergrond 'te licht' worden.

Strijklicht

Laat het zonlicht ook eens vanuit een hoek op je model vallen. Zolang

de zon niet hoog aan de hemel staat, ontstaat er strijklicht. Eén zijde van je model vangt direct zonlicht, terwijl de andere zijde grotendeels in de schaduw blijft. Hiermee breng je contrast aan en ontstaat er meer dieptewerking. Door op deze manier te spelen met licht en schaduw maak je een spannende foto om naar te kijken. Het is belangrijk dat je model precies de juiste positie inneemt, maar ook dat jijzelf op de goede plek staat. Geef je model daarom continu aanwijzingen hoe hij of zij het lichaam of het hoofd moet draaien, en beweeg ondertussen ook zelf langs je model. Let hierbij op hoe de lichtval en de schaduwwerking verandert. Een minieme beweging van jou of je model kan een wereld van verschil geven! ■

Portret

Test jezelf

OPDRACHT 1

Fotografeer een persoon vanaf vier afstanden. Vraag iemand om voor je model te staan. Dat mag gewoon een bekende zijn. Fotografeer deze persoon nu vanaf vier verschillende afstanden. Maak bijvoorbeeld een totaalbeeld, een halftotaal, een foto van alleen het gezicht met schouders en een echte close-up. Bekijk achteraf welke afstand je het mooist vindt, en ga dan verder met opdracht 2.

OPDRACHT 2

Fotografeer een persoon op vier manieren. Ga verder met afstand die je zojuist gekozen hebt. Maak nu vier totaal verschillende composities vanaf deze afstand. Bijvoorbeeld een centrale compositie, een waarbij je de gulden snede gebruikt enzovoort. Probeer tijdens het fotograferen de uitsnede al perfect te maken, zodat je dit niet in de nabewerking nog moet doen.

MEERKEUZE

- 1 Hoe noem je het als je bij een portret zó close gaat, dat er delen van het gezicht 'weggesneden' worden?
 - A Open kader.
 - B Gesloten kader.
- 2 Welke brandpuntsafstand (omgerekend naar fullframe) kun je het best gebruiken voor een zo natuurlijk mogelijke weergave van je model?
 - A Groothoek, bijvoorbeeld 18 mm.
 - B Standaard, bijvoorbeeld 35 mm.
 - C Licht tele, bijvoorbeeld 80 mm.

1, A, 2, C.

DE JUISTE ANTWOORDEN

HOOFDSTUK 8

Macro

Macro in de praktijk

We starten dit hoofdstuk over een goede compositie bij macrofotografie met een aantal praktijkvoorbeelden. Kijk goed naar de foto's, lees de tekst erbij en leer van de compositieregels en -hulpmiddelen die (wel of juist niet) zijn toegepast.

→ Allereerst valt de groene kikker samen met de bol direct op vanwege het contrasterende oranje op de achtergrond. Verder vormen de bokeh-balletjes een mooi natuurlijk kader rondom het onderwerp. Via de steel en de bol kom je daardoor bij het kikkertje uit en je oog blijft daar in de buurt rondhangen omdat het als het ware vastgehouden wordt onder de boog van bolletjes. Met een beetje fantasie wekt het kroontje van de bol al dan niet onbewust de indruk dat deze kikker daadwerkelijk in een prins kan veranderen.

Hoewel de bol centraal in beeld staat, is het geen centrale compositie. Hiervoor zit de kikker te veel naar de zijkant en staat de bol te scheef op de steel. Maar kijken we naar de driehoeksmethode, dan zie je waarom deze compositie zo fraai werkt. Dan zit het meest prominente oog namelijk exact op het snijpunt van twee diagonalen en dat maakt het krachtig. Je aandacht gaat gelijk naar dit punt. De kikker hangt ook ongeveer net zo scheef als de diagonale lijn. De bovenste en onderste kleine driehoeken zijn in deze compositie rustig gehouden en trekken geen aandacht.

Betty Zijlstra (📧 betty-zijlstra)

CANON 6D II · ISO 200 · F 4 · 1/125 SEC · 100 MM

← Het lange groene blad is een duidelijke inleidende lijn die het oog van de kijker rechtstreeks naar de kleurrijke tulp dirigeert. Bij de regel van derden doorkruist dit spitse blad het kruispunt links onderin, en het lichtste punt van de tulpenblaadjes bevindt zich op het snijpunt rechts bovenin.

De compositie zoals je die hier ziet, is volledig uitgedacht en vervolgens opgebouwd in een ministudio. De bloem is in een vaasje zonder water geplaatst en enkele dagen met rust gelaten om de tulp uit te drogen en de tulpenbladen te laten omkrullen. De vervaagde omgeving in bijpassende kleuren is een A4-foto, speciaal gemaakt om als achtergrond dienst te doen.

De scherptediepte is vervolgens zo gekozen dat de bloem ondanks het macro-objectief goed scherp is en tegelijkertijd loskomt van de achtergrond. Het vaasje is donker genoeg zodat het amper opvalt. Het verlichte randje voorkomt dat de tulp in het luchtledige lijkt te zweven.

Emiel Schalck (📧 mielke)

CANON 70D · ISO 100 · F 14 · 0,6 SEC · 60 MM

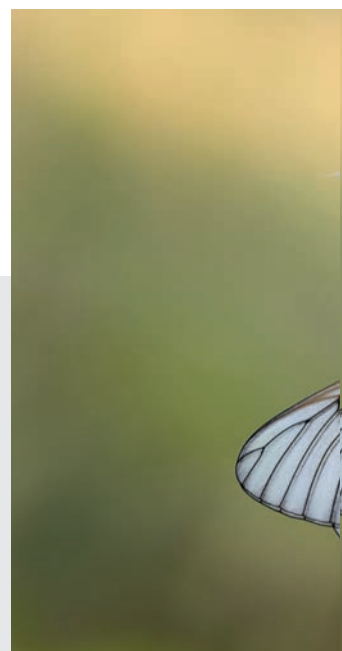
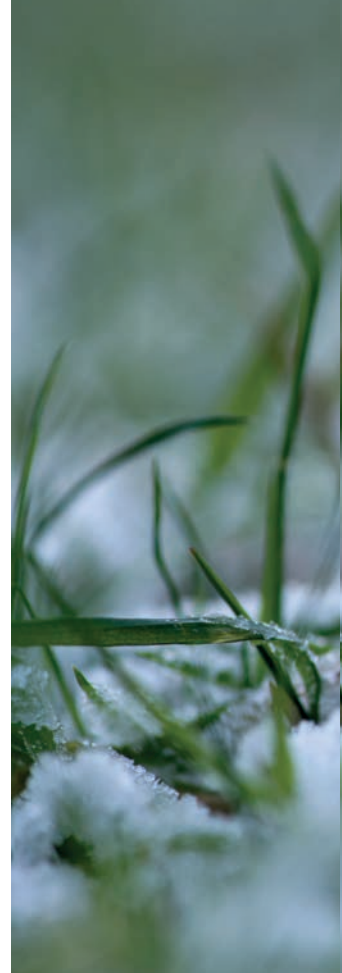

↑ De bloem komt goed los dankzij de wazige achtergrond, terwijl de zachte groentinten van de omgeving tegelijkertijd perfect aansluiten op de groene gedeelten van het hoofdonderwerp. Dat zorgt voor een fraai en vrij zacht contrast. De bloem komt los van de omgeving, maar gaat er tegelijkertijd ook zijdeacht in op. Vooraf heeft de fotografe deze bloem van alle kanten bekeken en hierbij ook goed gelet op wat er in de achtergrond te zien is. Vanuit het gekozen standpunt vormen zowel de vorm van de bloem als de kraag van omhoog krullende takjes een krachtige compositie. Al die gebogen takjes leiden je blik feilloos naar de kleurrijke bloem in het midden.

Het geheel helt lichtjes naar rechts, waardoor het prettig is dat er aan die zijde wat meer ruimte is vrijgelaten om het geheel te laten 'ademen'. De scherpte ligt precies goed, wat vanwege de wind nog best een uitdaging geweest moet zijn, en de beperkte scherptediepte voorkomt dat de omgeving afleidt.

Mirrian Kramer (@mirkramer)

CANON 6D II · ISO 1250 · F 4,5 · 1/125 SEC · 100 MM

→ Deze compositie is zo opgebouwd dat onze blik als vanzelf diagonaal van de ene vlinder naar de tweede vlinder dwaalt. Extra leuk is dat het pluisje in de bijpassende witte kleur vervolgens eigenwijs een andere kant op wijst, maar hierbij wel netjes de kijkrichting van de tweede vlinder volgt. Het is knap dat alle drie de deelonderwerpen volledig scherp zijn. Dat is alleen mogelijk door de lens precies loodrecht op dit tafereeltje te richten. Want sta je er ook maar iets schuin voor, dan is de ene vlinder haarscherp en de andere al een stuk onscherper.

Tegelijkertijd is het toestel schuin gedraaid om de diagonale lijn tussen de vlinders te krijgen. Het diafragma is zo gekozen dat de vlinders en het pluisje mooi scherp zijn, terwijl de achtergrond vervaagt tot een kleurige waas. Ook dit geeft een mooi contrast, gezien de lichtgekleurde vlinders en pluis. De vlinders bevinden zich op kruispunten van de regel van derden, terwijl de pluis als een satellietshotel op het oneindige gericht lijkt. De richting van het pluisje valt opvallend mooi samen met lijnen van de diagonaalmethode.

François Possen (@francoisp)

CANON 7D II · ISO 200 · F 4,5 · 1/125 SEC · 150 MM

↑ Door vanuit een extra laag standpunt te fotograferen, ontstaat er een volledig onscherpe voorgrond als aanvulling op de vervaagde achtergrond. Ertussenin bevindt zich een smalle reep scherpste waarin de twee hoofdrolspelers van deze foto schitteren. Ondanks dit alles is slechts een fractie van de paddenstoelen en de minuscule ijskristallen die zich erop gehecht hebben echt scherp. Dat is helaas onvermijdelijk met een 105mm-macrolens op deze korte scherpstelafstand, tenzij je terugvalt op technieken als focus stacking. De smalle strook met scherpste zorgt voor extra dieptewerking in het beeld en de achtergrond is rustig genoeg om niet af te leiden van de paddenstoeltjes. Verder is het leuk dat ze niet allebei dezelfde grootte hebben. Het grote exemplaar trekt het meest de aandacht. Niet alleen door het formaat, maar ook door de plaatsing: deze hele paddenstoel valt op de rechter verticale lijn van de regel van derden, met de hoed van de paddenstoel op het kruispunt rechts bovenin.

Cemal Kazankaya (@cemalkazankaya)

NIKON D800 · ISO 400 · F 8 · 1/250 SEC · 105 MM

1

Compositie bij macrofoto's

Je kunt op allerlei plekken aan de slag met macrofotografie. Dat kan al gewoon in je eigen achtertuin, want daar leven vermoedelijk allerlei insecten. Je kunt ook bijvoorbeeld naar het bos gaan. Zeker in het najaar kun je je daar helemaal uitleven op paddenstoelen.

Hoe maak je nu de mooiste macrofoto's? Daarvoor is meer nodig dan alleen een goede compositie. Het begint al bij je voorbereiding, bijvoorbeeld door je in te lezen in het onderwerp dat je wilt gaan fotograferen. We zoomen in dit onderdeel in op twee onderwerpen: paddenstoelen en insecten.

Wanneer op pad?

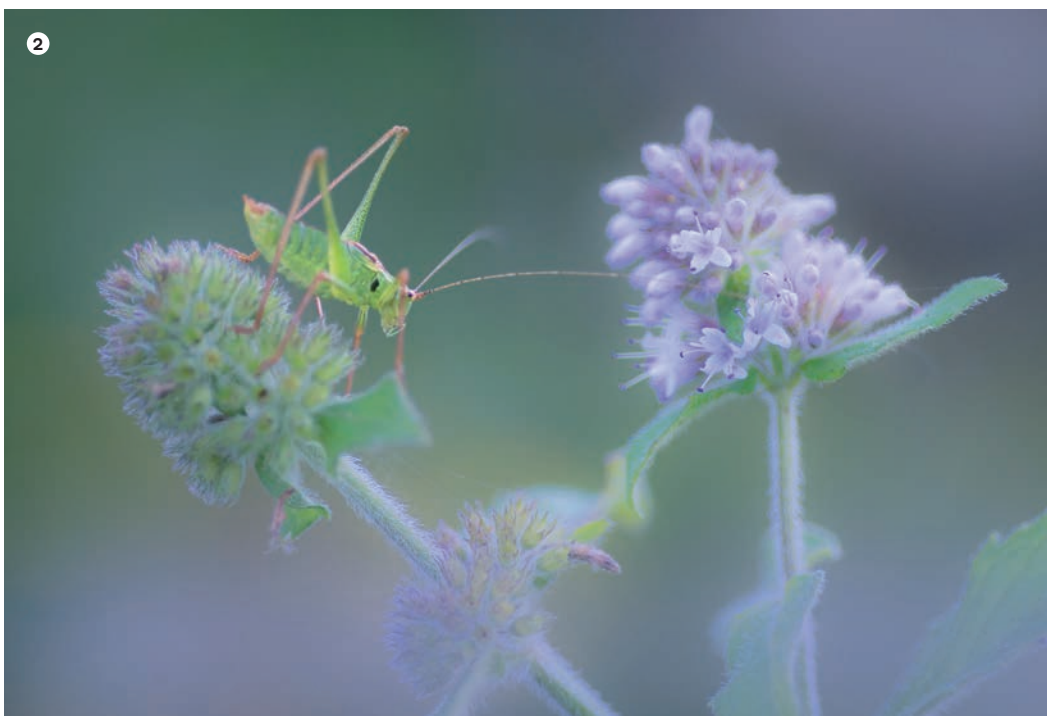
Je kunt op elk moment in het jaar op pad om macrofoto's te maken. Toch zijn bij fotograferen bepaalde momenten van het jaar favoriet. Zodra de eerste voorjaarsbloeiers tevoorschijn zijn gekomen, zien we ook al de eerste insecten rondvliegen. Vooral bijen zijn er dan vroeg bij om op zoek te gaan naar nectar. Maar zodra het voorjaar

echt op gang is gekomen en er weer volop planten bloeien, barst het helemaal los in de insectenwereld. Als je allerlei verschillende insecten wilt fotograferen, is een stukje natuur met veel bloeiende planten de 'place to be'. Veel insecten zijn namelijk op zoek naar voedsel met veel calorieën, en dat vinden ze bij planten, in de vorm van nectar. Wil je paddenstoelen fotograferen, dan kun je het best in de herfst op pad gaan. Je kunt dan de meeste soorten vinden. Voor paddenstoelen is het weer eveneens een belangrijke factor. Om schimmeldraden te kunnen vormen, moet de grond donker en vochtig zijn. Ga maar eens het bos in nadat het een paar dagen flink geregend heeft. Meestal schieten ze dan letterlijk als paddenstoelen uit de grond.

Objectief

In principe is ieder objectief geschikt om close-ups mee te maken. De sfeer die je kunt creëren, is daarentegen per objectief totaal verschillend. We raden aan om gebruik te maken van een macrolens. Met de juiste instellingen laat die je onderwerp loskomen van de omgeving. Hierdoor krijgt jouw onderwerp, of dat nu een paddenstoel of een insect is, ook in een drukke of kleurrijke omgeving de juiste aandacht. Bij een 60mm-objectief moet je rekening houden met de kortere brandpuntsafstand. De beeldhoek is groot, waardoor er meer van de omgeving zichtbaar is. Je moet hierbij ook vrij dicht op je onderwerp kruipen, wat bij insecten niet altijd lukt: veel soorten zullen dan wegvliegen. Bij gebruik van een

2

1 Als je heel vroeg op pad gaat, kan de libel nog niet vliegen door de dauw.

Arjo van Dijk (@arjovandijk)

SONY A7 II · ISO 100 · F 2,8 ·
1/400 SEC · 90 MM

2 Deze foto van een sprinkhaan is gemaakt met een prime macro-objectief van 90 mm.

Marjolein van Hekke

(@vanhekke_zoom)

SONY A77 II · ISO 200 · F 2,8 ·
1/125 SEC · 90 MM

100mm- of 180mm-macrolens ligt de klemtoon meer op het onderwerp en kun je meer afstand houden.

Camera-instellingen

Vaak kiezen gevorderde fotografen voor de manuele stand (M-stand) om macrofoto's te maken. Maar je kunt, zeker bij stilstaande onderwerpen, ook voor de A/Av-stand kiezen. Deze stand, ook wel diafragmavoorkeuze genoemd, geeft je de mogelijkheid om zelf de scherptediepte te bepalen en laat de sluitertijd aan de camera over.

Vaak is het verstandig om te werken met handmatige scherpstelling. Het onderwerp is in de meeste gevallen dusdanig klein dat je beter zelf kunt bepalen waar het scherptepunt komt te liggen. Je kunt hierbij gebruikmaken van inzoomen in live-view en, als je camera dat heeft, ook van focus peaking. Hierbij zie je in beeld welke delen van de foto scherp zijn. Door te spelen met de scherptediepte creëer je sfeer en vertel je een verhaal. Om ruis te voorkomen, kun je het best een lage iso-waarde gebruiken.

Compositie

Veel mooie macrofoto's worden, bewust of onbewust, gemaakt op basis van de gulden snede of de regel van derden. Hierdoor creëer je rust in het beeld en zorg je automatisch voor ordening, zodat alle elementen samensmelten tot één geheel.

Zorg ervoor dat je de compositie al bepaalt nog vóórdat je de camera opstelt, gewoon in het veld, eventueel met behulp van live-view. Zo voorkom je dat je in de nabewerking nog een uitsnede moet maken. Een voordeel van live-view is dat je de 3D-realiteit alvast tweedimensionaal kunt laten weergeven. Zo is het makkelijker om de elementen in de compositie te ordenen en evenwicht te creëren. Het bepalen van de juiste

HET BEPALEN VAN DE JUISTE COMPOSITIE IS EEN GEVOELSKWESTIE

❶ Hommels zijn door hun behaarde lichaam de knuffelbeesten onder de insecten. Door scherp te stellen op bloemen die ze bezoeken, kun je ze vaak ook vliegend vastleggen.
Jelle Oepts (@ikjel)
 CANON 7D II · ISO 250 · F 7,1 · 1/1000 SEC · 60 MM

❷ Het onderwerp gaat hier qua kleur op in de omgeving en achtergrond, maar springt er toch uit door de scherpste.
Birgitte Bergman
 (@birgitte61)
 SONY A58 · ISO 400 · F 2,8 · 1/250 SEC · 90 MM

❸ Om zo'n foto te kunnen maken, heb je een goed zicht op de ondergaande zon nodig en dan moet je net zolang wachten totdat deze bijna onder gaat, anders zal de zon al snel uitblijven.
Gertjan Ketelaars
 (@gertjanketel)
 CANON 5D II · ISO 100 · F 4,5 · 1/1000 SEC · 180 MM

compositie is een gevoelskwestie. Het beeld moet kloppen en een verhaal vertellen. Hier geldt de regel 'less is more': probeer altijd de eenvoud in het beeld op te zoeken. Prikkel de kijker door een afwijkende compositie of maak het beeld herkenbaar. Zoek symmetrie, bepaalde patronen of een bepaald ritme in de compositie. Wees niet bang om afstand te nemen van het onderwerp, maar houd wel in de gaten dat je onderwerp het hoofdonderwerp van het totaalplaatje vormt. Realiseer je dat bij macrofotografie de achtergrond even belangrijk is als je onderwerp! De perfecte macrofoto vertelt een verhaal, boeit de kijker en zorgt ervoor dat er een surrealistische wereld gecreëerd wordt. Wat macrofoto's zo fascinerend maakt,

is namelijk dat de kijker dingen zo veel groter ziet dan normaal, en met zo veel meer details. Het beste advies is om zo creatief mogelijk te kijken naar

de compositie. Neem daarvoor afstand van je onderwerp, bekijk het vanuit verschillende hoeken, maak gebruik van de omgeving enzovoort.

1 Laat je verrassen! Op zoek naar hele kleine zwammetjes viel het oog ineens op dit hele kleine slakje op een herfstblad.
Daan de Vos (@daan-de-vos)
CANON 50D · ISO 100 · F 2,8 · 1/40 SEC · 100 MM

2 Neem de tijd om op zoek te gaan naar het mooiste standpunt. Doe wel rustig aan: sprinkhanen hebben de neiging om snel weg te springen.
Marij Wagenaars
(@marijke1234)
OLYMPUS E-M5 · ISO 200 · F 3,5 · 1/100 SEC · 60 MM

Achtergrond en kleur

Let bij het maken van macrofoto's altijd goed op je achtergrond. Die moet niet te rommelig zijn. Je kunt natuurlijk een kleine scherptediepte gebruiken om de achtergrond te vervagen, maar bij een echt drukke achtergrond werkt ook dat niet altijd goed. Soms moet je een ander standpunt zoeken. Ook moet de achtergrond je onderwerp versterken. Dat kan door te zoeken naar contrasterende kleuren, die werken altijd goed om een onderwerp te benadrukken. Als je door toevoeging van een kleur een sterk contrast aanbrengt, blijft de kijker geboeid. Door juist aangrenzende kleuren te gebruiken, kun je het onderwerp in de compositie laten opgaan in de omgeving, zodat het onderwerp deel uitmaakt van het geheel zonder dat het daarin verdwijnt.

BEN JE OP ZOEK NAAR PADDENSTOELEN, GEBRUIK DAN OOK JE NEUS

Wel of geen statief

Of je een statief moet gebruiken, is afhankelijk van de situatie. Een statief zorgt voor een goede stabiliteit, waardoor je bij niet-bewegende onderwerpen een lange sluitertijd kunt gebruiken. Zo kun je ook in een vrij donkere omgeving aan de slag. Wil je een beetje flexibel zijn en makkelijk van standpunt of compositie kunnen veranderen, laat het statief dan achterwege. Let dan wel op dat je geen lange sluitertijd gebruikt.

VIER PRAKTISCHE TIPS

We geven je tot slot vier praktische tips om je macrofoto's uit te laten groeien tot succesvolle, krachtige beelden.

1 Leer je onderwerp kennen

Door vooraf meer kennis in te winnen over het onderwerp dat jij wilt gaan fotograferen, maak je bijna altijd betere foto's.

Wil je bijvoorbeeld vlinders gaan fotograferen, dan zul je er bij het inlezen achterkomen dat je voor deze diersoort het best 's morgens vroeg op pad kunt gaan, omdat de vlinders dan nog niet weg kunnen vliegen door de dauw op hun vleugels. En lees je je in over bepaalde soorten paddenstoelen, dan leer je waar je ze precies kunt vinden en in welke tijd van het jaar je het best op pad kunt gaan.

2 Gebruik je zintuigen

Op het moment dat je op pad bent, moet je vooral goed om je heen kijken. Loop heel langzaam en blijf af en toe eens vijf minuten op één plek om op zoek te gaan naar mooie details of de kleinste bewoners van de natuur. Ben je op zoek naar paddenstoelen, gebruik dan ook je neus. Veel paddenstoelen scheiden een bepaalde geur uit. Let daar maar eens op. Zo heeft bijvoorbeeld de grote parasolzwam een nootachtige geur en scheidt de stinkzwam – de naam zegt het

al – een stinkende vloeistof uit waar vliegen op afkomen.

3 Gestrekt tussen de blaadjes

De mooiste macro-onderwerpen vind je vaak dicht bij de grond. Voor het mooiste effect zul je dan ook erg laag bij de grond moeten fotograferen. Wees niet bang om vies te worden, of neem een vuilniszak mee om op te gaan liggen.

4 Neem de tijd

Het fijne aan macrofotografie is dat

je vaak lekker de tijd kunt nemen. Veel insecten bewegen op de vroege ochtend helemaal niet, of nog niet zo vlug. Je kunt hierdoor rustig op zoek gaan naar de mooiste achtergrond en compositie, door (wel op wat afstand) een rondje rondom je onderwerp te lopen. Neem ook rustig de tijd om de omgeving te verkennen. Misschien bevindt zich op een grassprietje verderop een nog veel mooier exemplaar, of vind je achter de volgende boom wel een hele mooie paddenstoel. ■

2

Zo'n piepklein wespe krijg je niet van zo dichtbij in één keer scherp, hoeveel je ook diafragmeert. Dit portret kostte de maker circa 75 opnamen, die achteraf werden 'gestackt'.

Marco Jongsma (@marcojongsma)

CANON 6D · ISO 400 · F 5,6 · 1/160 SEC · 65 MM

Scherpstellen op iets kleins

Een van de grootste uitdagingen bij macrofotografie is om je onderwerp goed scherp te krijgen. Soms lukt dit wel met één foto, maar bij echt kleine onderwerpen krijg je (ook met een klein diafragma) niet alles scherp. Wat nu?

➔ Soms lukt het niet om in één opname alles goed scherp te krijgen, hoe hard je het ook probeert met nauwkeurige (handmatige) scherpstelling. In zo'n geval kun je meerdere opnamen met verschillende scherpstellingen in de nabewerking combineren tot één totaalbeeld.

↑ Een speciale scherpstelslede, zoals deze van NiSi, is ideaal voor het serieuze werk.

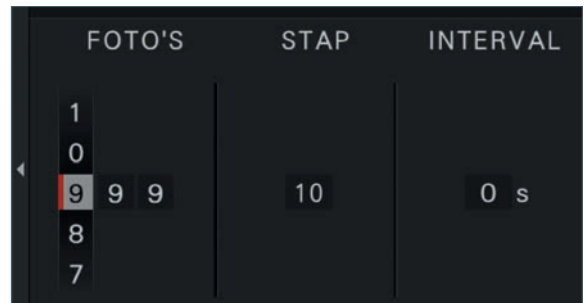
Focus stacking

Focus stacking staat in het teken van het uitbreiden van de scherptediepte in je uiteindelijke beeld. In het macrogebied is je scherptegebied erg klein, soms maar luttele millimeters. Door te diafragmeren kun je die scherptedieptezone weliswaar vergroten, maar zelfs met F 16 of F 22 krijg je vaak niet alles scherp.

Opnamen maken

Bij focus stacking maak je een serie foto's waarbij de scherpstelling een klein beetje, van opname tot opname, verschilt. Met de meeste camera's met verwisselbare objectieven kun je het best scherpstellen met de hand. Nog beter is het om een speciale scherpstelslede ('macrorail') te gebruiken, waarmee je – zonder de scherpstelring aan te raken – de camera telkens een klein

➔ Voor focus bracketing kies je de hoeveelheid foto's en de stapgrootte die de lens moet zetten.

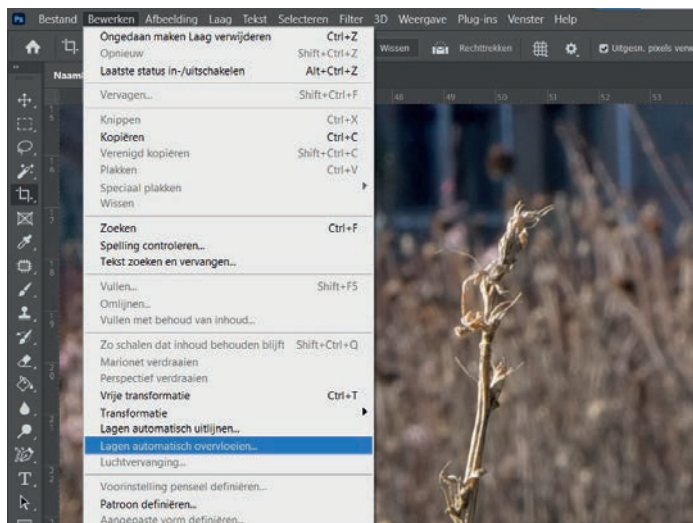

stukje naar voren of naar achteren verschuift. Zo weet je zeker dat je geen delen van je onderwerp mist. Verder spreekt het vanzelf dat noch de camera, noch het onderwerp mag bewegen tijdens de serie. Vervaarlijk ogende insecten zijn populair als onderwerp voor zulke extreme close-upportretten.

Misschien vraag je je af hoe het mogelijk is dat die al die tijd geduldig pal voor de lens blijven stilzitten. Het antwoord is ontvankelijk simpel: ze zijn meestal dood. Hoeveel opnamen je nodig hebt voor zo'n 'scherpstelselstapel' hangt met name af van het onderwerp. Om een wesp van kop tot staart meer dan levensgroot in beeld te brengen: soms wel honderd. Bij een paddenstoel heb je aan een stuk of drie à vijf meestal wel genoeg. Nog een laatste tip over de diafragma waarde: omdat je weet dat een klein diafragma de meeste scherptediepte geeft, ben je misschien geneigd om te denken: als ik een klein diafragma gebruik, ben ik sneller klaar. Dat klopt op zich wel, alleen wordt door diafragmeren ook de achtergrond scherper.

Automatische piloot

➔ Klinkt het handmatig scherpstellen wat ingewikkeld en foutgevoelig? Diverse camera's kunnen ook automatisch zo'n scherpsteltrapje voor je maken. Een interessante variant op deze techniek vind je in veel camera's van Panasonic. Met de functie Post Focus ingeschakeld, maakt de camera razendsnel een hele reeks beelden, waarbij de scherpte steeds ergens anders ligt. Achteraf kun je als fotograaf het gewenste scherpstelpunt selecteren. Zo zit je er nooit meer naast met je scherpte. Wil je alles van voor tot achter scherp? Dan beschikken veel actuele modellen ook over de optie Focus Stacking, waarmee je de scherpe delen al door de camera laat samenvoegen.

↑ Kies in Photoshop voor 'Lagen automatisch overvloeien' en Photoshop kan automatisch de scherpe delen voor je selecteren.

Misschien niet helemaal scherp, maar wél minder onscherp en daardoor beter herkenbaar. Bij een productfoto of een close-up van paddenstoelen kan dat ongewenst zijn. Maak dan liever meer foto's met een iets groter diafragma. Het spreekt voor zic+h dat je wel extra moet opletten dat je geen stukje van het onderwerp overslaat!

Nabewerking

Om de foto's voor focus stacking te stapelen, moet je vanuit Lightroom een uitstapje maken naar Photoshop. Importeer, selecteer en bewerk de serie eerst op een identieke manier in Lightroom. Dat laatste gaat heel snel en simpel door de ontwikkelinstellingen van alle foto's uit de serie te synchroniseren. Daarna open je de foto's als lagen via **Foto / Bewerken in / Openen als lagen in Photoshop**. In Photoshop selecteer je alle lagen en lijn je ze netjes uit via **Bewerken**

/ **Lagen automatisch uitlijnen**. Kies bij **Projectie** voor **Automatisch**.

Vervolgens laten we Photoshop de scherpe delen uit elke losse foto (dus alle lagen) bij elkaar zoeken met de functie **Bewerken / Lagen automatisch overvloeien**. Kies bij **Overvloei methode** voor **Afbeeldingen stapelen** en zet een vinkje bij de optie **Naadloze tinten en kleuren** en eventueel ook bij **Vullen met behoud van inhoud bij transparante gebieden**.

Zodra Photoshop de inhoud van de lagen heeft geanalyseerd, verschijnt het scherpe gecombineerde beeld, waarbij elke laag een laagmasker heeft gekregen dat verklaart welke stukjes beeldmateriaal gebruikt zijn. Ook nu is meestal enig retoucheerwerk nodig om het eindresultaat helemaal perfect te krijgen. Voor fanatieke stackers is ook speciale software op de markt. Bekende merken zijn Helicon Focus en Zerene Stacker. ■

Een focus stack van 96 foto's met
minieme stapjes, gemaakt met behulp
van een macrorail. Het model is een
vliegende mier.

Mark Evers (@markevers)

CANON 70D · ISO 100 · F 5 · 0,6 SEC · 105 MM

Macro

Test jezelf

JUIST OF ONJUIST?

- 1 Bij macrofotografie wordt er vaak voor gekozen om handmatig scherp te stellen.
- 2 Bij focus stacking maak je meerdere opnames met verschillende sluitertijden, om deze later te combineren tot één beeld.
- 3 Je moet uit de reeks foto's die je voor focus stacking maakt, handmatig de scherpe delen selecteren.

OPDRACHT

Maak een reeks foto's om te oefenen met focus stacking.

Zorg dat je minimaal drie beelden maakt. Je mag hiervoor de automatische bracketing-functie in je camera gebruiken als je camera die heeft. Gebruik een wat groter diafragma, bijvoorbeeld F 5,6, zodat je achtergrond nog mooi onscherp wordt. Voeg deze beelden daarna samen met behulp van bijvoorbeeld Photoshop.

OPDRACHT

Ga vroeg op pad om insecten te fotograferen.

Je hoeft hiervoor niet ver van huis, vaak wemelt het in je achtertuin, een park of kleine groenstrook ook al van de insecten, zeker in het voorjaar. Zorg dat je rond zonsopkomst aanwezig bent. Loop dan langzaam rond of ga op één plek zitten om in die omgeving te zoeken naar de kleinste dieren. Heb je een insect gevonden om te fotograferen, let dan goed op de achtergrond!

1. Juist. 2. Onjuist: de sluitertijd blijft hetzelfde, alleen de afstand tot je onderwerp varieert. 3. Onjuist: Photoshop en andere bewerkingsprogramma's kunnen dit grotere delen voor je uit handen nemen.

DE JUISTE ANTWOORDEN

HOOFDSTUK 9

Nabewerking

Uitsnijden in Lightroom

Het gebeurt regelmatig dat je een foto in de nabewerking net anders wilt aansnijden. Of dat je even wilt testen of een andere uitsnede misschien een sterker beeld oplevert, doordat je de compositie versterkt. We gaan snijden met wat handige hulpmiddelen in Lightroom Classic.

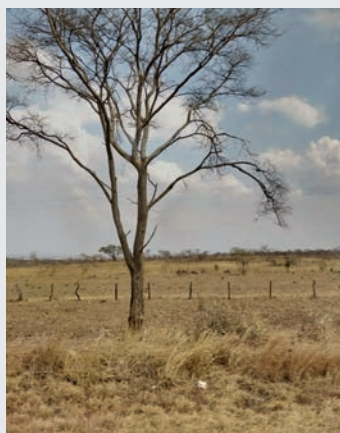

We gaan een afbeelding uitsnijden met behulp van Lightroom Classic. Wij werken in versie 2022 (v 11.2), maar je kunt ook met een oudere Lightroom-versie aan de slag.

Uitsnijdbedekking

Open de foto die jij wilt gaan bewerken in de module **Ontwikkelen** en klik in de gereedschapsbalk op het meest linker pictogram: **Uitsnijdbedekking**.

LIGHTROOM KAN
DE **COMPOSITIE-**
REGELS OP JE
FOTO TONEN

↑ Dit beeld staat net niet recht en is niet optimaal qua compositie.

↑ De foto na het uitsnijden: hij staat recht en de compositie is meer in balans.

Je kunt ook op de **R-toets** van je toetsenbord drukken. Er verschijnt een klein paneel waarin je een paar opties kunt instellen.

Rechtzetten

Bij **Verhoud** kies je voor een bepaalde beeldverhouding, bijvoorbeeld 4:3, vierkant of zoals de originele opname is. Zet het slotje erachter dicht om deze verhouding tijdens het bijsnijden vast te zetten.

Bij de optie **Hoek** kun je met het schuifje de afbeelding roteren om hem recht te zetten. Met de knop **Automatisch** probeert Lightroom de afbeelding voor je recht te

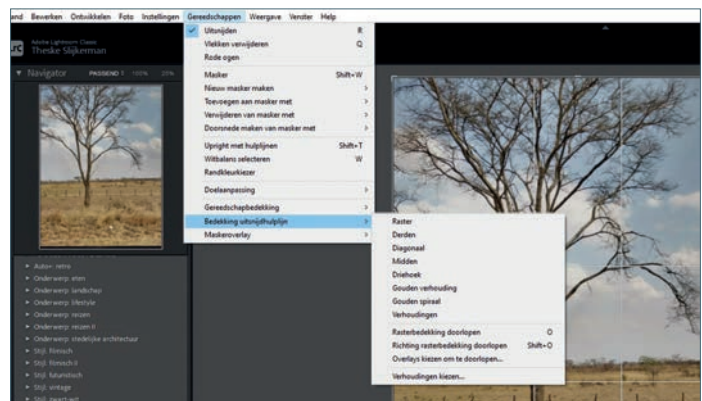

← We trekken een lijn langs het rijtje paaltjes om de foto recht te zetten.

zetten. Klik je op de liniaal links van het woord Hoek, dan kun je een hulplijn in beeld trekken om een bepaald element in de foto horizontaal recht te zetten, bijvoorbeeld de horizon.

In ons voorbeeld trekken we een lijn aan de onderkant van de paaltjes, die niet mooi recht lijken te staan. De horizon is ook net niet recht, maar dat was nu eenmaal zo in dit heuvelachtige gebied.

→ Kies in het menu welke compositieregel je wilt tonen.

Overlay bij uitsnijden

Als hulpmiddel om de compositiemethodes bij het uitsnijden toe te passen, kan Lightroom diverse compositieregels over je afbeelding heen tonen. Klik hiervoor onder je foto bij **Overlay gereedschap** op **Altijd**. Ga je nu bovenin via **Gereedschappen** naar **Bedekking uitsnijdhulp**, dan kun je uit een van de methodes kiezen. Je kunt ze ook doorlopen door op de letter **O** van je toetsenbord te drukken. Wil je bijvoorbeeld de gulden spiraal een slag draaien,

→ We snijden de foto uit met behulp van de overlay van de gulden snede.

dan druk je op **Shift+O**.

Bepaal welke methode je wilt gebruiken bij het beeld dat je nu bewerkt. Trek je vervolgens aan de hoeken van de selectie, dan zie je dat de overlay zich onmiddellijk aanpast aan het nieuwe formaat van je beeld.

In onze foto kiezen we voor de gulden snede. We snijden de foto zo uit dat de boom op de linker lijn komt te staan, en de horizon op de onderste lijn. ■

Uitsnijden in Photoshop

Wil je je foto tijdens de nabewerking anders uitsnijden, dan kan dat in allerlei programma's. In Photoshop kun je hierbij de compositieregels als overlay laten tonen om je te helpen bij het maken van een mooie compositie. Ook handig: als je net buiten je foto zou willen 'bijsnijden', kan Photoshop hier beeldinformatie voor je invullen.

➤ We gaan een afbeelding uitsnijden met behulp van Adobe Photoshop. Wij werken in versie 2022 (v 23.2), maar je kunt dit ook met een oudere versie doen.

Uitsnijdbedekking

Open de te bewerken foto in

Photoshop. Is het een raw-bestand, dan kun je eventueel eerst wat aanpassingen in Camera Raw doen. Wij klikken meteen door met **Openen**, waarna je de foto in het hoofdvenster van Photoshop ziet. Klik in de gereedschapsbalk op het pictogram **Uitsnijden**, of

druk op de **C-toets**. Je ziet dat de foto duidelijke hoekpunten krijgt en dat de optiebalk boven in beeld is aangepast en nu opties voor het uitsnijden toont.

Rechtzetten

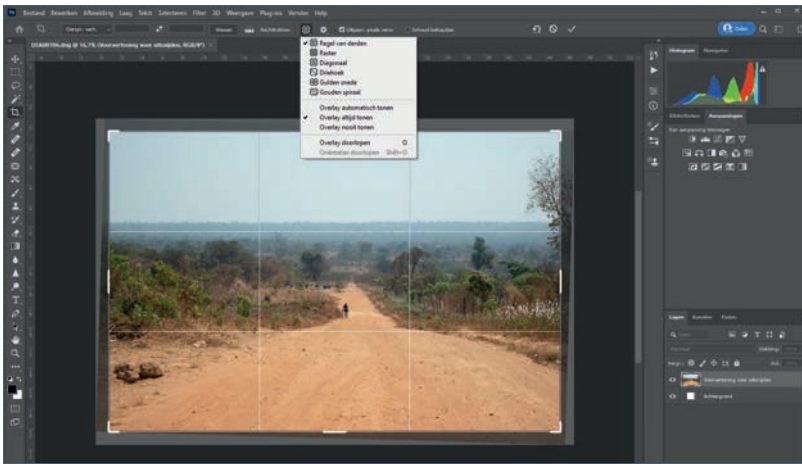
Met de eerste optie in de optiebalk

↑ Dit beeld staat net niet recht en is niet optimaal qua compositie.

↑ Het eindresultaat.

↑ Kies welke compositieregel je over je foto heen wilt laten tonen.

kun je de beeldverhouding kiezen. Je kunt een voorinstelling selecteren via het uitklapmenu, of je stelt zelf een verhouding in via de twee invulvakken. Wij kiezen voor de optie **Oorspr. verh.**

Met een druk op de knop **Recht trekken** verschijnt er een liniaal bij je muiscursor. Trek hiermee een lijn over een recht element in beeld en de foto wordt automatisch gedraaid. In onze foto trekken we een lijn over de horizon. Wacht nog even met het toepassen van de wijziging, want we gaan de foto ook meteen aansnijden.

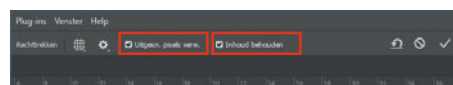
Via de rasterknop in de optiebalk kies je de overlay die wordt getoond bij het uitsnijden, bijvoorbeeld **Regel van derden**, **Diagonaal**, **Driehoek** of **Gulden spiraal**. Via het tandwiel kun je nog een aantal weergave-instellingen van het uitsnijden bepalen.

Extra beeldinformatie

Wij kiezen bij het uitsnijden voor de overlay **Regel van derden**. We willen graag de horizon op

↑ Je ziet dat we niet helemaal uitkomen met dit beeld: er ontbreekt beeldinformatie links in beeld.

↑ Vink 'Inhoud behouden' aan om Photoshop de ontbrekende beeldinfo te laten invullen.

de bovenste lijn plaatsen. De lopende fietser willen we graag op de rechter onderhoek krijgen, met linksonder in beeld nog de olifantendrollen.

Bij het uitsnijden merken we dat we links in beeld wat informatie tekortkomen om deze compositie voor elkaar te krijgen. Zouden we nu op het vinkje rechtsboven drukken (nog even niet doen dus), dan ontstaat aan de linkerkant van het beeld een wit vlak.

Gelukkig kan Photoshop ons nu een dienst bewijzen: het kan proberen dat witte vlak in te vullen met extra beeldinformatie. Hiervoor zet je in de optiebalk een vinkje bij **Inhoud behouden**. Klik je hierna op het vinkje, dan gaat Photoshop aan de slag met zowel het uitsnijden van het beeld als het berekenen van extra beeld. Het begrip 'bijsnijden' krijgt zo een heel letterlijke betekenis!

Is het niet helemaal netjes gegaan, dan kun je het opnieuw proberen (Photoshop maakt dan opnieuw een berekening, en die kan net wat beter uitvallen). Je kunt ook zelf met de **Kloonstempel** of het **(Snel) Retoucheerpenseel** aan de slag om de stukjes die niet mooi zijn handmatig te verbeteren. ■

→ Linksonder werken we met het Snel retoucheerpenseel nog wat herhaalpatronen weg.

Perspectief in Lightroom

Heb je de camera tijdens het fotograferen nét niet loodrecht gehouden, dan kan het zijn dat gebouwen lijken om te vallen. Je kunt het perspectief in de nabewerking gelukkig nog aanpassen, onder meer in Lightroom Classic.

➤ We gaan het perspectief van een afbeelding aanpassen met behulp van Lightroom Classic. Wij werken in versie 2022 (v 11.2), maar je kunt dat ook met een oudere Lightroom-versie doen.

Automatisch

Open je foto in de module **Ontwikkelen** en klap in de

rechterbalk het onderdeel **Transformatie** uit. In eerste instantie kun je eens kijken wat Lightroom er automatisch van maakt. Klik hiervoor op de knop **Automatisch** in het rijtje knoppen boven de schuifjes. Stond het vinkje bij **Uitsnijden behouden** uitgeschakeld, dan zie je dat er witte randen zijn ontstaan. Je kunt het beeld achteraf zelf

MET HULPLIJNEN GEEF JE AAN WAT RECHT HOORT

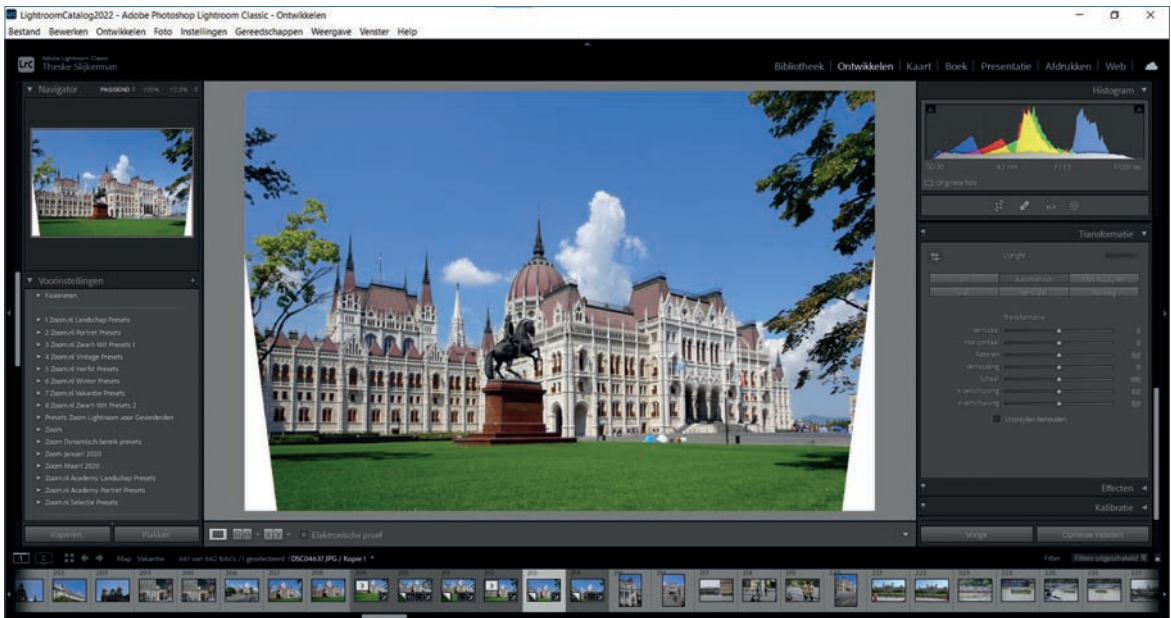
nog aansnijden, maar je kunt ook het vinkje bij **Uitsnijden behouden** inschakelen. Lightroom snijdt dan automatisch de witte stukken eraf.

↑ Het beeld waarmee we aan de slag gaan. Het gebouw helt iets achterover.

↑ Het eindresultaat na het uitsnijden door middel van hulplijnen.

↑ Klik je op de knop Automatisch, dan gaat Lightroom voor je aan de slag.

Hulplijnen

Ben je niet tevreden met de automatische aanpassingen? Probeer dan een van de andere automatische opties (Vlak, Verticaal en Volledig). Of ga zelf aan de slag door te kiezen voor **Met hulplijnen**. Hierbij plaats je twee tot vier lijnen op delen van het beeld waarvan je zeker weet dat ze horizontaal of verticaal recht horen te staan. Let op: zorg dat je het vinkje bij **Automatisch uitsnijden** in eerste instantie uitschakelt. Anders wordt telkens bij het plaatsen/aanpassen van lijnen automatisch het beeld uitgesneden, en houd je steeds minder van je foto over.

In dit geval plaatsen we alleen verticale hulplijnen. Bij het fotograferen stonden we niet recht voor het gebouw. Zouden we de horizontale lijnen nu rechtzetten, dan wordt er zo veel gecorrigeerd

→ Na het plaatsen van de tweede hulplijn wordt de foto rechtgezet.

dat het onnatuurlijk oogt. Let hier dus altijd op tijdens het fotograferen en kies zorgvuldig je standpunt uit. Bij het plaatsen van de tweede hulplijn wordt het beeld automatisch aangepast. Je kunt

nog een derde en zelfs vierde lijn plaatsen om het resultaat te verfijnen. Snijd het resultaat tot slot bij of plaats nu wel het vinkje bij **Uitsnijden behouden** om dat alsnog automatisch te laten doen. ■

Perspectief in Photoshop

In Photoshop heb je uitgebreide mogelijkheden om het perspectief van je beeld aan te passen. Je kunt hiermee een gebouw rechtop zetten, maar ook creatievere toepassingen bedenken.

We gaan het perspectief van een afbeelding van een gebouw aanpassen met behulp van Photoshop. Wij werken in versie 2022 (v 23.2).

In eerste instantie gaan we dit gebouw alleen netjes rechtzetten. Dat is tenslotte vaak de bewerking die je op een scheefgetrokken gebouw wilt toepassen. Straks laten we je ook een mogelijkheid

zien om het perspectief op een creatievere manier te wijzigen.

Gebouw rechtzetten

Maak voor de zekerheid een kopie van de achtergrondlaag. Dat gaat het snelst door met de laag actief op **Ctrl+J** te drukken. Druk nu op **Ctrl+T** om **Vrije transformatie** te starten. De buitenranden van je foto krijgen blauwe lijnen en je

ziet acht 'grijpers' op de hoeken en randen. Deze punten kun je gebruiken om de foto te vervormen. Druk

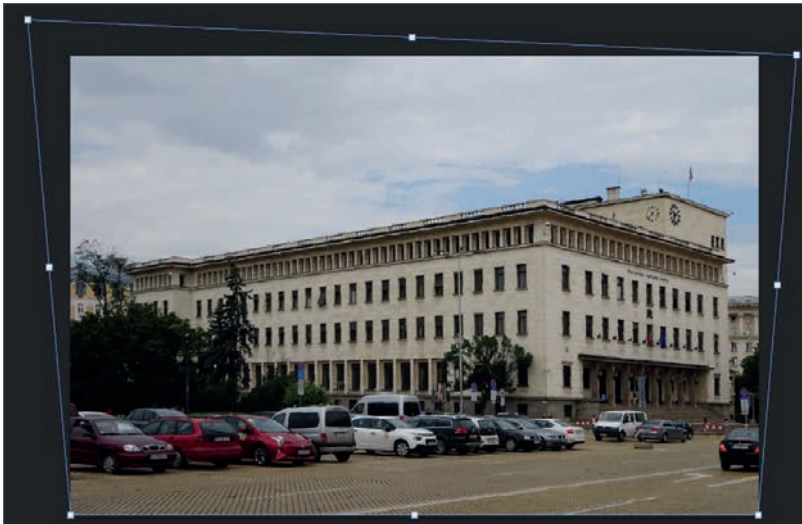
LAAT HET EROP
LIJKEN DAT JE
EEN HEEL ANDER
STANDPUNT HAD

↑ Het beeld waarmee we aan de slag gaan: het gebouw staat niet mooi recht.

↑ Het eindresultaat van de creatieve bewerking.

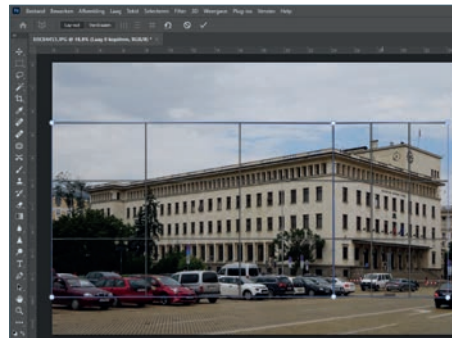
↑ We hebben de hoekpunten verplaatst om het gebouw recht te zetten: een net resultaat.

Ongedaan maken Vrije transformatie	Ctrl+Z
Opnieuw	Shift+Ctrl+Z
Laatste status in-/uitschakelen	Alt+Ctrl+Z
Vervagen...	Shift+Ctrl+F
Knippen	Ctrl+X
Kopiëren	Ctrl+C
Verenigd kopiëren	Shift+Ctrl+C
Plakken	Ctrl+V
Speciaal plakken	
Wissen	
Zoeken	Ctrl+F
Spelling controleren...	
Tekst zoeken en vervangen...	
Vullen...	Shift+F5
Omlijnen...	
Vullen met behoud van inhoud...	
Zo schalen dat inhoud behouden blijft	Shift+Ctrl+Q
Marionet verdraaien	
Perspectief verdraaien	
Vrije transformatie	Ctrl+T
Transformatie	
Lagen automatisch uitlijnen...	
Lagen automatisch overvloeren...	

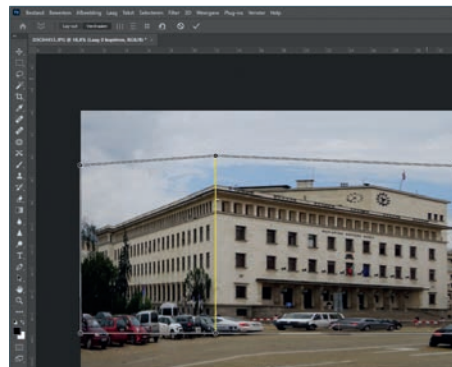
↑ Kies in het menu Bewerken voor 'Perspectief verdraaien'.

met de **Ctrl-toets** ingedrukt op het hoekpunt rechtsboven en sleep het een eindje naar rechts. Je ziet dat de foto nu wordt vervormd en dat je de rechterzijde van het gebouw recht kunt zetten.

Verplaats vervolgens op dezelfde manier het hoekpunt linksboven. Sleep het wat heen en weer om te zien wat het mooiste resultaat oplevert. Wij zetten dit hoekpunt een eindje omhoog, zodat het gebouw aan de linkerkant ook iets hoger wordt.

↑ Plaats twee rechthoeken over het gebouw.

↑ Trek de hoek van het gebouw naar links om te zorgen voor een heel andere aanblik.

Creatieve aanpassing

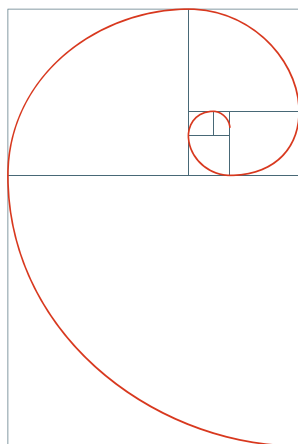
De basis van het perspectief wijzigen ken je nu. We zullen nu een iets creatievere mogelijkheid bespreken. Je kunt het gebouw namelijk ook flink vervormen, zodat het lijkt alsof je tijdens het fotograferen een heel ander standpunt had. We gaan verder met de bewerkte foto. Klik in het menu **Bewerken** op **Perspectief verdraaien**. Trek nu een eerste rechthoek over het

linkerdeel van het gebouw, dat mag best wat ruim. Zorg er wel voor dat de rechterrاند precies op de hoek van het gebouw komt. Trek vervolgens nog een tweede rechthoek over het rechterdeel van het gebouw, waarbij je ervoor zorgt dat de linkerrand het andere kader raakt. De twee kaders worden automatisch aan elkaar 'geplakt'. Klik vervolgens in de optiebalk bovenin op **Verdraaien**. Druk nu op de **Shift-toets** en klik op de lijn tussen de twee vlakken; de lijn kleurt geel. Je hebt nu de twee punten boven en onder aan elkaar vastgezet. Sleep vervolgens een van deze punten naar links. Je ziet dat het gebouw een totaal andere aanblik krijgt. Deze mogelijkheid werkt het best met een neutrale voorgrond en zonder klokken of teksten op het gebouw. Je ziet in ons voorbeeld dan ook dat deze elementen te veel vervormen om nog enigszins realistisch te kunnen zijn. ■

1

REGELS

Gebruik de regel van derden, de gulden snede, de diagonaalmethode of de gulden spiraal. Welke je kiest maakt niet uit. En als je er geen gebruikt, doe dat dan bewust.

De 10 compositie- geboden

Leer de regels. Gebruik ze. Combineer ze.
Breek ze waar nodig!

2

RECHTE HORIZON

Houd de horizon recht! Niets is zo vervelend als de perfecte compositie met een leeglopende zee.

3

STANDPUNT

Kies eens een ander standpunt dan vanaf menselijke ooghoogte. Houd de camera boven je hoofd of ga juist op je buik in het gras liggen. Dat levert al snel een niet zo alledaags beeld op.

4

LIJNEN

Lijnen leiden de ogen van je kijker door je foto. Ze trekken je kijker in de foto en leiden daarna de aandacht naar een bepaald onderwerp.

5

VOORGROND

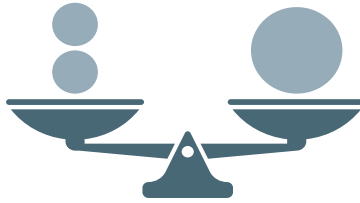
Zorg voor diepte in je beeld door een duidelijke voorgrond en achtergrond te kiezen. Door meerdere lagen in je beeld op te nemen, creëer je diepte.

6

ACHTERGROND

Zorg dat de achtergrond meewerkt en niet tegenwerkt. Let altijd op storende elementen of kleuren. Gebruik een groot diafragma als je de achtergrond wilt vervagen.

7

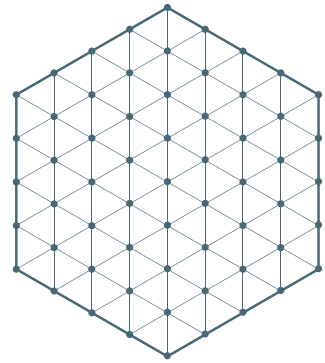
IN BALANS

Staat je hoofdonderwerp uit het midden, dan blijft er lege ruimte over. Dat moet niet als een grote leegte aanvoelen, want dan lijkt je foto om te vallen. Plaats er bijvoorbeeld een minder belangrijk object.

8

SYMMETRIE OF HERHALING

Zoek naar iets dat symmetrisch is en breng dat centraal in beeld. Of zoek naar een herhalend patroon, dat hoeft niet eens met precies dezelfde elementen te zijn. Een oneven aantal is fijn.

9

KIJKRICHTING

Zowel bij mensen als bij dieren zorg je voor voldoende ruimte in je beeld in de kijkrichting. Bij bewegende voorwerpen zorg je voor ruimte in de bewegingsrichting.

10

EENVOUD

Houd het simpel! Neem niet te veel elementen in je beeld op en durf ook eens een hele krappe uitsnede te maken om alleen op je hoofdonderwerp in te zoomen.

+

EXPERIMENTEER

Geef jezelf opdrachten, probeer nieuwe dingen, daag jezelf uit. Schiet héél veel beelden, bekijk je resultaten kritisch en bedenk hoe het beter kan.

Colofon

Krachtige composities is een speciale uitgave van Zoom.nl.

Auteurs:

Jasper van Bladel, Jeroen Jazet, Edwin Giesbers, Kees Krick, Bas de Meijer, Tom Reuvers, Miranda Schenkel, Daan de Vos

Redactie:

Zoom.nl
Wouter Diemer (Content Director Academy)
Eindredactie: Annemarie Korevaar, Eelko Rol, Emke Slijkerman, Theske Slijkerman

Fotograaf coverfoto:

Martine de Groot, mytruecolours
CANON 6D II · ISO 100 · F 7,1 · 30, 20 EN 13 SEC · 35 MM

Coördinator vormgeving:

Jannemieke Duyzer (art-director)

Vormgeving: Soraya Limahelu,
Ilona Moerland, Bert Sluyter

Director of Content:

Remco de Graaf

**ADVERTENTIE-EXPLOITATIE
EN MARKETING****Marketing:**

Kimberley van der Linden, Joep Preijde,
Marjolein Sturk
marketing@reshift.nl

Traffic:

Marco Verhoog
mverhoog@reshift.nl

Druk:

Damen Drukkers, Werkendam

CONTACT

Krachtige composities is een uitgave van:
Reshift Digital B.V.
Nijverheidsweg 18
2031 CP Haarlem
Telefoon: +31 (0)23-5430000

DISCLAIMER

Hoewel uiterste zorg is besteed aan dit boek, aanvaardt de redactie noch de uitgever enige aansprakelijkheid voor schade ontstaan door eventuele fouten en/of onvolkomenheden in het boek. Artikelen kunnen eerder zijn gepubliceerd in uitgaven van Zoom.nl.

AUTEURSRECHTEN

© 2022 Reshift Digital, Haarlem.
Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen is alleen toegestaan na voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

